

BIBLIOTECA CENTRALA
A
UNIVERSITAȚII
DIN
BUCUREȘTI

No. Curent 48245 Format.....

No. Inventar..... Anul .....

Secția..... Raftul .....

1947

IOAÑ ADAM

NĂZUINȚI

(POVESTIRI)

Publicatie
3 harti
BIBLIOTECA
UNIVERSITATEA

BUCUREȘTI

«MINERVA», Institut de arte
Grafice și Editură. Bulevardul
Academiei 3—Edgar-Quinet 4

1908

Prețul: Lei 1.50.

NĂZUINȚI

Ino. 88621. - ~~Ino. 8073~~

IOAN ADAM

ca. 48245

NĂZUINȚI

POVESTIRI

49.341

M

BUCUREȘTI

«MINERVA», INSTITUT DE
ARTE GRAFICE ȘI EDITURĂ
BULEVARDUL ACADEMIEI, 3

1907

8.R-32

CONTEI 1953

1961

1956

L

Biblioteca Centrală Universitară
"Carol I" București
Cota 48245

Re 211/09

EDITURA INSTITUTULUI DE ARTE GRAFICE
ȘI EDITURĂ «MINERVA»

REPRODUCEREA OPRITĂ

B.C.U. Bucuresti

C49311

HATMANUL HOTNOG

I.

Cetașii țineau tot drumul Siretului. Zăngănitul armelor, amestecat în strănutările cailor oboșiți, treziau liniștea senină a nopței.

Malul din spre ținutul Tecuciului se înălță gol, înăsprit de solzii stâncilor ce-l sprijiniau. Sus înegriă sprânceana codrului întins.

Calea se lungia de partea Putnei. Hatmanul Hotnog din capul cetei, ajuns de somn, se sprijinise cu cotul în oblâncul de dinainte, lăsând calul să meargă în voe.

Stelele aprinse înrourau desvăluirea largă a coprinsului curat, cu picături tremurate de scânteere. Prin ploaea de strălucire, se rostogolia în salt domol, capul de mort al lunei luminate. Razele săgetate din tărie, se

frângeau în valurile leneșe ale Siretului, scăpărând țânduri de foc.

Pe culmea malului stâncos, din rariștea codrului adormit, s'arată prin senin o umbră șovăelnică de femeie. Lumina părului ei galben, curs în unde de aur învăluit, îi înecă umerii și brațele în revărsare.

— Alistar...

Cetașii tresar și cu ei tresare și noaptea solemnă. Claritatea se tae de două brațe întinse. Umbra s'avântă în golul amețitor deschis de înălțimea prăpăstioasă a malului aspru.

— Alistar...

Unda de aur a părului revărsat, vâlvătăind pe urma trupului greu, fâlfâie o clipă în bătaea lunii ca o zbucnire de raze aprinse. — Plescăitul plin al Siretului despicat, înfi-oară liniștea albă a nopței cuminți.

Hatmanul dase de mult drumul șoimului năvalnic, în spre înghițirea lacomă a apei. Când s'ajungă și ceilalți voinici la râu, Hotnog întorcea calul prin desvăluirea leneșă a valurilor, aducând un trup adormit în brațe.

— Ai ajuns la timp ?

— Din mila Domnului...

Hainele muiate se topiau pe formele virgine ale înecatei, conturând'o ca pe o statuie de marmoră. Părul ud cădea pe după grumazul calului, într'o curgere încâlcită de aur sleit.

— Alistar...

Numele acesta scapă printre buzele ei subțiri, ca o îngânare dulce abea șoptită.

II.

Din albiturile curate ale patului de abanos, îi răsăria trupul fecioresc ca o floare gingașe de lelea în desfacere. Hatmanul stă la căpătâiu netezindu-i blând obrajii păliți. Domnița se siliă să surădă din risipa galbenă a părului ei de mătase aurită.

— Te simți bine Irino ?

— O, mulțămesc...

— Irino, ce gând dușman te-a îndemnat la moarte ?

Pe fața bolnavei trece o umbră tristă și închide ochii ca dinaintea unei prăpastii.

— Spune, te rog...

Fruntea palidă i se-ncrețește atunci de un gând hotărât :

— Sunt fata spătăresei lui Ioniță. Tata-i dus în lume. Eram singură cu mama. Turcii ne-au călcat casa și am rămas pe drumuri. La o săptămână mama moare... Ce mai eram eu bună pe lume...

Hotnog se luminează ca de-o deslegare. Indată însă cade din nou răpus în tristeță. Domnița ațipia senin în revărsarea buclelor ei de lumină, răsărind tot mai fragedă din ninsoarea proaspătă a albiturilor. — Hatmanul se împlânzește din nou ca un copil cumințit.

— Dar' ce-i cu Alistar ?

Domnița sare ca stropită cu foc, răzimându-se în podul palmei drepte și se-ntorcea aprinsă din curgerea risipită a părului ei de mătase galbenă.

— Am spus ceva de el ?

— I-ai șoptit numele adesea...

Domnița se-nfrânează cu seninătate și lăsându-se domol pe perină și-afundă ceafa în strălucirea amestecată a buclelor.

— E fratele meu, prăpădit și el în lume...

Hotnog, curmat de fericire, își pleacă

fruntea pe brațul gol al domniței, îngânând prin lăcrămare.

— De-ai ști cât îmi ești de dragă!...

III.

La picioarele dealului de păduri eră castelul Hotnogului. — Soarele căzut la asfințit, lăsă valea tot mai în noptare.

Sună buciumul de bătae. Cetașii gătiți, își zângănesc armele la poartă, nerăbdători să le vie hatmanul.

După o îndelungă rătăcire prin potecile parcului vechiu, se lasă amândoi pe un trunchiu cioplit de stejar.

— Am să te port în suflet ca pe un îndemn de îmbărbătare...

— Și eu rămân singură!

Domnița-și răzimase obosit capul de umărul înzeuat al hatmanului.

— Tu m'ai redat vieței...

— Tu m'ai făcut să înțeleg rostul vieței...

— I-așa de bine să trăiești!

— Cât de fără noimă îmi pareă vieța înaintea; tu mi-ai luminat'o ca pe o noapte grea...

Buciumul de bătae sună din nou.

— Mă duc.,.

Când se întorceau grăbiți spre oaste, domnița zărește prin înserare, într'o afundătură lungă de dealuri, ruina neagră a unui castel părăsit. Apucă de braț pe hatman și-l ține locului.

— Ce-i acolo?

Hotnog se posomorăște :

— Nu mă întrebă...

— Te rog...

— Irino... e mai mult o legendă, venită din întunericul trecutului. Noi, tot neamul, am fost ostașii domnilor, — firi aspre și războinice. Încă de sub Ștefan Vodă străbunii mei erau hotnogi și din cinstea lor se trage numile și hătmănia mea. De mult, acolo eră locuința străbunilor mei. Unul pleacă la bătălie, așa cum mă duc eu, și-și lasă domnița acasă singură, cum rămâi tu acum. Intr'un târziu din noapte, străbunul se întoarce acasă frânt în luptă... Colo găsește lumină și pe domnița în brațele altuia. — A pus cetașii de au zidit în pripă ușile și ferestrele castelului închizând pe trădători acolo ca-n mormânt...

— Ingrozitor !

— Noaptea, se zice că s'aud gemete înlăuntru. Vezi tu e un păcat greu pe neamul nostru, n'a fost nimene, până la mine, fericit cu dragostea. Eu nu m'am însurat, ca să curm odată blestemul acesta negru, dar ai răsărit tu în calea mea anevoioasă, ca să mă împaci cu soarta dușmană...

— Doamne !

— Rămâi în sama cerului...

Sună buciurnl de bătae.

Hotnog grăbià pasul prin noapte, bătându-și zingănitör spada de pulpă. Domnița rămasă în întuneric, s'apleacă cu spaimă pe urma hatmanului.

IV.

Hărțuelile nu se mai terminau. Lupta erà îndărătnică. Moldovenii se furau tot mai înapoi ; într'o noapte dau pân'sub dealurile Putnei. Pe hatmanul Hotnog îl ajunge dor de casă. Suftetul îi erà frământat de îndoeli și pe sub ochi îi năluciau felurite viziuni.

Intr'o sară încalecă singur și pleacă vajnic să-și vadă dorul.

Din întuneric zărește de departe o îngânare de lumină la iatacul domniței.

Eră mezul nopții. — Prin inimă i-a trecut o săgetare de foc.

Leagă calul afară, sare zidurile ca o pisică sălbatică, și s'apropie de geamul înroșit.

I-au pocnit tâmplele, sau aude șoapte înlăuntru ?

Gura strâmbă a soartei dușmănoase îi rânjește din apăsarea neagră a nopții. Își prinde spada cu mâinile, ca și cum s'ar agăța de un prieten mântuitor.

A gemut de turbare ?

Implântă dinții în buza de jos și se înfrânează. Cunoaște el o intrare tainică ș'un coridor necunoscut de nimeni, care dă în iatacul domniței. Pe acolo a intrat moartea șirului de femei din neamu lui. Ușa e mascată de un tablou mare: un leu trufaș, în gura căruia se sbate o porumbiță însângerată.

A trecut prin coridorul misterios ca o nălucă.

Deschide ușa și-n locul tabloului se încadrează el, sprijinind vârful spadei în dușameaua de stejar.

Indrăgostiții n'aud nimic.

Irina cu părul curs în valuri de raze auriate, stă tristă în jilțul de mătase. Alistar îngenunchiat la picioarele ei, plânge vorbe de căință:

— Tata m'a târât cu sila în Polonia; credeă că însurându-mă cu nepoata regelui, ași ajunge la domnie.

— Vai...

— I-am lăsat pe toți acolo ș'am alergat la tine, lumina ochilor mei.

— E târziu...

Sprijinindu-și palmele în brațele jilțului, domnița privește extatic în sus.

— Să nu mai trăim noi bucuriile de demult?

— Nu mai sunt a mea... am mințit destul odată... Tu rămâi pentru hatman fratele meu pierdut în lume. Nu mai am nici mamă, nici casă, rămân numai cu durerea mea, văduvă de iubire, cu sufletul în paragină...

— Să mă duc?

Irina tresare, sfărâmându-și privirea fulgerată în ochii umezi ai lui Alistar.

— Nu...

— Lasă-mă atunci să-ți culeg mierea de pe buzele tale înflorite...

Alistar întinde brațele ca după o îndurare. Domnița închide ochii învinsă și când să-și plece gura aprinsă, hatmanul scapă un gemăt de fiară împușcată. Mai iute ca un gând rău, lasă spada lui grea să cadă în brațele întinse ale amantului, zăngănind pe dușamea între două ciumpuri de mâni sgârcite în sânge.

— Știu eu cine să-ți culeagă de pe buze mierea, nu-i nevoie de trântori străini...

Alistar rostogolit pe spate, scapă din retezăturile brațelor țâșnituri împrășcate de sânge. — Irina leșinase în jilțul de mătase.

Hatmanul ridică spada, apasă cu vârful ei într'o încheetură neobservată din dușameaua înroșită și se lasă în jos un oblon larg, care pătează lumina din iatac c'o gură de întuneric.

— Știi că aici e mormântul tuturor pângăriturilor neamului nostru...

Înpunge apoi inima lui Alistar, dându-l în groapă ca pe un șarpe strivit.

Prăbușește în gura lacomă patul de abanos și toate podoabele din jur.

— Să rămâe numai ea, floarea mea parfumată...

În ochii hatmanului jucau scânteerile ne-

buniei. — După ce închide oblonul tainic, îngenuche lângă jilț.

— Mierea de pe buzele tale, cât trebuie să fie de dulce, am s'o culeg în faguri albi de lumină...

Li desprinde hainele de pe trup, rupe cămașa străvezie de-o lasă goală, și-i așează valurile mătăsoase de păr, în curgere încâlcită de raze aurite.

— De ce nu mi-ai spus că ești floare?
— floarea soarelui!... floare cu petalele de aur și cu mirosul din raiu... Am să duc lui Dumnezeu mierea de pe buzele tale...

Se ridică sărit din minți și aleargă apucat afară în prisaca albinelor.

Lea un stup mare și-l aduce în iatacul domniței adormite. Albinele dau de lumină și prind a ieși pe vrană, bâzâind în spre jilțul înecat de părul Irinei.

Hotnog râde stupid.

— O, mierea de pe buzele tale!..

Și ieșind din iatac, închide ușa, pândind deafară prin gura cheii.

— Alistar...

Trei zile s'a zbatut domnița în roiul de albine. Plângea în sfâșieri de țipete dure-

roase, pe când hatmanul Hotnog se plimbă prin sala lungă a castelului, gemând și râzind, fără să se lase o clipă odihnei. Din când în când se plecă în dreptul ușei iatacului și privi înlăuntru prin gura încue-toarei.

Când slăbiau albinele dintr'un stup alergă de aducea alt roi.

Din slugi nu îndrăzniă nimeni să întrebe ce se petrece în castelul blestemat.

A treia noapte hatmanul adoarme pe o laiță din sală răpus de trudă.

— Hotnog...

Numele lui i-a tresărit în urechi ca o osândă. Sare și ascultă atent în noapte. Afară era o mânia de vreme, uragan și ploae potopoașă. Din iatac nu s'aude nimica.

— M'a chemat ?

Apucă întărâtat capătul aprins de lumânare și pătrunde la domniță.

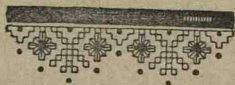
Acolo întuneric și muțenie. Pipăe trupul, — trupul rece... S'apleacă cu lumina spre jilț... De buzele subțiri ale Irinei atârnavă câteva albine moarte.

Hatmanul scapă lumânarea jos și rămâne momâe în întuneric, — dar deodată îi tre-

sare o amintire îndepărtată în neorânduiala gândurilor.

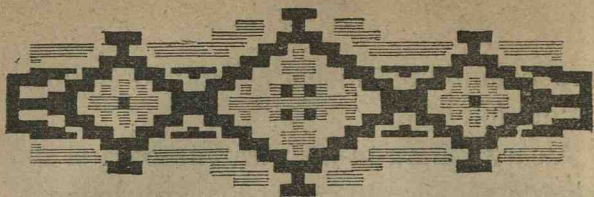
Aleargă afară în noaptea vijelioasă și stăpânește mânia din coprins cu strigătele lui:

— Hei... cetași și tu hărgătime, aduceți talgere de argint să culegem fagurii de lumină...

49.311

BIBLIOTECA
CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ "CAROL I"
BUCUREȘTI

CAPTIV

Vae victis!..

Priți-vă lacrimi...

Rotunjindu-și cerbicea gâtului pleșuv, vulturul înlănțuit cercă să prindă în cârligul pliscului său știrbit, veriga ce-i îmbrățișă piciorul. Coaja moale a ciocului se curmă de îmbucătura ferului rece, iar inelile aținse zuruiau într'o prevestire urîță, înduioșind sufletele.

— Sărmanul prizonier!..

Înrăutățiții îl zădărau cu bastoanele; unii se strâmbau la el înjurios.— Vulturul robit își scutură aripile desprețuitor și îngropându-și gâtul gol în cenușa penelor boțite, rămâneă prostit și nepăsător, tulburându-și apele ochilor în ațipire.

— Loviți...

Un copil îl pălește în plisc c'o sburătură de prund. Obiditul încătușat își aprinde luminile obosite și se uită tâmpit la batjocoritor, desfăcându-și ușor ciocul într'o tremurare sfidătoare.

— Loviți...

Își sucește gâtul pleșuv, ascuns în cenușa penelor sale boțite și caută nătâng prin zăbrelile cuștei spre largul cerului înseninat.

Il adulmecă legănarea golului...

Rămâne cu privirea dusă, dornică, — stâncă înăsprită înfruntând bătea ploaei, bătrân abătut ce așteaptă, sgribulit în sarica lui veche, venirea unui fecior înstrăinat.

Sus, departe, e sborul slobod...

— Nenorocitul captiv !..

Tresărind, rotunjește iar cerbicea gâtului pleșuv și cearcă să prindă în cârligul pliscului său ruginit, veriga ce-i înlănțue pi-

ciorul. Coaja moale a ciocului se curmă de îmbucătura ferului rece, iar inelile atinse zurue într'o prevestire întristătoare, înduioșind sufletele ca o amintire urâtă. — Ce poate malul umezit, în fața detunăturilor turbate ale valurilor în furie!..

— Stingeți-vă lacrimi în orbite, ca să nu-mi ardeți obraji în rostogolirea voastră...

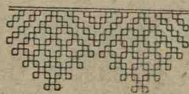
Nevolnic în fața împrejurărilor dușmane, tristul încătușat își îngroapă desnădăjduit gâtul gol în cenușa penelor ciufulite și rămâne prostit și nepăsător, tulburându-și apele ochilor în pirotire.

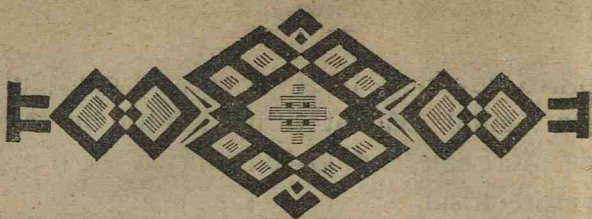
— Loviți...

Un lăstun trece ca o săgeată neagră pe dinaintea prizonierului, aruncând un țipăt din treacăt. — Vulturul robit sare înviorat din moliciunea ațipirei și se-ndreaptă în lungul cuștei pe urma prăzei. Gheboșit, întinsese gâtul pleșuv înainte și făcând o săritură pornită, dă să-și desfacă umbra aripelor. Penele uscate, mătăsoase, se îndoaie de o-

prirea grațiilor, pocnind sec, desnădăjditor. Lanțul clătinat zurue într'un blestăm de afurisenie, înduioșând sufletele ca o povestire tristă.

— Stingeți-vă lacrimi...

UN VIS
(MIHAI VITEAZUL)

Mihai înaintă triumfător în spre Suceava. Boerii și oastea de țară părăsise cu toții pe Moghilă-Vodă și urmau pe domnul cel nou ca pe un arhangel trimis.

Mihai venise cu război și a găsit în loc de vrăjmași, inimi deschise. Armele întinse la luptă au căzut și frații s'au recunoscut; dușmanii de altădată s'au rușinat și au plâns de rătăcirea lor.

Irimia părăsit năzuise înspre Hotin, cu Polonii care-i mai rămăsese.

Mihai înaintă triumfător în spre Suceava...

Moldovenii îl întâmpinau pretutindeni ca pe un oaspete așteptat. Fusesse ca o trezire presimțită. Gânduri nebănuite au încolțit la laolaltă și o idee mare eră să înfloriască.

Mihai înaintă triumfător... și-n zare, Suceava cu bisericile ei multe se împurpură de asfințitul soarelui.

Pârcălabul cetății aduce cheile și clopotele s'aud de departe ca un îndemn. Armurile zângăniau în atingere, iar caii strănutau obosiți. Eră o răcoare proaspătă în sara aceea de Mai. Mihai își jucă calul strunit, privind înainte ca la o minune. Hatmanii și boerii veniți, făceau un alai strălucit.

— Ei, Udreo! la ce te gândești?

Spătarul se întoarce zimbînd:

— La Alba-Iulia, doamne...

— Nu-i așa? — pretutindeni de-ai noștri...

Clopotele s'aud tot mai aproape și Suceava se desfășoară larg pe toată culmea. Asfințitul gonit se mai țineă par'că numai de vârful turelelor celor multe. Răcoarea și sara umpluse tot cuprinsul.

. . . . .

Târgoveții, cu mic și mare, se țineau pe alături, strigând bună venire învingătorilor. Ostașii obosiți de drum împânziau orașul. Noaptea căzuse deabinelea. Prin întuneric albiau clădirile mari. Erau râsete, bucurie și îndrumări.

— Colo... e biserica Sfântului Gheorghe...

— Aha... dania lui Bogdan...

— Dar sus de tot?

— Biserica Mirăuților...

Intre o glumă ș' o indicare, boerii din Suceava poftiau la gazdă pe oaspeții munteni.

Mihai tăcut și mândru mergea înainte. Drumul cotiă pe sub niște ziduri înegrite. Mihai oprește calul nedumerit. Pârcălabul cetăței strânge iute pintenii și se oprește tocmai lângă Vodă:

— Curțile domnești, luminate...

— Părăsite, de când cu scaunul domnesc la Iași...

— Nu tocmai... Sunt îmbrăcate ca și înainte... Moghilă veniă adesea aici.

— Da, da... Să fie aproape de polonii lui...

— Le-a meremitisit ca din vechime.

— Mânem aici, atunci...

Mihai asmuță calul și tovarășii mai de aproape îl urmează.

Curțile erau multe și trufașe. Scările de piatră duceau la cerdacuri sculptate frumos în stejar. Domnul tăcut și trist dă roată cu calul printre cuhnele pustii și înconjoară pe

din dosul palatului mohorât. Paragina dimprejur aduce aminte din alte timpuri. Troscotul și spiniile năpustise până sub trepte.

Rămăsese cu toții amuțiți.

Pârcălabul sucise cu greu cheea în ușa de sus. A perit un moment în lăuntru ș'apoi s'a arătat din nou în prag, ținând în mână o lumânare de ceară aprinsă.

Mihai descalică și ridică mișcat scările. Ceilalți boeri îl calcă din urmă și ei.

Salele erau cufundate în întuneric. Dușameaua amorțită trosniă de călcăturile grele. Armurile zângăniau înădușit. Răsuflările ținute pregătiau par'că o taină. Simbolul eră sfânt. Destinele unui neam risipit se întâlneau într'un mănunchiu... Mihai se oprește un moment covârșit și în înfiorarea măreață a unei tresăriri, strânge cu amândouă mânilor mănunchiul spadei lui agere.

* * *

Ajuns de osteneala luptelor ș'a drumului, Mihai adormise ca dus. Il prinsese somnul între gânduri amestecate. Din harțul acela l-a biruit ideia cea nouă.

Un neam întreg îl îmbărbătă.

Noaptea trecuse ca o clipă. Un vis mare l-a amăgit tot somnul. A doua zi a tresărit în așternut ca ars de o flacăra. Eră înădușit și-l durea capul. Soarele cald de dimineață îi străbătia prin storul de mătase ca o improșcare de foc. Caută amețit împrejur. Odaea eră largă și din pereți îi zimbiau Mușatinii, strălucitori în armure și cadre scumpe. Duce mâna la frunte și-și șterge broboanele de sudoare. Visul nu-i perise încă bine din ochi, îi nălucia în lumină. Gândurile îi erau grele de atâta îndrăzneală. Mihai s'apucă cu dreapta de spe-teaza patului de abanos, se trage în spre geam și cu stânga ferește storul. Jos în curte vede pe Udrea, care da ordine. Domnul îi bate în crucea geamului și zimbându-i prietenos, îi face semn să vie. Udrea se închină fericit și se îndreaptă în spre scările cele mari.

Mihai l-a întâmpinat voios:

— Cum e somnul la Suceava?

— Dulce, măria-ta.

— Eu... să vezi... am dormit și n'am dormit. Am închis ochii aici, ca să-i deschid în vis...

— Apoi... somnul fără vise...

— Dar ce vis... Uite mă dor tâmplele...

Un vis scump, Udreo... Un vis nou...

— Așa-i noaptea, poznașa...

— S'auzi și să nu crezi... Se făcea par'că într'o poiană. Da, codrul era vechiu și singur... Acolo era o masă de stejar în patru muchi... La cele două capete... așa față în față... stătea răposatul nostru, întru cinsită pomenire, domnul Mircea-Bătrânul, și marele voevod Ștefan al Moldovei... Vorbiau nu știu ce în șopot... Intre ei, la marginea de la deal, era Ion-Vodă Corvinul. El sta plecat pe masă și ferecă un paloș uriaș... De la vale era un scaun liber. Când am dat cu ochii de dânșii, am rămas uimit în gura poenii... Corvin mă vede... și-mi face semn să stau cu ei. — Nu, șezi frate... că frați suntem doară, de un sânge... Ștefan-Vodă râde și-mi întinde mâna de m'apasă pe umăr, grăindu-mi la urmă, blând : — Noi am fost niște fermecați, noi pe atunci... vorbiam într'o limbă, aveam o lege și frăția o căutam la străini. Mircea al nostru da trist din cap și-mi neteziă mâna stângă cu dreapta lui uscată... Mă

uitam și nu credeam ochilor... Corvin dacă gătește paloșul cel grozav, îl hurue pe masă în spre mine: Apucă-l Mihai dacă ești vrednic. Aici sunt ferecate săbiile noastre a tustrei. Ștefan și cu Mircea mă priviau îngrijorați. Eu mă întind, apuc paloșul cu putere și-l sucesc așa pe deasupra lor... — Ești de ai noștrii... Și Corvin trece de la masă și vine la mine: — Vezi ceva în înaltul cerului?.. Eu mă uit după degetul lui în sus. E drept c'atârnă o coroană de argint de podeaua cerului. Se țineă numai într'un lăntșor... — Țintește-o și desprinde-o... e norocul Românilor... Eu mă întorc în lături să-mi fac loc și când s'asvârлу... nu știu cum să clatină coroana că dă în bătaea soarelui... Au scăpărat razele în jocul acela sclipitor, de mi-au luat ochii. Atunci dau să mă scutur și-n oțărârea mea, mă trezesc ici cu toată dimineața caldă năvălită în casă...

— Hahaha.

— Nu știu ce să cred!..

— Ori cum e un semn bun.

— Dar coroana... coroana... Și ce bine îmi veniă și cât de ușor mi se părea paloșul... De isbiam, o desprindeam...

— E timp măria-ta... A lăsat Dumnezeu s'o smulgi pe semne aevea...

— Ce vis Udreo, ce vis!..

Spătarul care-și oprise ochii pe perețele de la căpătâiul domnului surâde cu înțeleș :

— Nici nu s'ar fi putut altfel măria-ta...

— De ce?

— N'ai văzut pe cine ai la cap?..

Mihai se ridică într'o mână și privește înmărmurit la cadrul aurit din perete :

— Ștefan...

— Nu uită doamne... c'ai dormit în cui-barul vulturilor moldoveni...

COSTEA...

Noaaptea de vară păleşte de-o înourare neaşteptată. Cuprinsul dă să cadă într'o apăsare umedă. Indepărtarea mută năvălise de pretutindenii în valuri încinse de întuneric. Numai curtea boerească cu fereştile aprinse, îşi desvăliă zidurile din noaptea sdrenţuită...

Costea, hargat de pripas, dar hoţ de meşteşug, aşternuse sumanul în livadă şi se uită dintr'o rână la curtea luminată, pândind'o ca pe-o pradă. Picase într'un înserat la boerul acesta, mai mult ca să s'ascundă de-o urmărire, după ce călcase pe un hangiu. — N'ar fi întârziat mult cu slujitul, că nu eră om de treabă, dar îl muşcase de inimă altele: Intr'o zi l-a bătut stăpânul din nimica

și l-a făcut... strică mâncare și neam de calic...
Și ceilalți hargăți l-au răs și i-au scos poreclă... De atunci așteaptă și rabdă — vorba ceea : un an al stăpânului ș'o zi a slugei...

Noaptea asta îi da brânci. Pândià din întuneric, pe când gândurile i se încrucișiau în sbatere.

— Auzi, eu neam de calic !..

Și pipăindu-și brâul, strânge cu putere mănunchiul cuțitului. În așteptare și nehotărâre, mintea i se împrăștie pe departe :

S'a trezit de mic, cioban la tată-su, apoi scutar la un mocan bogat. Ori când, voinic și dorit, frumos și cinstit. Armata l-a stricat din treburile lui, dar a făcut'o ușor, c'a fost ordonanță. La liberare a intrat fecior în casă. Aici sgomot : bărbați temători și cucoane nervoase, care-l scuipau și certau... A stat și gardist o săptămână, dar s'a amestecat într'o tâlhărie cu niște borfași proști, ș'a trebuit să fugă din oraș rușinat... De aici a hoțit singur...

Prinde a picură de sus. Costea se alege obosit de pe drumurile minței, scuturându-se într'o destindere de ușurare.

Noaptea înneacă totul. Singure ferestrele curții se oglindiau în întuneric, ca niște sclipiri de platoșe.

— Costeo...

La strigătul stăpânului sare iute, anină sumanul într'un umăr ș'o iea înainte repede, plecându-se pe sub ramuri. Prin întuneric își pipăia plăselele cuțitului ascuns în brâu.

— Poruncă, cucoane.

— Mâine în zori plecăm s'aducem Domnița de la școală.

— Am înțăles...

O clipă s'a gândit să dea năvală după boer în casă și să-l facă grămadă într'un ungher, dar vestea cu domnița aceasta necunoscută, l-a încurcat ca o presimțire moleșitoare. S'a îndreptat în spre grajd amețit. Auzise atâta din slugi că, boerul acesta ursuz și burlac, aveà o singură fată tristă și ofticoasă, care învață la călugărițe la Iași...

Noaptea a adormit târziu și greu și a visat că i-a omorât pe-amândoi, când se-ntorceau prin pădurea de la Strunga...

Cleo erà înaltă și slabă, puțină în talie și cu apucături obosite. Suflă geru de cum se plecà oleacă și pe buzele-i subțiri și albe înfiorau păreri de rău. Treceà prin odăi abătută ; rătăcià printre muncitori neluătoare în seamă, — se perdeà prin holde singură și tristă...

Odată a ajuns până în șes, departe... Herghelia erà înconjurată de hargăți cu arcanе în mână. Boerul strigà de călare să se prindă doi sirepi neînvățați. Nimeni nu se puteà apropià. Costea aruncă funia și prinde un șoim pintenog. E un timp de goană și învâlmășeală. Calul se ridică în două picioare și nechiază sălbatec. Costea îl trage la el și sprinten s'aruncă și-l prinde de nări. Un strănut puternic, însângerat, și asvârlituri de copite. Costea îi duce o mână în coamă. Calul se smuncește încordat, se trage înapoi, dar robît la urmă, se lasă în genunchi, tremurând îmblânzit.

— Bravo Costeo.

De departe, Cleo sbucnise din înmărmurire, într'o adevărată înviorare de bucurie, bătând nestăpânit din palme.

Sara erà liniștită și împrejurimile se ștergeau în adormirea luminei.

Costea se trântise năcăjit la rădăcina unui nuc din livadă și se uită cu amărăciune în spre curtea tăcută. Numai știà cum să-și amăgiască zilele cu hărgăția.—Un amestec greoiu de oboseală și așteptare neînțeleasă, îl făceau să șovăe în hotărârea lui...

Pe cărarea din fund foșnește un mers ușor de femeie. Costea tresare și se ridică într'un cot. Cleo se întorçea grăbită dintr'o plimbare lungă. Treceà sprintenă și tristă, fără să ia nimic în seamă.

— Bună sara, domniță.

— A!

Costea se ridicase ca o umbră în urma ei, potrivindu-și sumanul între umere și învârtind pălăria în mâni.

— D-ta erai ?

— Ce, v'ați speriat ?...

— Da !...

Și Cleo își apasă mâna stângă pe piept, iar cu dreapta s'apucă prietenos de brațul lui Costea ca de un sprijin drag. În vocea ei înecată de răsufare, erau întonări dulci, ș'o încredere de soră regăsită. Costea s'a

încurcat între gânduri... Intr'aceiași aprindere a minții și-a închipuit-o găduită și siluită... și stăpână bună și mare care-i poruncește și el îi sărută mâna sfios.

— Te-am văzut azi Costeo, când ai prins mânzocul cel neînvățat,—cât de voinic și frumos ești tu, măi...

— Erați pe acolo ?

— Ce bine să fii așa sănătos, și cât de mândru și stăpân trebuie să te simți, când ești tare și frumos ?...

— Așa socotiți d-v....

— Eu sunt...

O tusă seacă o înădușă, și Cleo își oprește sguuirea pieptului cu apăsarea mânilor. În resfirarea degetelor încordate, dă peste un trandafir prins deasupra sânului stâng. Il desprinde iute și-l întinde hoțului :

— Ține-l... de ce să se vestejiască pe o ruină ?—viața-i a voastră, a câmpului tânăr, ș'a celor voinici...

— Ce să fac eu cu floarea...

— Bună sara...

Pe când întunericul ascundeà fata în coborârea cărării, Costea prostit și umilit,

scăpase pălăria jos, și se uită după domniță ca după o nălucire...

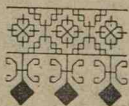
Târziu de tot, în dricul lunii, Costea s'a desmeticit din amestecul simțurilor, ș'atunci s'a pălit cu pumnul în tâmplă, scârșnind între măsele un strigăt pornit.

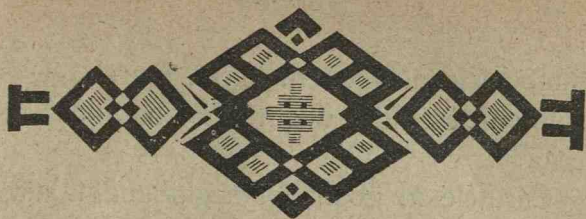
— Timp perdut pentru o floare!...

Se smucește ca nebun ș'o iea la vale, trece porțița în ogradă și s'apropie rușinat de pridvorul curții. — În lumina lunii se vedeau toate ca ziua. Costea îngenunche pe scara de sus, pune trandafirul dăruit pe prag, și cu ciuda criminalului care ucide, împlântă cuțitul și-l lasă acolo.

— Hai inimă, să te-ascult și pe tine odată!...

S'a dus pripit la grajd, a deslegat pintenogul cel neînvățat, i-a pus frâul, și ieșind afară în largul luminat al nopței, l-a încălecat fără de șea, și i-a dat pinteni în spre Prut...

T A R E

Stau sub umbra stejarului de la cotitura drumului . . .

Trunchiul crescut în noduri și vânjos, sparge fața pământului și sprijinindu-se cu îndărătnicie în rădăcinile lui trainice, înfruntă trufaș împrejurările dușmane. Crengile din spre cale i-s dărmate, rupte de trecători. Numai de partea șesului i-a rămas streășina ocrotitoare, aplecată trist asupra colacului unei fântâni, unde-și plânge dânsul doina amarăciunelor sale. . .

Pare un urieaș bătut, cu pletele rupte și încâlcite, ce-și bocește nenorocul, soarta vrășmașă, umplând fântâna cu lacrimile lui de desnădejde.

Țesăturile lui sunt îmbuibate de sevă: cloțește vieața în el. Trupul îi rămâne dârz,

înțâpenit locului cu temeinicie. Soarele îi arde fruntea desgolită, dogorindu-l în focul razelor.

Căruțele în goana lor neghioabă, îl ating cu capătul osiilor și-i rup nemilos din carne . . . Da el nu se dă, sângeră tăcut, își îneacă gemătul în murmurul frunzelor, închizându-și rana într'o umflătură netedă.

Și duce traiul înainte, suferă supus tot greul . . .

Din măduva lui neatinsă, sănătoasă, sbucnesc vlăstari frageți, ce răsbat cu îndrăsnială scoarța sgrunțuroasă, de se avântă ușurei în largul aerului. Arșița însă îi pârlește, gândacii îi vestejesc cu otrava lor omorătoare și odraslele își strâng frunzișoarele delicate, se topesc înainte de vreme. Dacă scapă de soare, dau peste alte pacoste: Se-n tâmplă de poposește vr'un călător și-n timp ce el privește în zare să dea de capătul drumului, măgarul lui flămând paște smincelele părăduite în lungul trunchiului. Tocmai sus, în vârf, câți-va vlăstari mai din vreme, mai cu putere, râd în lumina zilei, bucurându-se de harurile traiului.

Un lemnar s'abate din cale și-n loc să-și

pue toporul la o parte, isbește cu ascuțișul de-l prinde în trupul copacului.

Urieașul se înfioară, tremură de durere și clătinându-și chica încâlcită și ruptă, lacrimiază mîsgă din rana deschisă.

Cățalușul drumețului, dă câteva târcoale în jurul rădăcinei și la urmă se oprește și udă stejarul, batjocorind mândria nenorocitului învins.

Bun și iertător, umbrește pe ori-ce ostentit și-n schimbul găzduirii primește lovituri și injurii.

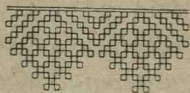
A apucat vremuri vechi... Acum i se apropie funia de par, vede că zilele i-s pe sfârșite. S'a ținut el tare, vânjos în nodurile lui de oțel, dar are să îngenúcheze, are să se mântue...

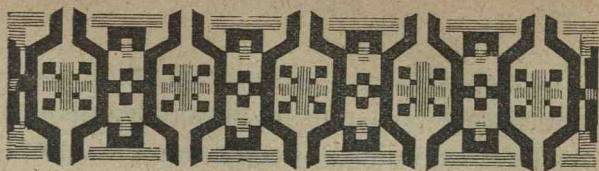
Va renaște însă:

După cum sgârcitul își ascunde strânsura de ochii lumii, așa și gorunul de la cotitura drumului, își dosește de partea șesului o mladă pornită din măruntaele rădăcinilor lui temeinice. Grebănos și sbârcit, o îmbrățișă iubitor, hrănind'o cu lacrimile lui din fântână, întărind'o întru ale suferinței ș'ale răbdărei. Mâne-poimâne, vine un vânt nă-

prasnici și-l doboară la pământ: ultima lovitură a soartei nătânge. Se va mântui liniștit, mângâeat că și-a lăsat pe urmă odraslă din trupul său, ca să-i doiniască înainte povestea facerii de bine și-a răsplătirei dușmănoase.

Privesc înduioșat urieașul grebănos, înfipt cu îndărătnicie la cotitura drumului și mă gândesc la poporul nostru cel mult și oropsit...

RĂSBUNAREA LUI TIMUȘ

Domnița se oprește obosită pe sprânceana dealului și-și afundă privirea în prveliștea îndepărtată a Iașilor. Pe sub ochii ei setoși de trecut, îi nălucîa copilăria ca o prefirare din basme. Zilele trăite prin ținuturile căzăcești, i se păreau un vis urât, de care o mai legă numai urmărirea îndărătnică a soțului ei Timuș. Revenită în cadrul dulcelor amintiri, respiră liniștit din cuprinsul care a văzut'o crescând. Intindea brațele cu drag în toate părțile, ca pentru a-și strânge în de aproapea sânelui, atmosfera caldă a țării iubite...

Dimineața eră târzie...

Soarele aprins încase văzduhul de strălucire. Imprejurimile erau toropite de copleșirea căldurei.

Trezită odată cu zorile, domnița Ruc-sanda lăsase pe Timuș în îngroparea patului moale și furându-se încet de lângă umbra visului ei chinuit, iese din palat și se ră-tăcește pe poteca ridicată a grădinei. La început o iea grăbit, până dă la larg, în în-crușișarea aleelor însemnate cu gard de frunze și îngânări de flori. — Intr'un timp își aruncă ochii înapoi, dar nu vede dintre copaci de cât crucile înegrite ale mănăs-tirei Galata. Vasile vodă îi exilase în cas-telul acela retras, ca să scape orașul de jafurile ginerelui său. Se strecurase ca o arătare blândă, perzându-se în desişurile par-fumate. Slujitorii se închinau în cale bui-maci de somn și uimire. În jurul ei, ca printr'un painjiniș de vară pe sfârșite, tre-mură trecutul amăgitor într'o mireasmă u-șoară de alintare. Luată de legănarea do-moală a aducerilor aminte, plutea ca o pe-tală de roză în adierea săltată a zefirului plâpând.

Din învăluirea dulcelor amăgiri o smun-cește brusc o tresărire urâtă: nunta cu Timuș și traiul din tabăra căzăcească. — Marea de lumină în care înotă, s'a înfiorat

ca de atingerea rece și lipicioasă a unui sbor de liliac buimăcit.

Oftând înfrântă, își clatină mersul în spre culme.

N'a avut parte să stea în curțile domnești lângă mama ei dorită. Aici trăia fericirea numai cu sborul gândului. — Cel puțin dacă nu i-ar sta veșnic în lumina ferestrei, tabăra barbară a lui bărbată-su, chinuitoare ca un deget amenințător, ce-i da a înțelege veșnic că minciuna fericirii o să treacă și că are să iea îndărăt drumul Nistrului...

Dimineața eră târzie, când s'a pomenit domnița pe sprinceana verde a Galatei. De sus se revărsă în valuri de căldură tare, strălucirea aprinsă a soarelui trufaș. Departe, de sub umărul Ciricului și până în poalele împădurite ale Socolei, văzduhul în flacări eră săgetat de turllele nenumărate ale bisericilor. Rucsanda obosită de sdruncinul drumului și de răscoala amintirilor, se razimă de trunchiul unui stejar trăsnit și pipăe cu privirea dornică ariea pătată a lașilor. Aici să împedică de coama mitro-

poliei, trece la curțile lui tată-su, — împovărând'o covârșitor trecutul, — pășește pe clopotnița lui sfântul Neculai și apoi încondeindu-și ochii la dreapta, lunecă peste zarea Socolei, scăpându-și privirea gânditoare în pământ, pe vârful condurașilor ei de mătase.

Ce frumos mormânt pentru toată nebunia visurilor ei îndepărtate !...

Buzele i se înfiorase de un surâs indurerat: prin para amintirii trecuse ca o scăpărare de fulger chipul blond a lui Cotnaroski, pisarul de credință a lui Vasile Vodă... Ce ochi albaștri ! Barba-i galbenă ca mătasea porumbului dat în legat și parui-i căzut în creți de aur topit, îmbrățișau fața balae a polonului de casă, ca un cadru de raze amestecate. Un moment a tresărit ca de o apropiere îndrăzneată și se lipește mai mult de trunchiu ca de un braț susțitor. Aducându-și aminte că nu mai este singură, se scutură ca de o împovorare și își ridică capul cu stăpânire. Ca printr'o ciudată împărechere de împrejurări, vede venind dinspre Iași pe Cotnaroski, în trupul unui roib pintenog. Ce caută la Galata,

când știe că hatmanul îl urăște? Tăiată de pe la glesne, se lasă pe un buștean de-alături, cuprinzându-și capul în palmele calde. Dela el auzise prima vorbă amețitoare.

— Te gândești la mine, domniță...

Sare ca mușcată de șarpe. Timuș răsărise ca din pământ. Apăsarea mânei lui grosolane pe umărul ei de fildeș, căzuse ca un blăstem. N'a văzut deodată decât gura lui lărgită de o spintecare de cuțit, rânjind ca o deschidere a infernului. Ochii lui mici, încrustați pieziș în fața lată și puhavă, jucau când înspre călăreț, când scânteind înspre dânsa. Cu mâna dreaptă își strângea nervos mânerul hamgerului.

— Doamne, mă...

— Ce, pari mișcată, crezi că bănuiesc?...

— Vezi că...

— Rămâi și visează la feciorii de casă din povești.

Domnița, când l-a văzut bătându-și în mers junghiul dela șold, îi pricepe gândul și înfiorându-se, pornește nebună pe urma lui, murmurând înădușit :

— Barbarul...

Timuș chemase c'o zi înainte pe pisar la el, ca să-l scurteze de zile, bănuind înclinările domniței visătoare. El așezase cazaci înarmați prin tufișuri, ca să se arunce asupra oaspetului după ce o ieși dela sfat.

Rucsanda s'oprește încremenită în marginea grădinei, nehotărâtă ce drum s'apuce; nu mai știa ce să creadă, când a văzut ce prietenească întâmpinare a făcut Timuș pisarului. Nici prin gând să-i treacă de cursa întinsă rătăcirii ei blonde.

Domnița, ca în căutarea unui sprijin, își pipăe tremurând pumnalul prins în taclitul slobod și atârnat în jurul stinghiei dela piciorul stâng.

De sub streșina copacilor se vedeà rotirea ceastălaltă a orizontului, înecată în flacări de raze. Valea erà tăcută, toropită de trăsnierea soarelui tare de dimineață târzie.

Cotnaroski iese din palat petrecut de Timuș, care-l ajută chiar la încălecat.

În vremea asta domnița se liniștise.

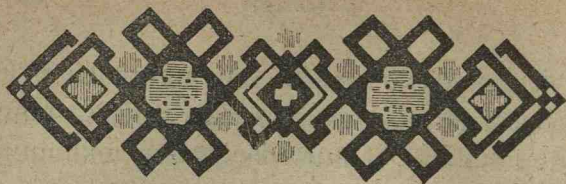
Nu face însă pisarul doi pași cu roibul și cazacii ascunși s'aruncă sălbateci înspre nefericitul poftit și lovesc crud cu hamgerele.

Rucsanda s'asvârle din umbră ca o leoaică întărtată înspre cazaci și ridică pumnalul hotărât. Timuș lărgindu-și mai mult gura lui spintecată, rânjește batjocoritor, ferindu-i brațul înarmat.

— E Leah, domniță, ce, nu știi? — suntem doar în vrajbă cu polonii...

INSTREINAT...

Seara eră scaldată în răcoare..

Amăgindu-se cu vorba, pătrundeau tot mai mult în troeanul holdelor din vale. Satul rămăsese departe în urmă.

La o cotitură de drum le răsare înainte o umbră de om. Sdrențuit și fără căciulă, săriă copilărește într'un picior, murmurând încet o îngânare de cântec :

...*Tararara... tararara...*

Străinului i s'a părut ciudată arătarea. Văzindu-l surprins, învățătoarea-i zice întrebător :

- Nu-l cunoști ?
- De unde !
- E Gheorghe Nebunul...

Cum i-a zărit, s'a dat cuminte la o parte. Sta cu mânila la piept în semn de cinste, așteptând smerit să treacă de el.

— E o poveste tristă cu omul acesta...

Se opresc dinaintea înduioșitorului nebun. — Hainele îi erau petic peste petic, n'ai fi găsit loc de-o palmă să nu fie cârpit. Piepții minteanului erau înzeuați cu ciasornice micuțe de pe la bâlciuri.

— Și toate-s puse la aceeași oră...

Străinul privește mai de aproape și rămâne încurcat.

Nebunul se pleacă tainic și zice încet:

— Ssss... la opt ceasuri vine pașa...

Avea fața sbârcită și arsă, strânsă ca o pungă argăsită. Părul îi era negru ca pana corbului.

— E cel mai bătrân de pe văile acestea, a pășit peste suta de ani. Bruma musteților lui i-a încremenit în creștii gurei, ca niște otavă neplouată la timp.

— Și cum se ține de nu albește?

Fața nebunului se luminează de un zimbet neghiob. Ochii lui spălăciți se înecase în sbârciturile boțite ale obrazului.

— Numai el știe în ce-și ține puterea. De-l întreabă cineva de asta, râde cu încuri, se hlizește ca omul ce cunoaște ascunzătoarea unui lucru căutat de vrășmașii lui.

— Mă mir că nu-l îngrijești mai bine de strae, uite ce zdrențuit umblă...

— Mh... hainele de pe el sunt de când eră copil de casă la pașa din Tulcea. Pune petic peste petic, și le cârpește singur, dar' nu le-ar schimbă nici pe fireturi crăești.

— Curios lucru !..

— Eu socot că zilele i-se țin în sdrențele de pe dânsul, cusute ca-ntr'un blestăm, țesute în vrăjirea afurisită a cârpiturilor. Sunt încredințată că de îndată ce și-ar lepădă flendurile de pe el, s'ar risipi la pământ îmbătrânit, s'ar topi, cum se topesc cadavrele ferite multă vreme de atingerea aerului, la desmerdarea unei aripe de aburire.

— Cum și-a sărit el din fire ?

— E la mijloc o întâmplare amestecată cu dragoste... Ia să vezi...

Domnișoara învățătoare se îndreaptă către nebun :

— Gheorghe...

El tresare. Rămâne smerit, cu mânila la piept în semn de cinste.

— Iți plac eu ție ?

— Ești frumoasă... frumoasă ca o zi li-

niștită de primăvară, dar tot mai frumoasă
eră Djeni a mea...

Ochii spălăciți ai nebunului se aprind,
căutând nehotărât așa înainte.

— Îți sunt eu dragă, Gheorghe ?

— Imi ești dragă... dragă ca lumina soa-
relui de primăvară, dar' tot mai dragă îmi
eră Djeni a mea...

Din colțul ochilor lui se desprind două
mărgeluțe de lacrimi și lunecă prin sbârci-
turile uscate în lungul obrazului.

— Gheorghe nu mă cunoști ?

— Nu.

— Eu sunt Djeni...

— Tu ?

Tremurând ca-n fața unei minuni, el s'a-
propie umilit, luând în mânilor lui cojite, ză-
pada degețelor moi a învățătoarei.

— Dacă ești tu Djeni, unde-i inelul ce
ți-am adus în dar, când m'am întors cu pașa
de la Meca ?

— L-am prăpădit.

Nebunul dă trist din cap, înfiorându-și bu-
zele de-o lumină amară:

— Nu ești Djeni... Djeni și-ar fi pierdut
mințile, de prăpădiă inelul...

Invățătoarea se-ncruntă cu prefacere și prinzind pe nebun de umere îl zguduî cu groază :

— Pașa, Gheorghe — fugi că vine pașa...

A pornit ca o mânia prin lanul de porumb, pierind în troianul de verdeață ca o bucată de fier într'o movilă de puf. Pârăiau hlujenii în urma lui, de părea că străbate prin ei o fiară gonită.

— Ce-i asta ?

— Ca tânăr a slujit la pașa din Tulcea. Pașa aveà o singură fată, pe Djeni.

Copiii s'au iubit mult...

Odată pleacă pașa prin ținutul său cu vederea. Acasă lasă știre că va veni a doua zi pe la ceasurile opt.

Indrăgostiții au rămas singuri.

Ziua a trecut ca o amintire din copilărie. Și-au purtat visurile pe sub bolțile livezei, amețiți de beția fermecătoare a străngerilor de mână. În amestecul răpunător al răsufărilor, ș'au șoptit făgădueli de trăinicie în iubire. — Prin frunzarii bolților, paserile se jucau zburdalnice, cântându-le imnul dragoștelor nevinovete.

Cu venirea nopței s'au închis în iatac. —

Ornicul erà pus pe mäsufa de lângã pat, tictãcãind supãrãtor o prevestire urãtã.

Somnul le-a fost tulburat, Gheorghe sãriã din brațele odihnei ca mușcat de șarpe, sã vadã de nu s'apropie venirea stãpãnului. Dormiã îmbrãcat, ca sã-i vie ușor la trezire.

S'o fi amestecat la mijloc vr'un vânt necurat...

De la un timp ciasornicul s'a oprit din mers și îndrãgostiții s'au înșelat cu somnul pãnã în prãnzul mare.

Cãnd vine pașa a doua zi, toatã curtea erã în picioare, numai Djeni și cu Gheorghe lipsiau.

Unul din slujitori ridicã scãrile palatului, strigã prin sãli, cautã prin camere, pãnã-i gãsește adormiți în iatac. Se pleacã și clãtinãnd încet patul, zice: — «Pașa Gheorghe, — scoalã cã vine pașa»... S'a smuncit nãuc din înlãntuirile fetei ș'a luat'o la fugã printre hargãți ca un zãnatec, rãtãcìnd afarã, departe, prin pustiul locurilor ãcelora.

Atunci a ãnebunit dãnsul.

Cãtã vreme a trecut ãn urmã, nu poate

nimeni să spuie. L-a apucat toată lumea umblând așa hai-hui din sat în sat, neprimind altă pomană decât mâncarea lui. Pe timpul iarmaroacelor copiii îi cumpără ciasornice de tinichea și nebunul le prinde în peticele hainelor, potrivindu-le la aceeași oră.

Când îl înduioșază cineva cu aducerile aminte, plânge și freamătă încet numele Djenei lui dragi.

Oprește toate femeile în drum, le cumpănește cu drag din ochi și pe urmă le lasă întristat, negăsind nici pe una așa de frumoasă ca Djeni.

Bătrânii spun că nu se trece de loc. Părul i-a rămas abanos și mustățile-i dorm închircite în creștii gurei.

— N'are nici o rudă în lume?

— Par'că el știe să spuie de unde-i!...

Erà zdruncinat de cele văzute.

— Hai după dânsul, că știu eu unde-i ascunzătoarea lui.

L-au găsit pitit după un tufan. Brobonit de sudoare, gâfăia cu pripire, tremurând de spaimă.

— S'a dus pașa, Gheorghe.

L'au ridicat de jos și-au suit brazda prin păpușoiu până la drum.

În deal străinul face dulce cătră nebun:

— Gheorghe, de ce nu-ți schimbi hainele ?

El se împlânzește și îngână cu încredere :

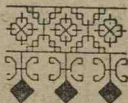
— Între peticele acestea am închis suflarea caldă a Djenei... vreau să fiu vecinic la sân cu Djeni a mea...

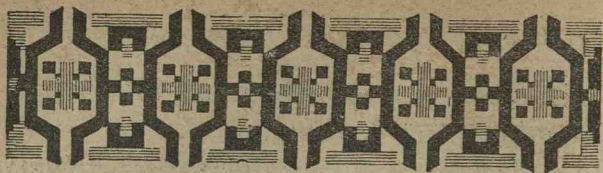
Îl părăsesc și se întorc în susul drumului spre sat. După câțiva pași își aruncă ochii înapoi.

Nebunul, sdrențuit și fără căciulă, săriă copilărește într'un picior, murmurând încet o îngânare de cântec :

...*Tararara... Tararara...*

Intunerecul scaldat în răcoare, își întinde aripile peste cuprinsuri...

STRUGGLE FOR LIFE

SIMBOL

Si fața i se luminează mai mult, în albul nins al barbei lui de apostol împăciuitoar :

— Ce vis de cucerire universală, să poți stinge patimile dintre rase!..

Bătrânul, cu zimbetul nevinovat de copil, închide camera și se uită răpit de fericire prin ferăstruia largă din ușe. — În culcușul încăpător, dormiau vlăstarele urilor veșnice : Un pui de canar, dosit sub aripa golașe a unui vultur. Boțul acesta viu, înfiorat de respirare, se cuibăria în mijlocul adus al unui pui de vulpe. Un ținc își ascunde capul între labele crude ale unui pui de lup, care încheia rotirea culcușului de cealaltă parte.

Patriarhul înălbit de barbă și de flutu-

rarea luminei de pe fața lui extatică, privește într'una la împăcarea castă din cameră.

— Să-i crești în uitarea de rele, ca să sece sămânța dușmăniei. Când vor deschide ochii lor orbiți de frăgezime, se vor vedea tovarăși însoțiți. — O, să nu mai fie ură în lume, să trăiască toți în bună înțelegere!..

Amăgit de aceste visuri înălțătoare, moșneagul senin se îndepărtează, mestecând în gând planul lui de cuceritor universal :

— Oamenii nu se vor mai dărma între dânșii, bunurile pământului vor fi isvorul desgrădit, unde se vor adăpa noroadele setoase de împăcare...

*

Și bătrânul nins de lumină eră fericit. În fiecare dimineață venia la culcușul urilor, ca să-și îmbărsănească speranța :

— Lumea încălzită la acelaș soare, își va strânge rândurile tot mai prietenos, îndreptându-se triumfător în spre cucerirea deplinei înțelegeri. — Dacă se pot apropia cele mai învrăjbite suflări, d'apoi oamenii cumiți!..

Vlăstarele urilor veșnice se hrăneau dea-

valma, creșteau frumoase pe zi ce trecea și cu ele se măria și bucuria apostolului împăciuitor.

Odată bătrânul tresare, rămânând împetrit în fața ferestrei din ușa camerei: Puiul de vultur erà suit pe un colț de grindă. De ciocul lui neconturat încă bine, rămăsese prinși câți-va fulgi galbeni. Mâncase puiul de canar. Vulpea se ridicase cu labele de dinainte în susul peretelui și privia cu aprindere la norocosul tovarăș de... nevinovăție.

Țincul și cu puiul de lup, dormiau încolăciți în strângerea lor de uitare desăvârșită.

Patriarhul înălbit de barbă se înviorează din abaterea primei lui desamăgiri :

— Măcar o parte din lume să se apropie, dacă nu poate perî ura cu totul din univers.

Luminându-și fața inzăpădită de licărirea gândului acestuia, bătrânul soarbe cu ochii lui lacomi, rotirea caldă din culcuș.

Mai târziu puii s'au despărțit, luând fiecare câte o bucată din așternutul moale și cuibărindu-se în câte un ungher. Vultu-

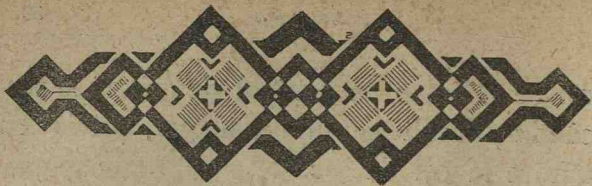
rul se ridicase pe capătul de grindă și plecându-și mult capul lui pleșuv, privia cu mirare la cei de jos.

Apostolul împăciuitor se posomoră tot mai mult.

Intr'o zi aude de departe zgomot în cameră. S'a năpustit într'acolo cu pornirea părintelui, ce-și vedeă odraslele în pericol:

Vulpea se lingeà pe bot liniștită, după ultima înghițitură din puiul de vultur ; căscă acum larg gura, întinzându-și leneș trupul sprinten, ca după o ușurare mare sufletească. Cățelul lătră întărtat împrejurul lupului, pentrucă se culcase pe velința lui...

NENOROC.

I.

Codrul bătrân se lăsă de amândouă părțile dealului, strângându-l cu dragoste în brațele lui de rădăcini. — Tocmai sus pe culme, se luminează o poiană frumoasă, încapătoare de să ai unde-ți odihni rotirea ochilor.

Acolo era bordeiul pădurarului.

Bătrânul trăia singur cu fiică-sa. Nevasta-i murise demult, lăsându-i fetița în leagăn.

Mărina — odorul scump — îi desmerdă bătrânețile, făcându-l să uite că vremea trece și să nu mai iea în seamă greul vieții. Atâta i-a mai rămas din toată viața lui plină de amar și sbucium. Și era destulă mângâere, tot are să aibă cine-i aprinde o lumânare la căpătâi, când o fi să se ducă *dincolo*. N'are să moară ca câinii, uitat și nepomenit.

Pădurea se sbate în bătea vântului...

— Ei !.. Mărină — fata tatei — ce faci tu acolo ?

— Mă uit în depărtare.

— Și ce vezi ?

— Cerul...

— Atâta tot ?

— Și mormanele de dealuri ce-l bosolesc ca niște ghionturi, ținându-l pe creștete.

Privirea ei sălbatică s'aprinde mai mult, fulgerând zarea.

Nimic din ademenirile lumii n'ajunsese până la ea. S'a trezit mare așa ca din senin.

Auzise bocetul pădurei și graiul tătâni-su, pe care de multe ori nu le mai putea deosebi, așa de mult s'asemănau.

Un trup sănătos, sprinten, durduluiu, cu mișcări unduioase și cu mersul legănat. Ce drăguț îi eră gâtul rotund, alb, ce se pierde sub cămeșuica de bumbac. Cu apucăturile ei stângace, cu căutătura-i neîncrezătoare, se apropiea de locul unde se ridicase. Luase ceva din salbătăcia pădurei și mai mult din frumusețea ei.

Când vr'o mișcare neobișnuită îi lovia auzul, câtă sperios și repede ca o căprioară

surprinsă și da fuga-n spre bordeiu. De acolo priviă mai cu ușurare de suflet, întinzind urechea spre a auzi mai bine sgomotul.

— Gâci?

Și moșneagul își arată sânul. Cămeșa se mișcă ca și cum s'ar sbate ceva înlăuntru.

— Privighitoare.

— Nu.

— Pieptănuș.

— Nici asta.

— Mierlă?...

— Nu.

— Capîntortură.

— Nu.

— Ei... ce-i? — spune...

— Baiu.

— Spune...

— Ui'te...

Și desfăcându-și cămeșa la piept, arată căpușorul unui pui de epure: micuț, cu urechiușile lăsate pe spate, apele ochilor nu i se alesese încă bine, priviă neștiutor. Bucurie mare pe capul bieteii fete, săriă în sus, bătând din palme.

— Pe epure îl face epuroaica, da pe mine tată cine m'a făcut ?

— Pădurea...

— Da pe tine ?

— Tot pădurea.

— Și pe mama ?

— Și.

Fata rămâne pe gânduri, cătând țintă înainte, apoi îngână încet de par'că grăia prin vis :

— Cât de frumoasă e pădurea!...

II.

Anii trec...

Fata sta pe un scăunel în fața oglinjoarei mici, colțurate, prinsă-n lutul din părete. Cotul mânei drepte îl sprijiniă în genunchiu, răzemându-și bărbia în podul palmei.

Mâna cealaltă cădeă lenos pe lângă trup. Degetele subțiri, în atingere cu pământul rece, tremurau în svâcniturile răpezi ale vinelor. Răcoreala pământului, îi împrăștiă în tot trupul un fior plăcut, ce-i alintă simțirile, moleșindu-i corpul. În bordeiu mirosul de flori uscate, se îngână cu acel de lipitură proaspătă.

Părul ei galben, mătăsos se lăsă ca două pale de amândouă părțile capului, de-i acoperea tâmplele. Curgând la vale în valuri crețe, cade peste umerii goi, rotunzi și plini. Cărarea, făcându-și loc printre șuvițele de aur, taie creștetul într'o dungă alburie, subțire, ce pare trasă cu condeiul. Sânul tânăr, în creștere, pipăie piepții cămeșii, bătând la porțile vieței. Privirea ei caldă, scânteietoare, se sfarmă în luciul sticlos al oglinzei.

Ce gânduri îi spulberă prin minte?—Are optsprezece ani și nu-i afli păreche de frumoasă!..

Soarele e-n prânzul cel mare. Prin gaura din păretele ușei, scăpătă un smoc de raze bătut în pulbere de aur și căzând pieziș pe pământ în mijlocul bordeiului, aprinde un ochiu de lumină.

— Mergi și tu cu fragi la târg?

Se întoarce speriată. De o bucată de vreme prinsese prieteșug cu niște fete din satul din vale. Se întâlnise cu ele la fragi. Ele-i spusese multe bune și frumoase de târg. Le-a făgăduit că o dată va merge și dânsa la Vaslui.

Pornesc cu toatele spre pădure. Sprentară cum eră, dă înainte.

Prin poiană iarba e mare; desfăcând'o cu mâinile, își deschid cărărue spre desiș. Prin pădure crengile le țin calea, ele întind brațele înainte ferindu-le din drum.

Se duc la fragi.

Toată ziua a fost veselă. Noaptea n'a putut închide ochii de cât târziu: eră în ajunul unei întâmplări noi. Culcată pe-o coastă, cu tâmpla stângă rezemată în palmă, se uită afară pe-un ochiu de geam.

Tată-su dormea jos.

Noaptea-i albă ca ziua. Aerul închis din bordeiu, nesuferit de cald, o înădușiă. Avea nevoie de largul curat de afară, spre a-și răcori sufletul. Se dă jos de pe laiță și pășește în vârful degetetor spre ușă. Își ținea suflarea să nu treziască pe tată-su. Tremură de-un fior dulce, desmerdător, neînțeleș până acum. Fâșiitul ce-l făceau picioarele în atingere cu pământul, i se părea asurzitor.

Aburala răcoroasă de afară o înviorează. Cearta greerilor umple noaptea de farmec. Din umbra bordeiului cată în cuprinsul luminos al nopții. Pădurea-și tremură frunza în adierea unui vânticel răcoros. Un șopot

misterios treceà peste copaci, așà ca o desmerdare ușoară, gogolitoare, a îndrăgostitului ce-și vede iubita.

Se duce cu mintea în murmurul pădurei. Dorul îi crește cu cât se întetește și îngânarea frunzelor. Înaintează în poiană și privește luna-n față. Cât e de curată și ce galeș mai cată spre pământ; înduioșată de păcătoșiile lumii, varsă valuri argintii de lacrimi, spălând urma nelegiuirilor.

Câte lucruri mari și câte prostii nu se petrec sub ploaia razelor tale regină!...

Pădurea suspină odată cu durere.

Țârâitul greerilor devine tot mai înțepător, rupând parcă înadins tăcerea nopții, ca să înăbușe glasul vrăjit al golului.

Cu mânilor copcitate-n creștet, înfiptă în loc, cată într'una în sus. Urmărește un nou raș subțire, creș ca o pală de pănură, ce întunecă un moment fața lunii... o ștersăse ușor, așà cum ne-ar atinge un gând urât.

Intr'un stufiș se sbate o pasăre. O cucuave tae o dungă neagră pe deasupra bordeiului, scăpând un țipăt sfâșiator.

Fata dă fuguța în casă spăriată...

III.

Zi de târg...

Pe un șervețel curat întins dinainte-i, făcuse câteva grămăgioare de fragi. Coșul îi eră plin.

Lumea mișună în toate părțile dându-și coate și încrucișându-se în tot felul.

Deasupra mulțimei plutea un vuet asurzitor, făcut de strigătele precupețelor, șchelălăitul cânilor și amestecat cu sunetul banilor. Cu toții, pripiți, lacomi de câștig. Ea cată cu teamă, sfiindu-se par'că de mulțimea privirilor. I se părea că toți se uită la dânsa. Stingherită schimbă fețe. Iși frământă mâinile neștiitor, și le treceă neliniștită când în poală, când pe deasupra fragilor, încurcată că nu găsește să le ocupe cu ceva. Umblă după un razim, după un nimic care s'o feriască de iscodirea lumei. Eră ca puiul de fiară, adus în cușcă la oraș, care după ce se vânzolește mult în căutarea unui dos, se ascunde obosit între labe, tremurându-și spinarea de spaimă.

Nici n'avusese măcar timp să gândiască ceva de târg și de lumea din el. O înghițișe

balaurul fermecat, trecându-i vertiginos pe dinainte o deslănțuire pripită de minuni, în fața cărora dânsa rămâne mută și oarbă, amețită, fără să aibă vreme și putere să le prindă rostul.

Cum sta jos, pe lespede de piatră, își întorcea din când în când ochii spre șirul de femei ce venise cu tot soiul de verdețuri. Prietenele ei se irosise și ele prin împrejurime, care cum a putut prinde loc.

Un boer tânăr, micuț, nervos, trece pe acolo, aruncându-i o glumă !

Mulțimea face haz, râzind în hohot, ea cată spărios, rușinată, silindu-se să dea de înțelesul vorbelor zise. Se înroșise gotcă. Lumea se părândă într'una, izbindu-se și sfădindu-se de la preț.

Dorià să-și vândă mai degrabă fragii, să scape de gălăgia orașului. O apucase dorul de pădure, de liniște și singurătate. Chipul lui tată-su îi vine în minte. Pădurea te ușurează de greul gândurilor. Necazurile se duc cu freamătul frunzelor.

Stă smerită, gândind aiurea...

Precupețele guralive și obraznice îi smormiau mușterii.

Boerul cel tânăr se-întoarce înapoi, oprindu-se grav înaintea ei.

— Cât cei pe fragi?...

— Cinci bani grămăgioara.

— Pe toți... adaogă el, prefăcând un fel de mânie neastâmpărată.

— Nu știu.

Și fata ridică ochii mari, albaștri, nevinovați, spre dânsul.

Cela-i aruncă cinci franci pe șervețel.

— Destul?...

Ea nu zice nimic, învălește banul în năframă și năframa o pune în sân.

— Vin' după mine.

— Cum să vin după mata?

— Stau ici aproape.

— Și ce să fac?

— Ei, să-mi duci fragii.

— Poi eu știu unde șezi matale?

— Mergi cu mine.

— Da-napoi cum vin eu?

— Du-te Mărină, că nimerești tu.

Îi strigă sfătuitor una din tovarășele ei.
Cumpărătorul s'arată grăbit.

— Merg eu cuconășule, cumpără dela mine...

Strigă o precupeață șireată.

— Te-ai gândit? ori ieau din altă parte.

— Apoi hai.

El pornește repede prin mulțime. Fata aruncă fragii de pe șervețel în oboroacă și aburcând'o în spinare, pornește iuțișor să-l ajungă.

Femeile se privesc și chicotesc între ele.

«Nu te duce fa»... strigă o babă îngrijată. Ea n'aude. Are așa de multe parale!

Dă fuguța să nu-i piarză urma.

O precupeață oftează, căinându-se c'a îmbătrânit fără vreme.

— Pe aici copilă... pe aici.

Împiedecându-se în covoarele ce-s întinse pe jos, trece înainte.

Ce mai de minunății!..

A trecut-o mai întâi printr'o sală lungă, îngustă; străbate apoi câteva odăi, oprind'o într'o cameră încăpătoare.

— Așteaptă aici.

Ea se uită împrejur, înmărmurind în fața oglinzilor mari.

O arată întregă, așa cum e, cu oboroaca

pe umăr, îmbrobodită cu tulpan galben. Fusta albă cu puchiței, îi împrejură trupul în creți deși.

Se înfioră singură în fața ei. Nu se zărise decât în fântână. Hârbul ei de oglindă nu-i arată decât un ochi. Se vede frumoasă, mai frumoasă decât toate fetele. Își plimbă privirea pe pereți. Ce mai de frumuseți. Mirosul parfumurilor o amețise.

— E drăguț aici ?..

Ea se înroșește, plecându-și ochii în pământ. Dânsul o privea șiret, strângând între dinți țigarea galbenă.

— Oricum toate astea, tot nu-s așa de frumoase ca tine. Lasă coșul jos. Cată-te în oglindă și vezi-ți ochii. M'ai înebunit cu privirea ta prefăcută. Hoțoaico, ești frumoasă.

Dă s'o prindă de obraz dar ea face un pas înapoi.

— Da-mi deșerți oboroaca ?

— Apucăturile acestea stângace, căută-tura speriată, te fac încântătoare... Vrei să fii cucoană ?

— Pe unde să ies afară, că nu mai ieau oboroaca ; și lăsând'o jos dă spre ușe speriată.

— Ești frumoasă... înțelege-mă.

O prinde în brațe, strângând'o la piept cu putere.

— Lasă-mă... lasă-mă...

Se zbate cât se zbate, apoi coprinsă de un tremur înfiorător, cade într'o lăncăzeală zdrobitor de obositoare. Nu se mai simția că trăește. S'a auzit un țipăt ușor, înăbușit de sărutările lui lacome.

IV.

S'a trezit mai mult de leopăitul picioarelor, pe stratul de colb ce înveliă drumul. A visat?... E îngrozitor!.. Și-ar face samă de-ar fi singură în lume...

Tatăl ei!.. La gândul acesta se învârtia pământul cu dânsa. Îi erà negru înaintea ochilor. Înădușă. Soarele vărsă foc nu alta. Lacrimile îi curgeau în neștire și amestecându-se cu sudoarea, se lăsau în șiroaie, căzând pe colb în cercuri mici și negre.

Popușoi mărginiau drumul de-amândouă părțile. De atâta foc, se ciuciulețise frunzele brumate-n colb.

Simția că se sfârșește!..

Ce-a făcut? Tresare ca trăsniță de-o amin-tire. Bagă mâna-n sân iute. Cinci franci... prețul liniștei unui bătrân și poate și-a sfârșitului ei. Se uită lung la bucata de argint ce sclipiă în bătaia soarelui; prinsă de mânie o aruncă peste ogoare. Îi eră scârbă de banul acela. De-ar putea să-și arunce și nenoro-cirea tot așa...

Grăbește pașii c'un fel de ciudă, cercând să-și ucidă chinul cu oboseala ce puneă în mers.

Dar tatăl ei?.. Când o loviă gândul acesta i se sfâșâia inima de durere. Nevino-vată!.. Cine crede însă? Poate cineva astupa gura lumii, răsuflătoarea asta a iadului pe pământ?...

— Tată... tată, — și fata căzù în brațele bătrânului, ascunzându-și fața la sânul lui. Tremurà ca varga suspinând într'una. Il cuprinsese pe după gât și-l sărutà cu atâta foc, cu atâta iubire că se făcèa una cu el.

Bătrânul rămase înlemnit, dându-se cu totul pornirilor ei.

— Tu-ți aștepți bucuria și Dumnezeu ț'o inveninează, iartă-mă!...

Și pornind în plâns, se lăsă lacrimilor, plecându-și capul pe umărul lui.

Se scutură cămeșuica pe ea de boce. Zadarnic se munciă moșneagul s'o ogoae.

I-a spus tot cum a fost...

Intâi rămâne ca de piatră, prostit, fără să se poată mișcă. Plânsul îl podidește. — Și de aici a început zilele lui de chin. Vremea se scurgea cu anevoie.

Durerea îngrozitoare îl rodea mai dihai de cum ar roade apa în stâncă.

Nu se împlinise bine anul și el era alb cum e cașul. Bucuria nu ș'a mai găsit sălaș în bordeiul lui. Se credea în prada niștor amăgiri: Bătrânețea mai aduce și nebunie și nebunii nu pot gândi ca lumea. Ideia aceasta era o mângâere pentru el, dar n'a ținut mult, s'a spulberat ca toate amăgirile: Fiică-sa naște. Dumnezeu e neîndurător. Și decât nașteă dânsa copil, mai bucuros ar fi fost s'o ducă la groapă.

De-ar întâlni el pe acel ce i-a necinstit odorul!.. În mintea lui și-l închipuea așa cum trebuie să fie. Din spuse l-ar cunoaște, numai să-l vadă. Știa cum e părul, căutătură, trupul... totul.

Decâte ori a visat că l-a ucis !.. Când se duceà la Vaslui, întrebà din oameni, umblà pe unde îi spusese dânsa.

Nu l-a găsit. Ar fi vrut să-l ucidă cu mânilor lui. I-a furat cinstea și bucuria bătrâneților, el căută să-i iea zilele.

După ce s'a mai întremat fiică-sa de pe facere, o luà cu dânsul la târg, ca doară l-ar cunoaște. Degeaba... Nu-i găsià urma. — Și dacà mai întârzieà pe pământ, erà c'ar fi vrut să dea odată cu ochii de el...

V.

Ca și luna, soarele plânge blestemățiile lumii, inundând pământul în lacrimile lui de raze. Pădurea vuește de cântecul paserilor.

Nici o adiere. Codrul îmbrăcat în hainele lui de frunze stă smerit, uimit de propria-i podoabă. Gâzile sărbătoresc și ele frumusețea, împlinind'o cu bâzâitul lor fermecător. Singurătatea și mirosul florilor umple cuprinsul.

Fântâna vine lângă șleahul din marginea pădurei. Dinainte e un ochiu de iarbă cât ar ținea fața unei ogrăzi.

Dela deal, tocmai hăt pe culmea împădurită, rămâne bordeiul pădurarului.

Moșneagul stă trântit pe iarbă, privind copilul ce se târâia în brâci spre el. A plâns atâta că i-a secat și isvorul lacrimilor. La urmă s'a mai răsgândit: — de ce s'ar mai sbuciumă, poate că așa i-a fost scris, că alta n'avea ce mai zice. N'a vrut Cel de sus să-l învredniciască cu bucuria fetei lui, l-a lăsat durerei. Când ochii îi cădeau pe chipul copilului delicat, slăbănog, îi venia să-l sărute și apoi să-i sfarme țeasta de-o rădăcină. Era copil din păcat... și-i a fetei lui...

Iși ascundeă fața în mâni și numai oftă înădușit, de să i se desfacă pieptul.

Atâta rușine și chin...

Și doar nu știă nici un păcat la sufletul lui. Ce greu l-a mai lovit Atotputernicul.

Ea spălase niște pelinci și acum le întindea la soare. Slabă de s'o dea vântul la pământ și fusese așa de frumoasă și durdulie, că te miri cum vremea a putut șterge atâta farmec și doborî atâta vlagă. Sbârciturile mici din colțurile ochilor, erau dârele lacrimilor curse în momentele de durere.

Cât de chinuitor a fost timpul acesta pentru ea... și tot nu murise.

Tăceau amândoi.

Numai din spre partea drumului s'a auzit niște pași. Ea se întoarce iute. A îngălbenit ca ceara. Tot trupul îi tremură ca de friguri. I se întunecase înaintea ochilor, cât pe ce să cadă. Se repede de-și prinde copilul în brațe. Bătrânul o privește uimit. Ea răcnește cât poate. Glasul i-i spăimântător, aveà ceva din strigătul animalelor în primejdie.

— Uite-l tată, acesta-i...

Și cu mâna dreaptă arată printre copaci un om ce purtă haine de vânător.

Bătrânul a sărit ars. Părul i se sburlise și ochii lui tulburi îi dădeau o înfățișare sălbatică, spăimântătoare.

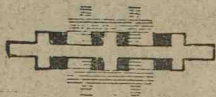
Pornește mânios ca un vârtej, strângând în mâni o rădăcină. Nimic în lume nu i-ar fi curmat calea. Femeea stăteà înmărmurită, ținându-și copilul în brațe.

— De ce nu m'ai ucis pe mine mai înainte, spurcăciune ce ești, — ca să te omor eu pesemne. Haidade... nu fugi, am destulă pornire în vine, să te ajung, chiar dacă ai împrumutà aripi în goana ta.

Strânge cu-atâta putere rădăcina de să-i treacă prin mâni. Cea dăduse întâiu la fugă, dacă vede că nu i-i de-a scăparea, își iea răpede arma din umăr. Tranc !... Bătrânul a rămas o clipă-n loc holbând ochii înainte, apoi, scoțând un gemăt puternic, cade grămadă-n brânci.

Femeea scapă copilul ș'aleargă spre tatăsu. Sărmanul !... încremenise de veci, cu rădăcina în mâni. Ucigașul pleacă, aruncându-și încă odată ochii înapoi. Ea se bocià de vueà valea, rupându-și hainele de pe dânsa.

Chipul moșneagului rămăsese tot încruntat. Cătà într'una posomorât, strângând rădăcina în mâni. Păreà hotărât a-și duce mânia și dincolo...

PRIMA LECȚIE

Stăpânii stăteau în balcon.

Sara eră răcoroasă și-nprospătată. Dinspre livadă adia o boare încărcată cu miros de fructe coapte.

Copiii se jucau prin ogradă:

Sofia trăgea de coadă o pisică, ce da să se suie într'un copac. Priveliștea eră jalnică: Mâța, întinsese labele de dinainte în sus, pe trunchiul copacului; cu cele de dinapoi se opintia de din jos. Întorcea din când în când căpușorul ei, cu ochii mari, plângători, mieună dureros, dar copila neîndurată n'o slăbia.

Așa deșirată cum eră, cu capul ei moale lipit de trunchiu, părea mai mult o pată alburie, întinsă pe scoarța copacului—Și-a venit pe urmă în minți, că deodată se-ntoarce iute, își aprinde privirile amenințător

și scuiță tare înapoi. Sofia scapă de coadă, căzând speriată la pământ,

Mâța, dintr'o săritură, ajunge tocma în vârful copacului, s'așează pe o cracă și-și spală coada cu atâta liniște, ca și când nu s'ar fi întâmplat nimic.

Toto, îmbrăcat militărește, cu mâna la chipiu, defilă pe dinaintea celor din balcon.

Părinții râdeau, erau bucuroși, se desfătau în mângâierile boarei aromite de mirosul fructelor coapte.

Vizitiul pregătiă trăsura să scoată boerii la primblare.

Băetul lasă milităria și aleargă de se sue în trăsură: pocniă din bici, săriă și râdeă cu veselie.

Vizitiul intrase între hlube și le potriviă. Toto s'apleacă binișor peste capră și-l șterge cu sfârțul biciului peste spate. Cela, își ascunde usturimea, silind un zimbet.

Mulțumit, copilul frământă din picioare și pocnește în vânt.

Vizitiul dă să-și caute de treabă. Copilul întinde biciul din nou; omul atunci face înapoi.

— Ei!.. vină.

— Mă doare...

— Vino, îți zic.

— Nu pociu.

— Uite papa... nu vine...

— Ce te mai pui și tu, bre Vasile...
fă-i gustul...

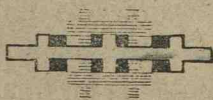
Vizitiul,—un țăran zdravăn,—își îndeasă căciula pe uerchi, mai trage o înjurătură așa în gând și intră între hlube.

— Hi... hi... cal... hi...

Biciul se făcea colac pe spinarea românului, care trăgea trăsura în goană pe sub balcon.

Stăpânii fac haz de isprava copilului, numai Sofia aleargă din urmă, scâncind s'o iea și pe dânsa.

Răcoarea umplea tot mai mult cuprinsul, iar mirosul de fructe coapte, împrăștiat de boarea ușoară a serei, ajunge parfumat.

MĂRTURISIRE.

(SCRISORI GĂSITE)

Valea Oanei, 19 Aprilie 189...

Dragă Prietene,

Povața ta a fost bună: Aerul de aici m'a întrămat mult. Priveliștile neîntrecut de frumoase îmi alungă urâtul. Câmpul înverzit e în sărbătoare. Bucuria și sănătatea râd în toate părțile. Primăvara lucrează cu toată puterea ei renăscătoare la repararea lumii. Paserile înviorează natura buimacă, desmeticind'o din somnul ei greu.

Mă simt mai bine; numai durerea de cap mă mai ține oleacă. Liniștea de aici pare a-mi fi mai ogoit tulburarea sufletului. Soră-mea e veselă de înfiriparea mea, zice să stăm toată vara aici. Cu țărani m'am

împrietenit de cum am venit: le dau tutun și rachiu, iar ei îmi spun povești și glume. Mi-e drag satul acesta mai mult de cât ori ce din lume, — lăsând la o parte pe Ana, buna mea soră, tovarășul nedeslipit al necazurilor mele.

De la deal de grădina noastră începe pădurea, tăinuitoria gândurilor mele. Mă primblu mai toată ziua pe sub bolta copacilor înmuguriți, mângâiat de șâșăitul ramurilor și de îndemnul armonios al păsărilor. Pământul nu-i sbicit încă, numai pospaiul frunzos de pe de asupra s'a uscat. Pe la dosuri tot mai țin troienele, omătul e înegrit și asudă udeala de sub el, sângeră apa la vale, de-ai crede că niște bube învechite, își lăcrimează răutatea.

Tăcerea pădurei e detunată din vreme în vreme de chiuiturile ciobanilor, ori de tremurarea talanțelor de la oi.

Mă las copleșit de puterea fermecătoare a singurătății, îngropându-mă în neluarea în seamă a celor înconjurătoare; închid ochii lenos, înlătur gândurile și mă înfior de desmerdarea misterioasă a nesimțirii de sine.

În spre sară mă-ntorc acasă plin de glod,

obosit și flămând. Ana mă ține bine cu de-ale gurei. De un timp dorm liniștit și nu mai am visuri urâte. Când simt că mi se îngreue capul m'abat pe la moș Gheorghe Marcu — Sfătosul, de stau la taifas cu el. Omul acesta e un izvor de adâncuri bătrânești, a apucat vremuri vechi, știe de toate și-a văzut multă lume.

S'auzim de bine, NECULAI B...

Valea Oanei, 22 Aprilie 189..

Scumpul meu,

Timpu' s'a schimbat a ploae. Singurătatea prinde a mă plictisi. De câteva zile curge într'una, potop nu alta, ai crede că D-zeu ș'a pus în gând să spele păcatele pământului. Vremea asta posomorâtă apasă înădușitor asupra mea. Durerea de cap mă gătește. Picurile ce plescăesc în geam mă inervează: mi se pare că-s stropi de ceară fiartă ce-mi împoașcă creerul.

De câteva ori m'am repezit să sparg geamurile, să nu mai aud țicnitul boabelor de ploae.

Ana e mai întunecată de cât timpul de-afară.

Am surprins'o de câteva ori ștergându-și lacrimile pe furiș. Sufăr mai mult de durerea ei, de cât de ruina mea. Mă rog la Cel de sus să se îndrepte vremea. Mi-i dor de soarele cald, de pădurea mea primitoare și solemnă, de câmpul în sărbătoare...

Sănătate și bucurie, NECULAI B...

Valea Oanei, 25 Aprilie 189...

Iubite amice,

Asară n'am adormit de cât târziu tare. Nu puteam suferi perna, se încălzise de ferbințeala capului meu, de mi se părea că mă odihnesc pe un căpătâiu de jeratec; o întorceam pe toate părțile, o învăliam cu prosoape udate, dar răcoreala ținea puțin, apa aburia și perna părea umplută cu uncrop.

Imi erà frică de mine însumi; erau dați că nu-mi mai dădeam socoteala de-s cu mintea întregă.

Mi-e teamă de nebunie. Gândul c'aș pră-

pădi dreapta judecată, mă chinuește torturător.

Frânt de osteneală, am închis ochii muncit de un vis urât: Rătăciam printr'un șes mlăștinos și înstuhât. Eră cald de să se topiască pământul. Mă strecuram printre trestii dese și înalte, ferind cu mânele perdeaua de pănuși. Căutam să-mi dau socotială de drumul meu, dar nu mă puteam dumeri din cotro veniam și unde trebuia s'ajung. Aud un fâșiiit sgomotos, ceva greu, bălos, ce se târâe prin nomol, pătulind stuhul în cale. Spaima mă pironeste locului; brațele și picioarele îmi amorțesc ca strânse de ger. Mi se legase limba în gură, de nu puteam zice o vorbă. De odată, văd printre trestii, cum s'apropie de mine un balaur ciudat, scârbos la vedere, amenințător. Eu rămân ca crescut din pământ. Și-a trecut capul pe după gâtul meu, mi-a prins gura între fălcile lui uscate, trupul și l-a înnodat împrejurul trupului meu și-a început a mă strânge în inelele lui vânjoase, sorbindu-mi lăcomos respirația în răsufierea lui. Inădușiam: în urechile mele năucite, auziam ca de departe, cum îmi plesnește pieptul și oasele în îm-

brățișarea ucigătoare a trupului lui încovrigat pe după mine.

Am avut simțirea omului care moare zdrobit de un mal. Nu mă gândiam de cât la soră-mea, la dulcea mea Ană, la scârba și la plânsetul ei. De la o vreme n'am mai simțit nimic, — murisem.

A doua zi, pe la un prânz, m'am trezit numai sudoare. Capul îmi erà tehuit, de par'că mi-ar fi bătut vântul prin urechi.

Ce să mă fac?

Afară-i o vreme păcătoasă, o blăstămăție, de să nu lași un câne pe prispă.

Să ne vedem sănătoși, NECULAI B...

Valea Oanei, 26 Aprilie 189...

Dragul meu,

Plouă într'una și bate vânt: o ploae mărunță, deasă și pătrunzătoare. Cerul e o frământare vrăjmașe a nourilor răsvrățiți. Prin ferestruica mică, zăresc țărance cu picioarele goale, cu câte un sac făcut glugă în cap, mânând vitele la adăpat. Glodul frământat, fleșcăește ca un aluat moale.

Ce monotonie supărătoare! Urâtul vre-

mei par'că-mi stă în spinare mie și mă împovărează greu, de să mă doboare. Capul îmi vuește ca o sfârlează. Nu știu de ce să m'apuc. Mi-s'a urât și cu moș Gheorghe: Snoavele lui îmi par banale, poveștile copilărești, iar cântecile prea din topor.

În coțoro s'o ieau? Unde să-mi îndrept mintea? — Inebunesc. O, judecata mea, gândurile mele, liniștea sufletului meu, — de ce mă lăsați așa singur în lume, veniți de-mi arătați cărarea în viață, luminați-mi noaptea în care rătăcesc.

Oiu mai apucă oare vre-o primăvară? Cătu-i de dureros să-ți privești singur propria ta ruină, martor la prăbușirea propriei tale vieți. E mai bine de cei cari mor de moarte năprasnică.

Și soarele stă ascuns, îmbrobodit în ceață, nu-mi trimite un mănunchiu de raze să mă învioreze.

C'un spre mai bine, NICULAI B...

Valea Oanei, 27 Aprilie 189...

Iubite prietene,

Lucruri care altă dată treceau nebăgate în samă, acum mă supără chinuitor: Mior-

lăitului unei mîțe, lătratul cânilor, răgetul vitelor, toate mă scot din fire. Mobilele din casă mă preocupă dușmănește și nu scap de urmărirea lor decât dacă le dolesc. Am strâns toate portretele de prin pereți. Tremurarea unei perdele, scârțăitul ușei bătute de vînt și de ploaie, îmi stăpînesc mintea cu îndărătnicie.

Asară nu puteam să-mi deslipesc gândul de la tictacul ceasornicului : numărăm orbește bătăile fără să pot adormi. A trebuit să-l svîrl în tindă, ca să-mi pot abate mintea pe alte drumuri.

Visurile nu mă slăbesc, visuri urâte ce mă ūmplu de spaimă : Noaptea o duc într'o luptă disperată cu toate dihăniile închipuirii mele bolnave. Numai zorile îmi mai potolesc răscoala nervilor mei zdruncinați.

O, dacă ar răsări soarele!..

Cele dorite, NECULAI B...

Valea Oanei, 29 Aprilie 189...

Dragă amice,

Azi, ziua mare, — după cum aud din oameni, — s'a făptuit o crimă grozavă la

cârșma din gura satului : niște dezertori au gătit pe cârșmăriță și-au prădat'o până la piele, pe când bărbatul îi erà la pădure.

Fapta asta m'a pus pe grijă. Pe aici a mers vorba că-s bogat și am presimțirea că are să mă încerce și pe mine hoții. Nu țin la viață, dar n'aș vrea să mor așa, ucis ca un câne turbat.

De cum prind a se întinde umbrele nopței, mă închid în casă și nu sting lampa, până nu cotrobăesc prin toate colțurile să văd de nu-i careva ascuns. De camera Anei mă desparte numai o ușă. Cu prilejul întâmplărei aceștia, s'arată mai bărbătoasă decât mine. — Iși bate joc când mă vede că-mi pun toporul la căpătâi. Zice c'am să uit de apărare, când oi auzi c'a sărit ușa din țâțâni. Da eu o țin pe-a mea : dau la mir ca-n dovleac, nu mă uit, împlânt toporul până-n muche, nu tremur eu când e vorba de viață. Șa-apoi tâlharii s'ar legă și de Ana și eu mor de zece ori pentru dânsa, nu-i ating ei nici un fir din cap, că ea mi-e soră, m'a îngrijit și mi-e dragă.

O mie de ani pace, NECULAI B ..

P. S. Uitasem să-ți spun : Ana s'a dus la biserică și-a plătit popei să se roage pentru mine. Credeà că eu n'am să aflu, dar mi-a spus un băetan, așa fără să-l trag de limbă, vorbind de una de alta, — auzise și el din sat.

Valea Oanei, 30 Aprilie 189...

Iubitul meu,

Temerea mea-i cu temei : Asară mi-au bătut în geam. Am întrebat care-i, da nu mi-a răspuns. Ana ține că mi s'a părut, dar eu știu ce să cred, încă n'am luat câmpii. Nu slăbesc deloc toporul dela căpătâiu.

Cu bine, NECULAI B...

Valea Oanei, 1 Mai 189...

Scumpe amice,

Ieri a fost frumos ; credeam c'am scăpat de sloată, dar azi iar plouă, ploaie de cea mărunță și deasă ce răzbate și prin sticlă.

Par'că aș dogorî capul pe lângă jăratec,

aşa-mi arde. M'aştept să plesniască ca o spijă de tun, să se sfarme ca o bombă înfundată de praf. Mă clatin în mers ca un besmetic, în urechi îmi şueră furtunile de pe lume. Asară mi se părea că păleşte cineva c'un ciocan într'un ilău, drept dinaintea casei. Auziam bocăniala, aşi fi pus mâna pe cruce că nişte ȝigani ş'au mutat foile în ograda mea. Ana m'a încredinţat că n'aude nimic. Când m'am pus să desluşesc bătaile mai bine, am găsit că ciocanul păliă în creerul meu şi că numai răsunetul s'auziă în ogradă.

M'am întins în pat. Păreţii se năruiau de-asupra mea, cădeau neîntrerupt făr' să mă ajungă; aşteptam cu linişte să fiu înnomolit. Numărând eu aşa loviturile ciocanului, aud nişte paşi în tindă. Mi-a sărit inima din loc. Dau să strig pe Ana, da nu-mi pot descleşta fălcile. Trupul îmi eră ca amorţit, nimicrit, făr' nici o vlagă. Numai ochii îi puteam roti de vedeam totul: Uşa se deschide scârţâind în ȝâţâni. În prag s'arată un haidău încruntat, murdar şi grosolan: înmărmurisem. Haidăul eră c'o mână în brâu şi cu cealaltă strânsă pumn. Călcă în-

desat, sguđuitor în spre pat. M'a privit urât în ochi, ș'apoi strâmbându-și buzile lui zoioase într'un zimbet pocit, clătina din cap. A apucat toporul de la căpătâiul meu, s'a uitat în ascuțișul penei lui și i-a făcut apoi vânt să mă loviască. Atunci îmi pun toate puterile, mă umflu în coș ș'am strigat odată tare.

A pierit tot ca prin farmec...

Ana a sărit spărieată. Mă duc la ușa, — ușa eră zăvorâtă. Și cu toate acestea l-am văzut, i-am auzit mersul.

Ploaea-și face de cap, țuruie ca prin ciur, bate-n ferești și-n streșină dușmănește.

Toate cele bune, NECULAI B...

Valea Oanei, 3 Mai 189...

Prietene,

Nu-ți scriu ca să-mi desvinovățesc crima mea făr' de păreche. Pentru mine, singurul tribunal de care mă tem sunt *eu* și *eu* știu că nu-s vinovat. Dumnezeu, dacă este și dacă e a toate cunoscător, trebuie să aibă la știință că am ucis'o fără voe — dacă nu

mâna lui m'a împins către o faptă așa de neînchipuit, pentru a pedepsi vr'un păcat din strămoși...

Asară n'am închis ochii decât după miezul nopții și am adormit chinuit de frica visurilor urâte. Ca să mă mai ieau, Ana a lăsat ușa deschisă dela camera ei.

Aud bătăi la geam ; m'apropii de fereastră ; de-afară veniă șoptitul niștor oaspeți de noapte. Din mormăiala lor, înăbușită de căderea ploaii, am înțeles c'aveau de gând să mă omoare pe mine și pe Ana, ca să ne fure. Eu strângeam voinicește toporul în mâni ; aveam bună nădejde în curajul și tăria mea. Ei mă țineau adormit, slab, dezarmat, și nu se gândiau că-i aștept la ușă ca să-i trăsnesc în creștet ca pe șarpe, de cum s'or încercă să treacă pragul.

S'a pus cu umerii în ușă ș'a scos'o din tâțâni, trântind'o la pământ în tindă ; mi-au sfărâmat și ușa dela odae. Erau patru hojmalăi sdraveni, i-am văzut pășind pragul. Eu mă opintesc și pălesc pe unul de-l culc la pământ. Strigam ca un disperat și dădeam în ei cu ascuțișul ca-n brusturi... Un

țipet cunoscut, desnădăjduit, mă aduce la cunoștință din nebunia pornirii mele.

. . . . .

M'am trezit în mijlocul odăei înecate în întuneric, strângând toporul în mâni. La picioarele mele se svârcoliă un corp în chinurile morții. Las toporul și trag un chibrit.

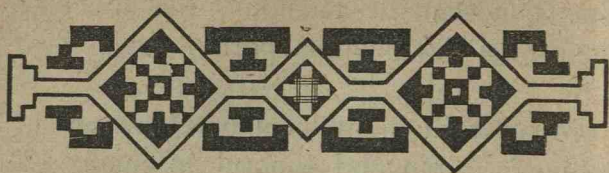
O, blestem al cerului, ori îndemn al iadului necurat, de ce nu mi-am văzut mormântul deschis, de ce nu mi s'a arătat juvățul gata să-mi îmbrățișe gâtul, decât să mă văd criminalul cel mai mârșav, ucigașul dulcii mele Ana!...

Aștept zorile să mă dau pe mâna puterei.

Ș'afară tot plouă, plouă într'una, curge de par'că n'are să se mai sfârșiască. Picurile se-nbulzesc în geam, plescăesc des, bat dojănitoare...

Rămâi sănătos, NECULAI B...

G O A N A

Lumina genei de ziuă pătrundeă negura zorilor, topindu-se în marea de întineric a nopții care muriă. Umbra se stingeă în revărsat; strălucirea se întindeă biruitoare peste pământ, îmbrobodindu-l în valurile ei de claritate.

Zarea dela răsărit prinde a roși de dogoreala soarelui.

Roua, sărutată de căldură, se înfioră într'o aburare tremurătoare, expirând în îmbrățișările razelor.

Valea măreață și liniștită se desmorțește de îngânatul paserilor sprețare. În lungul drumului dinspre sat, se întinde șuvoiul neîntrerupt al țăranilor ce merg la muncă. Fruntea o fac oamenii mai stătuți, sculați

mai din vreme: vorbesc lat și cu așezământ, cu mâinile taie gesturi largi, încete, și glasul lor tare răsună puternic în dimineața somnoroasă de primăvară.

Departe, tocmai hăt în coada lanțului de oameni, s'aud chicotelile tineretului mai târzielnic.

Fruntea se împrăștie pe lanuri, se irosește așa pe dealuri, se nimicește ca un pârâu ce pierе în nisip.

Din mersul șirului sgomotos, pe tot lungul lui, se rupeau din de-amândouă părțile, țărani ce se reslățiau în susul ogoarelor. Șivoiul își revărsă norodul în marea neagră a pământului rănit de unelte.

Lumea se pune pe treabă; săpile bat în plin; omul frământă brazdele, le desbate fometos, le-ntoarce pe toate părțile: ai crede că-s niște lipitori hămisite, ce sug nesățios dintr'un trup obosit, neputincios.

În înaltul cerului scâldat de apele curate ale seninului, fâlfăe rotitor un uliu. Pasărea joacă în cercuri tot mai mici, cată tot mai țintitor înspre un tufar ce înflorește în coasta prăvălatică a clinei.

Uliul își strânge aripile, se face ghem și se prăbușește din senin ca un trăsnet înspre tufar.

Un moment de învâlmășală: prădalnicul se prinsăse cu ghiarele de spinarea epurelui și cu ciocul îl păliă în cap. Năucit, animalul o apucă razna prin arătură, ducea nebunește dușmanul în spinare, fugia disperat, pe când uliul încleștat de el, îl ciocniă neconținut în cap, împrăștiindu-i sângele și fulgii de păr prin bulgării sgrunțuroși. Pe la cotituri, pasărea apucată de vr'un colț de brazdă, cădea, rămânea o bucată în urmă, se sbătea oleacă printre bolovani și apoi, opintindu-se în sbor, se lăsă glonț în spinarea epurelui — ușurat un timp — își înfingeă căngile în spinarea gonașului, îl strângea între pulpe și rupea cu nemilă din ceafa lui.

Epurele tot se ținea în fugă, siliă tot mai fără nădejde, purtându-și desmetec moartea în spinare.

Oamenii de pe lanuri chiuie și șueră. Câinii de la o stână s'aștern pe urma celor doi fugari, latră întărtați de strigătele păstorilor, aleargă turbați.

Hoțul cearcă să-și ridice prada în zbor, se forțează să-și scape câștigul din laba altora, dar epurile nu se lasă, se sbate, scapă din ghiare și-o apucă la sănătoasa tot înainte. Vrășmașul își dă drumul iar în spinarea lui, întovărășindu-l în crâncena alergare.

Câinii s'apropie, uliul dacă vede prilejul la spate, mai rupe un plisc de carne, își face apoi vânt din aripi și se lasă în legănarea aerului. Buimac epurile a avut timp numai să mai înghită o gură de răsuflare și s'a făcut praf în gura cânilor lacomi...

Pasărea fâlfâe rotitor, joacă în cercuri tot mai încăpătoare, ademenită de înaltul cerului. Se vede din ce în ce mai mică, se înalță domol în sus, răcorită în apele curate ale seninului...

V A R A

Ridicându-se puțin din iarbă se sprijină în podul mânei drepte și s'apleacă mult în spre locul de unde venia foșnetul de rochie. — Rămâne așa înmărmurit ca dinaintea unei vedenii amăgitoare :

Ajunsesse drept el. Absorbită în lectură, pășiă rar făr' să ridice ochii de pe carte ; treceă agale, ușor, de deabea atingeă pământul în mers : ai fi luat'o drept tremurarea unui vis ce plutește leneș pe pământ. Răsuflarea i se cunoaște după clătinarea piepților bluzei.

Arătarea asta atât de neașteptată ș'așa de frumoasă, îl pironise locului.

Cum o băteă vântul din față, mărginele pălării se mișcau ca două aripi. Zulufii de pe la tâmple, fluturau și ei în abureala

înceată a boarei de sară. Soarele lunecă tot mai în spre asfințit. Răcoreala prinsăse a se simți.

Fata se afundă pe cărărușa ce tae livada prin mijloc. Intr'un loc se oprește și punându-și latul mânei streșină ochilor, privește zarea din spre apus.

Stă cât stă ș'apoi pornește. In mers își mlădiă trupul: undoiare molatecă, dulce, plină de farmec.

După ce-o perde cu totul din ochi, îi vine-n minte să-ntrebe paznicul grădinei, de rostul frumoasei necunoscute.

Află că-i o rudă de-a boierului, venită de pe la învățături ca să petreacă vara la țară. Chinuit de nerăbdare, dă fuga înapoi pe urma fetei.

Când o zărește, își incurcă cărările:

Dânsa se munciă să deo pară jos dintr'un copăcel. Înălțindu-se în vârful degetelor, bătea în frunziș c'un capăt de vreasc.

Pălăria căzută pe spate, i se ținea într'o cordică de gumă, trecută pe sub bărbie. Când s'asvârliă, cordica se întindea de mai ajungea pălăria să-i bată călcăile. Părul ei

desprins de-atâta sdruncin, fâlfâia în adiearea vântului întețit.

El ajunge și când să dea în copac c'un harag mai lunguț, fata prinsăse creanga cu fructul. Dânsul rămâne rușinat. Ea râde sgomotos, mulțumită.

— Ai venit prea târziu.

— N'am avut noroc să vă fiu de vr'un folos.

— Las' că nu-i vremea trecută.

Și dânsa îngână liniștea serei cu râsul ei alintător. El rămăsese ca prostit. Nu putea descleștă gura să zică nimic, ș'apoi nici nu s'ar fi priceput de unde să-nceapă vorba.

Tot ea mai gureșă:

— Frumoase locuri.

— Mai ales de-un timp încoace, sunt încântătoare.

— De mult?

— De când au început a se coborî îngerii pe pământ.

Fata se-nbujorează și prefăcând un aer de stângăcie se silește să pară nedumerită. Deschide iute cartea, se uită cu neluare aminte la slove, apoi ridicând răpede ochii, îngână cu șirătenie:

— Ai căzut în nedragostea lui Dumnezeu, de te-a trimis pe pământ?

— Schimbați rolurile, domnișoară.

— Crezi? . .

— Așa socot eu.

Lucrurile i s'au părut prea pripite, ș'atunci dânsa tae vorba:

— V'am mai văzut odată.

— Când?

Ați trecut dimineața pe dinaintea curții? vă priveam dela geam.

— Am meritat atâta luare aminte?

— Atât cât merită un răsărit de soare, ori altă arătare frumoasă.

Din vorbă în vorbă, ajung pe o coastă verde plantată cu nuci.

Printre frunze se strecură răcoroasa abur reală a serei. Atmosfera începuse a se jilăvi. Îi înecă mirosul de fructe și de iarbă.

Soarele scăpătase dealbinele, părea un boț de aur, căzut pe muchea dealului. Razele lui slăbite, după ce ștergeau creștetul, se desfășurau în gol, umplându-l de-o lumină roșiatică, bolnăvicioasă: un ochiu obosit gata să se strângă.

Se aşezară amândoi pe pajişte. Privesc printre pomi la zarea în flacări.

Aceleaşi vorbe le tremurau în minte.

— Ce citiaţi?

— O carte.

— Dar anume ce carte?

— Prea multe vrei să ştii.

— S'o văd.

— Las' n'o mai vedeà.

Şi ea o trece în mâna stângă, ferind'o departe, ca să n'o poată ajunge el. Erà mai mult un prilej de hârjoană. El îi apucă mâna cu cartea. Dânsa se împotriveşte cu hotărâre.

— Vă rog.

— Mi-i c'ai să-mi prăpădeşti fila unde-i deschis.

— Am să pui un fir de iarbă ca semn.

Se înduplecă ş-i trece cartea. Mânele lor se încrucişază, degetele li se ating, tremurând amândoi de înfiorare.

Citeşte tărişor:

Iubire, sete de vieaţă,
Tu eşti puterea creatoare,
Sub care inimile noastre
Renasc ca florile în soare...

— Nu-i așa că-i frumos? — întrerupe
dânsa repede.

— Ca și dragostea.

— Ai iubit?

— Nu... dar îmi închipui.

— Și poezia asta-i o închipuire. Artiștii
visează și noi, muritorii, umblăm să le
trăim visurile.

Soarele se prăbușise în hăul fără de mar-
gini. Noaptea își întindea întunericul peste
lume. S'au despărțit cu părere de rău.

* * *

— Ei, domnule învățător...

S'a înroșit până în albul ochilor, când a
văzut'o venind cu atâta grabă în spre dânsul.
Li zimbia drăgostos; în salturile sburdalnice,
se cunoștea cum îi tremură sânul sub bluza
ușoară de muselin.

El o așteptă dornic să înceteze din găfâit,
nerăbdător de a-i află vrerea. Li urmăria
cu lăcomie ridicarea pieptului. Răsufierea
ei puternică, dogoritor de înfiorătoare, îi
desmerdă fața.

— S'arată c'are să fie o zi frumoasă. Mergi
să ne plimbăm pe câmp? Mătușica mi te-a

lăudat de cum se cade; — ș'apoi nici n'ar putea fi altfel un apostol al poporului.

— Mătușica dumneavoastră nu minte nici-odata — dar s'ar putea înșela în unele împrejurări.

— De data asta însă nu, o știu eu, te cunosc bine.

— Mulțumesc.

— Vizitiul pune calul la trăsurica ceea micuță. Du-te și-l siléște să mântue până m'oi găti eu.

El rămâne pierdut, privind în urmă-i. Ce armonie dulce răspândia foșnetul de rochie. Păru-i luat așa din fugă, tremurà în urmă, aurind în razele soarelui.

.....
In trăsură de-abea încăpeau doi alătura. Gândul că are să fie lângă dânsa, îi tulburà mintea.

Când să oprească trăsura la scară, fata îi bate ușor în geam : dăduse perdeaua la o parte și-i zâmbia prietenos, făcându-i semn să mai aștepte.

Cucoana — bătrâna s'arată-n prag :

— Să luați sama ; calul e cam nărăvaș ;

la vale să puneți piedica, dacă vi-i să vă mai întoarceți acasă.

El dă din cap nedumerit.

Cucoana îi zice așa luător în răs :

— Vezi de te poartă mai blând cu domnișoara, decât cu școlarii dumitale.

— Numai dacă o fi cuminte.

— Dar' dacă nu ?

El roșește și pleacă ochii în jos.

— Ei Anniea... grăbește-te. că domnu-i cu nerăbdare.

Râzind răutăcios cucoana pierе în sală.

Anniea! — numele acesta i s'a părut ne mai auzit de frumos.

Drumul după-ce iese din ograda curții, o cotește la dreapta, coborând costișa trăgănat. Clina e priporoasă și de aceea scoborâșu-i periculos, iar suișul se face cu anevoie.

În vale, calea abate în spre miază noapte, o ține așa înainte o bucată, până se pierde în fundacul împădurit al văei.

Calul pornește la pas.

Nu-și vorbeau nimic. Tremurau amândoi de înfiorarea apropierei lor. O moleșire

obositor de fermecătoare îi stăpâniă. Abătută, păleşte cu vârful umbreluţei în scara trăsurei.

În vale calu dă-n trap.

Soarele măreţ, nepăsător, îmbrăţişă cu fălnicie pământul în razele lui calde.

Tăcere şi fierbinţeală.

Valea aceea, strânsă între dealurile înalte, părea intrarea raiului. Grânele ce îmbrăcau coastele erau numai bune de secere.

Sus, tocmai în înaltul cerului, se legănă un uliu. Peste drumul îngust, bătucit, se înclină iarba înaltă, înălbită de colb ; ai fi zis că natura înadins se împodobise aşă mândru, ca să primească pe cei doi îndrăgostiţi.

— Nu-i aşă că-i frumos ?

Şi ea-l priveşte hotărât în plinul ochilor.

— Din mila darnicei veri.

— Valurile şoptitoare de pâne, în drumul lor făr' de popas, îţi fură grijele, şi le duc departe, pân' le risipeşte peste zările de-abea zărite.

Se lăsase cu cotul mânei stângi pe braţele lui şi cu mâna dreaptă, arătă lanurile

ce-și desvăluiau valurile învăluite de-un vânticel încet.

Suflarea ei așa de apropiată îl tulbură. Șuvițele încârlionțate de pe la tâmple, fluturate de zefir, îi atingeau grumazul.

— Aici, în singurătate și-n liniște, în mijlocul atâtor frumuseți caste, numai aici simți dragostea în toată puterea ei înălțătoare. — Numai în mijlocul câmpului tănuitor, se poate desvoltă în toată măreția ei iubirea, floarea această sălbatecă, setoasă de aer și pace. Atâta sevă renăscătoare, atâta dor de lumină, o risipă nesocotită de viață, ori încotro te-ntorci. . .

Cu ochii înrouați de lacrimi, priviă cu lăcomie împrejurimea.

Calul o ținea tot la trap. Hățurile erau lăsate în voe, agățate de dinaintea trăsurei.

. . . . .
La un loc culmile se-nbrățișă de înfundă valea; încăperea e acoperită de codru.

Dupăce iea calului din gură, îl priponește de un cătur ca să pască.

Soarele ardeă într'una. Musculițele cu bâzâitul lor și sâșâitul cosașilor, tulbură liniștea solemnă.

Nimeni . . .

Dânșii mergeau alături, mână-n mână, apropiindu-se tot mai mult de trupul pădurei.

— Ce mai de flori?

Se opresc în fața unei tufe de sulfină.

Ea îngenuche și prinde-a culege; îngenunche și dânsul. Capetele lor se înbină. Mânele lor se amestecau în goana după flori.

— Uite ce frumos miroase.

li întinde o micșunică de câmp,

Ea-i sglobie și guralivă. Umblând printre tufani dela poalele codrului tăcut, se răătăcesc.

— Domnișoară Anniea . . . — am găsit flori de cicoare.

În fuga ei, crengile inspinat îi țineau drumul:

— Ce albastru viu! . . .

— Aduce mult cu ochii dumitale.

— Hai să facem schimb.

— Te prinzi?

— Ai crede?

Pădurea se ridică măreață, impunătoare.

Frunzișul copacilor se lasă de toate părțile, fâlfâind în falduri flenduroși.

În pădure e răcoare. Nădușala le trece. Ea dă să-și usuce sudoarea c'o năframă subțire, dar o face una de apă, numai cât o atinge de obraz.

Picioarele li se afundă adânc în frunzișul uscat. Gătejele rupte în treacăt, trosniau tare, răsunănd puternic în vale.

Se opresc în fața unui stejar bătrân. Trunchiul sgrunțuros, stă dârz, nepăsător ca și tot codrul. Prin crăpăturile adânci din coajă, mișună un popor întreg de tot felul de furnici și alte soiuri de găze. O rădașcă mare, roșcată, cu coarnele înboudate, se lasă greoiu la vale pe-o multe a școarței.

Pornesc mai departe.

Printre uscăturile și putregaiul așternut pe jos, își făcea loc câte-un copăcel în trei frunze, îmbătrânit înainte de vreme.

Cătu-i de greu să ieși din copleșitoarea umbră a celor mari! . . .

Un fluturaș da tumba prin răriș, muncindu-se să scape de goana unui sturz. Anniea mișcă batista în aer, țipă și arun-

cându-se în sus, gonește cânoasa pasere. Fluturul bucuros, îi face odată din aripi ș'apoi își ieă drumul liniștit, plutind anevoios, obosit de-atâta vânzoleală.

— Am scăpat un suflet.

Ajung într'un ochiu de pădure, un luminiș atâta cât să poți întoarce un car în loc. Deasupra, frunzișul închideă o boltă rotundă. Pe unde crengile erau mai răruțe, se strecură câte-un mănunchiu de raze, ce se sfărâmau apoi jos într'o pată de lumină. Crăcile, ca niște brațe vânjoase, se împletiau între ei, de nu te mai puteai dumeri de la ce trunchiu purced.

— Cum zefirul a amuțit, privind la crengile ce se strâng pătimaș în de ele, ți s'ar părea că-s brațele unor îndrăgostiți, pierduți în extazul primei îmbrățișări.

— Nimerită asemănare, face ea veselă.

Un părăuaș se svârcoliă printr'o vână deschisă în stratul de frunze uscate. Dânșii apucă în susu lui. Susurul slab muriă înădușit de tăcerea adâncă a codrului.

Căldura apăsă greoi peste creștetul pădurei. Pasărilor amortise și ele de-atâta arșiță.

Părăuașul curgea dintr'un smârc. Se opresc amândoi în fața băltogului : De la deal, malul e mai înalt, țesut în plasa rădăcinilor ; de astălaltă parte apa-i una cu pământul. O bucată bună la vale, locul e îmbuibat de udeală. În jilăveală se cunosc urmele lupilor ș'a căprioarelor ce vin de s'adapă. Țânțarii plutesc în nourașe de-a-supra mlaștinei. Mirosul de apă zăcută, e înecător.

Vremea se schimbă.

Se întorc înapoi la vale : Vârful copacilor începuse a tremură în suflarea vântului. Printre crengi eră răscoală mare.

— Vremuește...

— Ar fi frumos să ne apuce o vântoaică.

— Ferească Dumnezeu de mai rău.

Când au ajuns în poiană vântul se înăsprise bine ; copacii se sbăteau cu desnădejde-n brațele lui. Crengile pocniau încrucișându-se în de ele.

— A... îndrăgostiții dumitale s'au apucat de păr.

Când au ieșit din pădure, cerul eră îno-

urat peste tot. Vântul erà mâniaș, risipind din fugă picuri de ploaie.

Calul o iea repede. Ea-și ținea cu amândouă mânilor palaria. Dânsul mână, plecând bărbia în piept, ca să nu-l lese vântul cu capul gol.

Prind a cădea întâi stropi mari, grei și reci. Vântul s'ogoaie. Ploaea pornește cu furie. Calul mai contenește din alergătură, blegind urechile.

Nu mult și drumul curge gărlă. Ea tremură, dar nu scoate o vorbă.

Dealul a suit cu greu. Se făcuse mângă și calul răpăgă de să dea în bot. Apa năvăliă în clocot. La un pripor, calul dă înapoi de să-i răstoarne tăval în răpă.

În deal, ploaia încetează.

-Cucoana îi întâmpină rîzind :

— V'a murat bine, — las' că mai creșteți...

Bluza udată se întinsese bine pe pieptul fetei, luând formele sânelor. Rochea i-se bătea pe pulpe, arătându-le rotunjimea ; în mers i se conturau pân' și ungherile cele mai tainice ale trupului.

— Ai să mă blestemi că te-am dus la necaz.

— Vă înșelați...

* * *

Soarele se ridicase în prânzul cel mare și ea încă nu se arătase. Nu-și află locul de neastâmpăr. Ii era în grije să nu se fi îmbolnăvit. Când a văzut mai într'un târziu că ies boierii pe moșie, a simțit o adâncă ușurare de suflet.

Soarele asvârliă jăratec pe pământ.

Ograda rămâne mută. Oamenii erau pe lan.

De sus curgea foc. Părea că da să se zdrobiască totul sub nădușala greoaie a zilei.

Indrăsnește să între în casă. Tremură de par-că s'ar fi dus la moarte. Păreții înalți, zugrăviți, păreau amenințători : când de când să se nărue peste dânsul.

Călcă în vârful degetelor. Uși în toate părțile. Trece în cela capăt al sălei. Se uită printr'o ușe dată puțin în lături : abea a putut să-și înăbușe un strigăt de bucurie. Nu mai știa pe ce lume-i : Ea stă pe un

scaun, cu fruntea răzimată de marginea mesei. Părea că doarme. Haina albastră o prindea de minune. Dinaintea ei, era o carte deschisă.

Sfios înaintează în spre dânsa. A-bea-și țineă suflarea. Ar fi vrut să strige, să bată din palme, ca și copiii când văd ridicându-se pe ceriu luna. Calcă ușor, cu îngrijire. Ajuns lângă dânsa rămâne un moment la gânduri. Aruncă ochii pe carte :

Lasă-ți lumea ta uitată,
Mi-te dă cu totul mie...

S'apleacă binișor în spre dânsa și-i atinge cifa cu buzele.

— Iartă-mă... iartă-mă, — îmi ești dragă.

Ii sărută mânilor, încălzindu-i-le în șiroaele de lacrimi ce-i isvorau din ochi.

— N'am de ce să te iert: — te așteptam...

FATALIS

Stăteau sub poalele unui nuc...

Țița, cu mânilor copcite pe piept, urmăria cu lăcomie toate mișcările frățini-su, râzind de năsbătiile lui.

Câte nebunii nu mai stârnește Florin !..

— Ție ți-i frică de lup ?

— Da — de !..

Și Florin mișcă mâna prin aer, în spre chipul fetei. Țița închideă ochii, dădeă capul pe spate, chicotiă nebunatic, ferindu-se din fața lui. Increțituri frumoase, multe și mărunte, se făceau în preajma orbitelor ei, când strângea tare din pleoape. Genile i se îngropau aproape în sbârciturile delicate; — numai vârful lor auriu și tremurător, abea se mai iviă, de-ai fi crezut că sunt colți

de iarbă fragedă, ce-și fac loc primăvara printre îndoiturile pământului.

— Vezi că ți-i frică ?

— Da — de !..

Jocul urmă.

Florin erà victorios, iar Tița căută să se încredințeze pe sine, că nu-i fricoasă.

Câtă veselie pe capul nevinovaților copii !

Afară-i cald. — Satul încins în arșița soarelui de vară, părea adormit. Liniște ca pe-o apă mare astâmpărată. Numai stolurile jucăușe de musculițe, tăeau solemnitatea tăcerii, cu țiuitul lor înțepător.

Inchipuirea lui Florin nu cunoaște margini. Dacă oamenii aleși nascocesc minuni și fac cântece neperitoare, Florin, mare și el în lumea lui, stârnește jocuri și face nebunii.

Se sculaseră în picioare...

Florin, ținea în mână cuțitul cel mare al tatâni-su. Tița cuminte și gravă, stă dreaptă ca un poponeț, dinaintea lui.

— Ție ți-e frică de tâlhari ?

— Da — de !..

Florin încruntat ridică cuțitul amenin-

țator, apoi c'o ghibăcie ștreqărească, îl aruncă peste umăr, întorcând mâna goală în spre față. Tița, cuprinsă în spasmul unui răs copleşitor, dădea înapoi plină de bucurie și mulțumire.

Ca un fulger grăbit, îi trecu fetei prin minte o idee :

Cât de cu meșteșug știe Florin să lase cuțitul la spate și ce nătângă e dânsa, că fuge așa speriată, când n'are de ce să se teamă.

Hotărăște în gând să stee locului, ca să vadă frate-su, că nici dânsa nu se siește așa cu una cu două.

— Vezi că ți-i frică ?

— Da — de !..

Fata se sprijină bine pe picioare, strânge pumnișorii cu tărie, închide ochii și rămâne așa înfipță, aplecată puțin pe spate.

Lui Florin îi vine un gând :

De ce-ar mai aruncă cuțitul, când știe bine, că Tița fuge de-și scoate ochii de frică.

Mânuța lui crudă strânge tare mănunchiul fierului.

— Așa-i că te temi de stafii ?

— Da — de !...

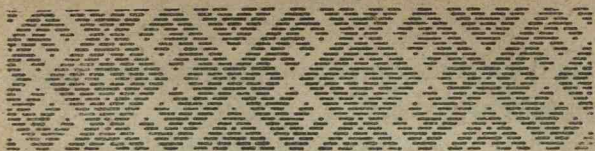
O clipă numai... ș'un pârâit fraged, ușor, destramă pieptul tânăr al fetei...

Sângele clocotitor asvârle cuțitul la picioarele lui Florin. Copilul îngrozit, aleargă în spre casă țipând în gură mare.

Tița rămâne un timp dreaptă, sprijinită pe picioare, cu pumnii strânși, aplecată puțin pe spate ; — ochii ei albaștri, deschiși, privesc cu nedumerire pe urma lui Florin...

Și-i cald. Satul pustiu, înmormântat în liniștea solemnă a miezului de zi, pare adormit în desmerdarea dogoritoare a soarelui...

DE CREDINȚA...

Noaptea eră răsvrătită. Vântul șueră cu mânie, treceă prin lume batjocoritor, răsfigând în hohotul său vânturat, râsul necurat al iadului. — Intuneric de nu se vedeă nici în cer nici pe pământ.

Strângându-și capul în gulerul cojocului, pândarul stă sgribulit, ascultând bocetul sfâșaiat al frământărilor din cuprins. — Iși adusesese o spinare de pae și după ce ș'a potrivit un pătul pe prispa hambarului, se cuibărise acolo liniștit. În minte îi ardeă un gând, să pue mâna pe tâlhari, că altfeliu boierul îi trece-n socoteală toată lipsa din standoale.

În depărtare vijâia pădurea, trosnind răsunător în răscoala neînfrănată a mâniei.

Hăul clocotia de pornirea furtunatică a deslănțuirilor.

Când venià câte un vârtej, lovià în trupul hambarului, de mai să-l răsâpiască la pământ. Scârțâia pe tăpile lui largi, clătindu-se greoi. Vântul, ce scăpătă pe dedesupt, în frământarea lui printe tărăși, răgeà ca un taur stâmtorat de fiare, se sbăteà ca un pește mare prins în pânzele năvodului. Când țâșnià de ceea parte, dădeà un țipet țiuitor, se duceà nebun oftând ușurat, de par'că scăpă un glonte din gura puștei.

Svârr . . . pe dinainte trece o umbră, săgetând întunericul cu două scăpări.

E necuratul?

Mai încolo lupul se oprește, ridică capul în vânt și urlă prelung, un plâns sfâșiitor de jâganie flămândă. — Și urletul tânguios, amestecat în suspinul chinuit al vântului, umple împrejurimea de jale.

Pândarului îi lunecase căciula din cap de sborșirea părului.

Un moment se liniștesc toate. Revolta

tace, un șoptit înecat numai ș'apoi moare, gâfâind cele din urmă suflări greoaie și rari.

Ninsoarea cădeă pripit . . .

Printre fulgii deși, să vedeă luna palidă, dibuitoare, ce umblă să-și strecoare razele reci prin scama nourilor rostogolitori: o candelă adormită la căpătăiul grozăviei ce moare . . .

Mult nu se odihnește și vântul își pornește mânia din nou, ridică valurile de omăt, le poartă prin aer, întunecă luna, sghihuind toată cuprinderea.

— Ahooo . . .

Trei sănii trag dinaintea hâmbarului.

— I-am prins . . .

Iși zice pândarul ușurat. Frica îl ținea înse pironit, că nimic nu-i mai firoros noaptea de cât omul și mai ales la o vreme ca aceea.

Unul din cei cu săniile pune piciorul pe scară și dă să sară pe prispă.

— Cine-i acela, măi?

S'a înfricoșat singur de vocea lui. I-a trecut prin urechi strigătul.

Tâlharul dă să fugă. Paznicul se ridică din mijlocul paelor și pune mâna pe bătă.

— Petre, taci și lasă-ne să luăm, că iarna-i grea și n'avem pită,—păcat de Dumnezeu să murim de foame . . .

— Da vezi că lipsa mi-o pune mie la socoteală și nu pociu, fugiți, că altfelu dau cu ciomagul.

Apoi după ce mai prinde la curaj zice :

— A . . . vra să zica tu-mi erai măi bade Cristea, pentru tine mă suduiă boierul și zicea că-l fur, las 'că te așăz eu pe tine . . .

Și Petrea pândarul sare din pătul, își strânge cojocu la piept și pleacă în spre curte :

— Nu plecă măi creștine, ui'te că nu mai luăm, ne ducem, nu suntem doară tâlhari, dar iarna-i grea . . .

— Dar boierul pe mine m'a studiat și m'a alungat de la curte ca pe un câne; a zis că de-mi mai scapă hoțul din mână și de data asta, îmi iea din hac și am și eu copii . . .

— Petre, măi Petre, stăi bre omule, nu te duce . . . pe tine te paște pesemne un păcat.

Pândarul o iea la fugă. Hoțu leapădă su-

manul din spate și da după dânsul. Când l-a ajuns din urmă, numai i-a isbit cuțitul în ceafă și l-a lăsat grămadă într'o baltă de sânge.

* * *

O dimineață liniștită, curată și rece. Nămeții albi și sticloși se îngânau cu albastrul închis al cerului.

Satul se deșteptă . . .

Deschisul ușilor, vorba oamenilor, trosnitul lemnelor, toate răsunau puternic în aerul înghețat.—Fumul de prin ogege, se ridică în rotocoale vinete, pierzându-se într'o înourare întinsă, ce plutește deasupra caselor.

La curte începuse lumea să miște. Bui-maci și încotoșmați, hargații mișunau pe ici și colea.—O servitoare mai de-aproape dă busna sperieată în odaea boerului. Abea putea să-și ție suflarea, îngăimând tremurător :

— Cucoane, Petrea . . . afară . . .

Și cu mâna dreaptă arată nedumeritor în spre ușă.

— Ce-i fată hăi, ce ai cu Petrea?

Ea deschide ușa și ieșind în tindă, face semn tot înainte.

— Veniți și vedeți . . .

Boierul, cucoana, copiii, cu toți năvălesc afară la întâmplare. Când deschid ușa din față, cucoana dă un țipet, iar copiii înfri-coșați se prind de poala mamei lor.

Petrea pândarul s'a târâit cum a putut pân' la curte. — Incremenise întins pe scară. Cu mâna dreaptă s'apucase de ultima treaptă. Cealaltă mână înghețase în aer, arătând într'o parte. Gura îi rămăsese căscată de par'că voia să spue ceva. Limba înegrită și uscată de frig, îi atârna pe bărbie. Ochii lui ieșiți, crăpase de ger.

Toată ograda era în picioare. Cu toții stăteau înfiorați dinaintea leșului,

Vine și vătavul. Când a dat cu ochii de Petrea, l-a podidit plânsul. Bănuise el asta de cum a găsit urma și dâra de sânge. Văzând că boierul îl privește întrebător, îngână cu obidă:

— Ce să fie cucoane! In standoale n'a umblat nimeni, că acu vin de-acolo. Se vede

c'au dat peste nenorocitul ista și l-a ucis ca să nu-i dee de gol . . .

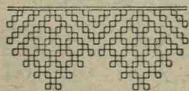
Vatavul își trece mânia sumanului pe la ochi și oftează înduioșat. Boierul privește lung mortul, apoi ca luminat se-ndreaptă către slugi:

— Halal om! . . . știu c'a fost de cre-di-nță. — Chiar când să-și dee sufletul, el se trage cum poate și vine să ne vestiască pa-guba . . . Ui'te cum se-ncearcă să strige . . . într'acolo trebuie să fi apucat tâlharii, i-a inlemnit mâna arătându-i . . .

Un zâmbet de neîncredere flutură pe bu-zile tuturor.

Unul dintre hargați tae vorba :

— Ehehei cucoane, ba arată în spre casa lui, că-ntr'acolo vine, și vreă să vă spue că are copii . . .

AMINTIRE

Ninsoarea cădeà potop. Inaintam cu greu. Toată ziua ne-am muncit să spargem troenele, ca să deschidem pârție. Mai în spre sară fulguitul a contenit, dar nu ne-am bucurat mult de răzbunarea vremei: A prins a se lăsà peste pământ o negură deasă, de nu vedeai la doi pași. Curgeau flendurile de umbră, se topiau în atmosfera curată, împrăștiindu-se și întunecând lumina. Cuprinsul păreà o apă limpede în care picuri cerneală: stropii se desfac, se întind repede, înegrind unda străvezie.

Pâcla groasă, ajunge tot mai de nepătruns, de să-ți faci loc cu mânilor ca să străbați prin valurile ei.

Calul erà numai sudoare; răsufală tare și împingea cu anevoe.

Ne cuprinsese grija: locurile erau sălbatice și se spuneau multe pe sama lor. Vorbiam în șoapte, ținându-ne pe lângă sanie. Vizitiul, mai greoiu, se umpluse de suflet frământând omătul. Pe la pripoare trăgeam la praștie. Strănutul calului se îneacă în negura deasă.

Drumul tăea prin niște petecuțe de pădure. Printre copaci eră întuneric ca-n mormânt. Tălpile saniei se împedecau prin teșituri, trăsbind în liniștea apăsătoare a înserării.

Dela o vreme nu ne-am mai priceput prin ce locuri trecem, ne înstrăinasem cu totul.—Gândul c'aș rătăci o noapte așa pe dealuri, tulburat de frica fiarelor și-a oamenilor răi, îmi stringeà inima.

Fără să băgăm de samă, ne trezim pătrunzind într'un codru. Copacii năluciau în jurul nostru. Mergeam pe dibuite, căutând să ne dăm sama pe unde suntem. Deodată auzim un tușit înaintea noastră. Vizitiul oprește calul și m'apucă tremurând de mână:

— Nu-i lucru curat, domnișorule.

— Crezi ?

— De bună seamă.

— Poate-i vr'un drumeț.

— Ne-am prăpădit de-acu.

În cadrul umbros al negurei, prinde a se desluși o matahală mai întunecată. Era un țigan cât un munte :

— Ptruu... ptruu, mânzoaca tatei !

Se pune pieptiș înaintea calului :

— Ce-aveți de vânzare, domnilor negustori ?

— Ia niște bieți drumeți, păcatele noastre.

Fac vizitiului semn să tacă : Omu la cumpene uită de frică. Ca să tai apa de la moara hoțului, trec înaintea lui :

— Da bine, numai pe tine te-a trimis ?

— Da nu-ți ajunge ?

— Auzi tu tâlharul de suprefect, mi-a făcut'o. Pungași cu toții, bre omule, vermi ce mânâncă din spinarea poporului îngenunchiat.

— Ce spui ?

— Și doară statul i-a trimis știre că vin să scap pe țărani de sărăcie, da el s'a lăsat pe-o ureche, vrea să mă prăpădiască pe-o vreme așa de vrășmașă, ca să poată suga înainte din sângele vostru...

— Cum vine asta ?

Hoțul se împlânzise.

— Nu știți că vin să împărtășesc pădurea și moșia asta oamenilor de prin satele vecine ?

— Da de unde păcatele noastre !..

— N'ați aflat că s'a găsit la stăpânire documente precum că pământul acesta i-al norodului încă din vechime ?

— Unde se pomenește !..

— Nu ești trimis de suprefect să-mi arăți drumul Hordilei, unde am să m'așez cu împărțirea ?

— Eu îs venit la... lemne...

Și încet lasă la o parte bâta, făcând pe nevinovatul.

— Bine-am spus eu, că-i un borfaș.

— Ce borfaș ? hoț, cucoane : — iea pielea de pe român !

— L'oi învăța eu minte !

— Știi ce, luminate ? las' că te duc eu la Hordila, tot mi-i în drum.

— Nu ți-o fi degeaba.

— Să-mi dai pământ mai pe-aproape de casă.

— Unde ți-i alege.

— Și-o leacă de fânaț.

— Tot ce-i pofti.

— Bodaproste.

Și dă să-mi sărute mâna.

— Mulțămeste Celui de sus, că vi s'au găsit îndreptările.

— Apoi auzeam eu de mic, că stăpânii noștri au pus mâna pe moșie cam cu hapca...

— Mă rog ne-am depărtat mult de calea noastră ?

— E... V'ați rătăcit rău ! Dacă nu mă întâmplam eu, apoi eră să vă treziți tocmai în Rafaila. S'o apucăm pe ici înapoi, că-i mai deadreptul.

Țiganul îmi purtă saniea pe mâni. Vizitiul se prostise de întorsătura lucrurilor.

Eu rămân mai pe urmă și-mi ridic ochii la măciuca hoțului lăsată-n omăt :

— Da nu-ți iei bastonul ?

Rușinat, țiganul bâigue cu încurcală :

— Nu, că nu mai am nevoe. Îs cu dumneavoastră, nu mă mai tem de jigăniei...

— Ori-cum, da...

— Mai am eu acasă.

— Cred...

Nici n'am băgat în samă, când am ajuns

în sat. Pe drept orândă, zic s'oprească și strig crâșmarul :

— Ioane...

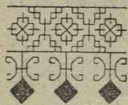
— Iaca-ndată, domnule *profisăr*.

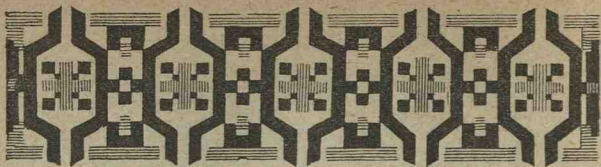
— O oca de vin creștinului ista, că m'a scos de la grea nevoe.

Vizitiul prinde a râde. Hoțul numa-și mușcă mustețile de ciudă și scărpinându-se după ceafă, îngână răutăcios :

— Bun cap ai mai avut..

Pornesc la școală, făcându-mi loc prin valurile dese de negură.

POVESTE

Dorina !.. Dorina !..

De ce rătăcești singură prin largul grădinei ? Ce dor te stăpânește, ce gânduri îți frământă mintea, ce durere ți-a vestejit veselia de altădată ? De ce tresari la fâlfăitul paserilor, ori la bâzâitul găzelor ? — Mărgăritare prinse în vraja razelor de soare, par lacrimile ce-ți mijesc prin genele tale negre, lungi, tremurătoare...

.....

Crainicii dăduse veste în lume, că împăratul are să-și mărite fata. Pusderie de feciori alergase din toată lumea. Ziua eră frumoasă, D-zeu o gătise înadins pentru a face sărbătoarea mai mândră. Erau timpurile de aur : Fata trebuia să-și aleagă mi-rele...

Cine n'auzise de frumoasa Dorina ?

Craii venise să-şi încerce norocul. Bucurie mare era printre oaspeţi şi natura întreagă râdea de bucurie...

În mijlocul gloatei vesele, a chiotelor şi-a voei bune, Dorina înotă ca o arătare frumoasă.

Eră îmbrăcată în alb, straiu ţesut din lumină, prin zarea căruia-i tremură sânul tânăr. Păru-i negru, unduios, se lăsa în valuri pe umere, curgea din creştet ca o bine-cuvântare cerească. Din cadrul negru albucle lor, i se ivia fruntea, senină ca şi gândurile ei neîncercate.

Mesele puse cap la cap, se întindeau într'un colan nesfârşit, umbrit de-o perdea de aluni. În jur, paseri multe împliniau bucuria cu cântecele lor.

Oaspeţii sunt veseli. Feciorii privesc în doielnic la fată.

A cui o fi partea ?..

Frumoasă, de îndrăgiai lumea uitându-te la dânsa. — Şi vinul curgea spumos, ducând pe pustiu chinul şi urâtul.

Barba albă a împăratului, luată în adiearea ușoară a vântului, se jucă pe fața fetei.

Ionel, băetul poveștilor, turnă prin pahare. El are chica buclată, balae, lăsată pe spate și strânsă la mijloc c'un fir de păr de aur. Ochii lui ademenesc; râdeau îngerii în gura-i amăgitoare; poveștile spun că eră un copil din flori...

Intre meseni eră haz: Statu-Palmă se dedea de-a tumba pe pajiștea verde; se învâliă în barbă, de păreă un ghem mare de câlți.

Din zarea albastră a cerului se auziau țipete sfâșâitoare: Smeii făceau rotocoale mari prin aer, scăpărând de dor să fure pe Dorina. E! he he... de mult umblă ei să pue mâna pe dânsa.

Cine n'ar fi dorit s'o aibă!

În mijlocul grădinei eră un păr de argint. În el își aveă cuiarul pajura cea cu douăsprezece capete, păzitoarea curței. Abea se vedeă dintr'un cuib mare făcut tot din găteje de aur. Numai ea veniă de hac smeilor. La dânsa se uitau cu toții: ea eră nădejdea scăpărei.

Un smeu amestecat în ceață se lăsă

încet... taie o dungă negrie pe sus, pe de-asupra mesei, stă apoi în loc, învârtindu-se greoiu. — Țintiă fata, când de când să se năpustească asupra ei.

Mesenii se ridicase îngroziți. Dorina râdea. Pajura întinsese aripile ei mari, ca două umbre. Când a dat smeul cu ochii de dânsa ș'a pierdut cumpătul. Eră să se prăbușiască de spaimă; noroc de soră-sa mezină care s'a coborât de i-a dat mână de ajutor, făcându-l nevăzut pe după o coamă de nour.

Soarele dădea să se scufunde în zare. Se oprește o clipă tânjitor, tremurând într'un ochiu de foc. Cată o dată drept în fața Dorinei. Il cuprinsese părerea de rău că se desparte de lume. Ca ultimă salutare își varsă odată potopul lui de raze asupra pământului ș'apoi se nămolește într'o înouare neașteptată, improșcând de din dos săgeți de lumină.

Palatul împărătesc e în dric. De-acolo se lasă prăvălatec valea. În fața palatului sunt doi meri de aur. Din dreptul lor curg

în jos așa ca două perdele, șiruri de copaci cu totul de aur.

Eră hotărât ca pe acel ce-l va lovi fata c'un măr de aur acela să-i fie dat de mire. Flăcăii erau cu toții în șir. Lângă copacul din stânga stătea Dorina. Alături, Ionel ținea în poala sumănelului merele.

Imprejurimea tremură de farmecul unui cântec. Glasuri misterioase vrăjiau auzul. Necunoscutul umplea cuprinsul de versuri ne mai auzite.

Feciorii au început a se părândă.

Dorina zâmbia ca de farmecul unui vis neînțeles. Pentru fie-care avea o privire măgulitoare. Se întoarce să ia un măr. Ionel cată la dânsa cu dragoste. Nepomenit de frumoasă i se părea crăiasa. Fata rămâne înmărmurită sub privirea ochilor lui mari și albaștri, ispititori sub genele acele lungi și galbene! Uitase de măr. Se miră și ea, bătându-se într'una cu gândul. . . au crescut împreună și nici odată nu i s'a părut așa frumos băeatul.

Firișorul de aur ce-i lega chica plesnise și acum pletele-i fâlfâiau în neregulă, acoperindu-i umerii. Pripită cum eră, duce mâna

dreaptă la cozile-i lungi de băteau călcăele și scoate un fir de păr. Tremură de-o simțire nouă: un gând străin îi munciă mintea. Se înalță în vârful degetelor și aplecându-se spre creștetul lui Ionel, trece firul de păr de-i îmbrățișă chica, legând'o frumos.

Ionel se înroșise cum e jăratecul. Nu îndrăzniă să ridice căutătura din pământ. Rămăsese împietrit sub povara nebănuitei lui simțiri. Sufletul îi eră plin de dragoste. Il ardeă suflarea ei caldă. Dădeă să se sdrobiască de greutatea privirilor ei pătimașe. Face înapoi, îngânând abea de rușine:

— Au trecut toți . . .

Trezită din copleșirea pornirilor ei nemăsurate, ridică grabnic ochii în spre crai. Se părândase cutoții, ș'acum stăteau, posomorâți de ceea parte.

Ionel îngrijat îngână într'una înduioșitor:

— Au trecut toți . . .

Ea-l privește alintat pe sub gene și murmură dulce:

— A mai rămas unul . . .

Cuprinsă în spasmul unui râs hohotitor, dă fuga în spre palat. — Din prag mai în-

toarce odată fața înapoi, asvârlind mărul în lonel.

— Și-ncă cel mai de râvnit . . .

* * *

Soarele stropia pământul cu săgetări de raze. Nici un sgomot, nici o adiere. Grădina amuțise.

Ingropată în iarbă sub părul de argint, răpusă de obidă și așteptare, Dorina stă abătută, purtându-și privirele dornice prin împrejurarile arse de lumină. Aripile pajurei adormite se mișcau domol de amândouă părțile copacului, acoperind fecioara sub înclinările răcoroase ale ierbei.

Băetanul cel bălan, cu chica buclată, lăsată pe spate și îmbrățișată c'un fir de păr, a fost gonit din palat și s'a pierdut în lume nebun și singur.

Dorina, fata durerei, de cum pălește a ziuă și pân-ce întunericul se împânzește pe văi, stă îngândurată sub părul de argint. Iarba, învăluită de tremurarea domoală a aripilor pajurei, o înmormântează sub răcoroase înclinări.

Așteaptă . . .

Ochii i-au început a se stinge, părul ș'a pierdut îngânarea apelor, sinul îi cade moale.

Numai pașii ei oboșiți mai înviorează liniștea castelului părăsit. — Bătrânii i-au murit de scârbă și de ani.

. . . . .
Dorina!.. Dorina!..

De ce rătăcești singură prin largul grădinei! Ce dor te stăpânește, ce gânduri îți frământă mintea, ce durere ți-a vestejit veseliea de altădată? De ce tresari la fâlfâitul paserilor, ori la bâzâitul găzelor? — Mărgăritare prinse în vraja razelor de soare, par lacrimile ce-ți mijesc prin genele tale negre, lungi, tremurătoare . . .

VIERUL

Sirul poveștilor îl începe Mistreanu. În odoae se face tăcere. Ne strângem cu toții în jurul mesei:

— «Vara se încheeă și poama dăduse în copt. Eră o noapte liniștită, senină ca ziua. Ne duceam la vie. Stelile își tremurau sclipirile înfrigurate, topindu-se în apa albastrului limpezit. Zarea ne-o întunecă linia închisă a dealurilor împădurite...

De amândouă părțile drumului se întindeau lanurile de popușoi.

Frunzele uscate, înfiorate de-o adiere alintătoare, fâșâiau sec. Când aburiă vântul mai tărișor, să făcea o vânzolială printre hlujani, de părea că răzbate cineva prin ei. Ș'atunci ne lipiam unul de altul, strângându-ne tot mai grămadă, atingând abia pă-

mântul în mers. Dar adiearea conteniă și vuetul uscat al cocenilor învălmășiți, se stingea puțin câte puțin, pân' muriă cu totul în depărtare.

Viile vin tocmai sus, pe culmea boțită a Bustei. Ridicam dealul găfâind.

Mai mărișor între noi eră Cordel, un spânzurat fără păreche. Pe lângă scurtătură, mai aveă ș'un pistol cu două focuri.

Ei, ce timpuri frumoase!...

Răcoreala nopței îmi cufundă trupul într'o împrăspătare înviorătoare. Imi veniă să mă furișez dintre tovarăși și rătăcind prin noapte, să-mi perd privirile în marea de stele și senin.

Vorbisem să mergem întâi la viea mea, — adecă mai bine zis a lui tată-meu.

Hudița ce duceă printre podgorii eră întunecoasă. Perdelele de porumbei ce-o mărginesc, își împreună frunzarii într'o boltă bătută, în care se sfărmau razele inunătoare ale lunei. Pătrundeam șovăitori ca printr'o hrubă întortochiată. Pământul eră jilav și rece de ne amortiă tălpile desculțe. Urmam calea numai în salturi, săriam într'un picior ca berzile apucate de toamnă.

Dulce e vrâsta viselor !..

Crama, ascunzându-și fața în pădurea de dudău ce-o încunjoară, își arată numai creștetul văruiț de lumină.

De-acolo, tocmai din vârful dealului, ți se deschideă toată împrejurimea într'un cerc larg, scaldat în strălucirea lunii ce stăpâniă cuprinsul.

Ne năpustim pe capul bieților butuci. Bâjbăiam printre frunze, în căutarea vr'unui strugure cu bobitele mai moi.

— Măi... Calamaz are poamă vărâtecă.

— Cum se poate ?.. strigăm noi cu toții.

De data asta Cordel nu eră numai conducătorul nostru, ci un adevărat erou. În scurt am înjghebat planul unei devastări...

— Da vezi că via are și... vier.

Desamăgire !..

— Nu face nimic, — ia un moșneag chior de-un ochiu și cu albeață pe celălalt; trebue să fi adormit sub o tufă, aide...

Pornim.

Ne-am târât mai mult pe brânci pân' la hatul viei cu poama vărâtecă.

Cu cât dor nu mergeam !..

Când ne credeam și noi dragă doamne

ajunși la mal, numai ne lovește în urechi o voce răgușită ce răsună hodorogit în liniștea acelei nopți curate... *te văd, te văd... te văd, te văd.* Doi au rupt'o fuga, de pârăiau butucii; eu am căzut la pământ, de m'am făcut una cu el; numai Cordel stă înțepenit, cătând hotărât înainte.

— Da de unde vezi, chiorule?

Incremenisem.

— Taci măi... zic eu rugător.

— Ești năuc?... el crede că sparie vrăbiile; și dobitocii ceia au umplut tufele...

Nu mult și vocea vierului repetă iară...
te văd, te văd...

— Trebuie să viseze el acum. Tiii... mi-se pare că e tocmai la poama cea vărâtecă...

Strigătul venià așa ca din mijlocul viei.

Să vezi sfărâmându-se înainte-ți un vis așa de frumos!...

— Știi ce?.. ne tragem pe sub butuci pân' la poama cu păcatele; merg eu înainte, tu vii în urmă... să nu fii prost ca ceilalți, auzi?...

Totdeauna am căutat să-mi ascund... slăbăciunea asta și n'aș fi vrut ca tocmai atunci să dau cinstea pe rușine — am ascultat...

El mergea în brânci înainte, eu cât coala după dânsul . . . haide-hai, haide-hai . . .

În trecerea pe sub butuci simțiam strugurii bătuți, țapeni, cum se ștergeau de spinarea mea, pumnindu-mă pe după ceafă.

Dacă intri în joc . . . joacă. Îl urmam mai mult că nu știam ce să fac altă-ceva mai de seamă.

— Sssssss . . .

Cordel se întoarce în spre mine. Părea că port un sloi de ghiață în șale.

— Ui'te măi . . .

Și arată cu mâna pe sub tufe. Abea am putut oprî un țipăt de spaimă. Înainte-ne, așa cam cât ar ține fața unei case, era loc sterp. Sub ploaia de raze se putea vedea totul. În mijlocul petecului aceuia de pământ, mocniă o gramadă de jăratec. Lângă foc, șădea vierul, luptându-se cu somnul. Clipociă acolo, moțăind în loc, de mai să dea cu nasul în cărbuni. Stă câte un răstimp s'apoi tresărind ca cei apucați, iar începea cu glasul de poloboc desfundat . . . *te văd-te văd* . . . Punea câte un cărbune în pipă, și pufăia în sec.

Cordel, lovit de-un gând, se întoarce re-

pede înapoi. Dau după el; dânsul mă oprește c'un semn din mână.

Aș fi intrat în pământ de frică.

Mânile și genunchii îmi amortiseră de frig; pământul era rece, părea că mă îmbrâncise cine-va într'un morman de omăt.

Cordel se-ntorcea tot târâș, aruncând încet înaintea lui un harag.

Îi urmăream toate mișcările.

A trecut pe lângă mine, sprijinindu-se cu cotul în ceafa mea. Eu stau locului, privind cum lunecă înainte. Un singur butuc îl despărția de moșneag. Pe când vierul își urmă pufăitul său regulat, Cordel întinde binișor printre vițe haragul și . . . poc peste lulea, de-o face să cadă în cenușă.

Încetișor trage nuiiua înapoi.

Moșneagul sare ars, caută cu spaimă înprejur . . . nimic.

Eu mă făcusem șarpe pe pământ.

Nici nu suflam, numai din ochi urmăream pe moșneagul speriat; îmi auziam bine bătaile inimei.

Razele ce scăpătau printre frunzele butucilor, așterneau pe pământul înfoiat pete-
cuțe de lumină.

Ce ș'o fi închipuit bietul bătrân, nu știu, că se așază iar lângă foc, pâcâind regulat cu unghia în cărbunele din pipă, cu aceeași nepăsare, mormăind numai printre dinți crâmpee de cuvinte neînțelese.

Pufăiă ca un foiu. — Și strigățul *te văd-te văd*, umpleă iar înprejurimea.

Stam nemișcat.

A mai trecut oleacă și moșneagul ațipește din nou; sforăiă de durduiă locul de prin prejur. Cordel întinde iar prăjina și poc în pipă de-o împlântă cu totul în mijlocul jăratecului. Bătrânul a sărit ca înțepat de viespe.

Făceà la cruci într'una, bolborosind necurmat :

— Miluește D-ne pe nevrednicul. Ieartă pe noi păcătoșii !..

Și crucile curgeau largi și pripite, măsurând cu grabă distanța dela frunte la buric.

Tremurà ca sgâlțit de toți dracii :

— Scapă-mă pe mine păcătosul și pe toată lumea, de ispita necuratului...

Cela trăsăse prăjina încet. Numai icnià. Când de când să sbucniască-n răs. Eu nu mai știam ce să fac. Aș fi răs, dar nu puteam de frică.

— Nu te întoarce cu fața de la noi, milostive...

Și cum moșneagul eră în culmea spaimei, nebunul de Cordel întinde în sus țava pistolului, așa printre frunzele de vie, și-i dă drumul.

Clocotiă valea...

Bătrânul căzuse în genunchi, abea i se zăria mâna făcând la cruci. Căută cu spaimă împrejur îngânând într'una:

— Cu ce ți-am greșit D-ne... Indreaptă-mă pe calea adevărului... Ieartă greșalele nevrednicului de mine... Ce vrei să împlinesc pentru ispășirea păcatelor?..

Cordel preface o voce groasă, cavernoasă, ca pornită din fundul pământului și rostește respicat :

— Păcatul vieții tale e mare, să faci o biserică pentru ispășirea lui.

— Fac Doamne . . . fac. Și moșneagul ca-n fața unei vedenii Dumnezeești, a căzut cu fruntea la pământ, tremurând în spasmul unui plâns înăbușit . . .

Cordel dă-ntr'un hohot de râs, pornind înapoi. Il urmam, înduioșat de chinul moșneagului.

Am găsit pe ceilalți tovarăși la cramă, așteptându-ne să venim cu struguri.

— Să fi știut că n'aduceți poamă dulce, mâncam cel puțin de asta, așa acră cum e.

Când le-am povestit însă pataraniea, au uitat și ei de poama varatică.

Albăstriul cerului se întunecă tot mai mult. Stelele-și stingeau din ce în ce lumina, pierind în hăul cerului. Luna scăpătase mult. Numai din spre răsărit zarea păliă, țesută în niște fire subțiri de lumină, ce se topiau cu încetul în pânza roșietică a revărsatului. Zorile așterneau calea împăratului zilei . . .

Vremea trece. Cu toții am umplut lumea care-n cotro. Târziu, tocmai hăt încoace, mă întorc iar l'al de-ai mei. Petreceam vacanța acasă. De Santa-Marie mă duc la Sileștea, un sătișor din apropiere. Neamurile mă ieau la biserică: o căsuță mică, curățică . . . dar în sfârșit eră biserică.

Când în prag, minune mare . . . Vierul nostru, îmbrăcat într'o rantie veche, împărția nafură pe la niște babe.

— Dar cine-i acesta? . . .

Fac eu către cei ce mă însoțiau.

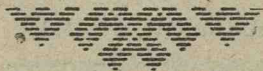

— E . . . om sfânt. Vezi biserica asta? — de el îi făcută. A umblat cu milosteniea, mai din clacă, a pus și el tot ce-a avut, de ne-a făcut biserică — numai de i-ar dărui D-zeu sănătate.

— Cum se poate?! .

— Da da . . . a văzut pe D-zeu, ui'te așa cum te văd pe D-ta . . . și D-zeu i-a poruncit să facă biserică...

.....
Unde ești Cordel să-ți vezi isprava ta! . . . Nu știu dacă o mai fi făcut ceva bun în viață, tovarășul meu de copilărie, dar numai lui îi datoresc Siliștenii biserica...»

B A N I ! . .

Eră numai într'o catrință, când a trecut cu bărbatu-su Dunărea dincoace. Au muncit mult, s'au schivernisit, au înșelat și-au făcut avere mare . . .

Dânsul a murit. — Acum stăpâniă singură moșia.

Vremurile-s grele, pagubele curg gârlă și când tot iei fără să pui la loc, se mântue de-ar fi grămada cât de mare.

Iarna se înăsprise. Ninsoarea nu mai încetează și strânsura e pe ducă.

Se uită cu amărăciune cum i se părăduește avutul.

Alergă cu gândul în trecut:

A rupt din bucățica muncitorului, zămorându-se și răbdând, și când a făcut gră-

mada mare, mare de tot, s'o vadă prăbușindu-se și ea să nu poată opri irosala!..

Copiii i-s mărunței. D-zeu nu vrea să vadă că, doar' pentru dânșii strânge.

— O să te ajungă lacrimile celor amăgiți, cuconiță, și n'o să se aleagă nici praf din bogățiile acestea . . .

Mai știi? . . O fi fost pocită la gură sluga, că de cum s'a dus dela dânsa — a însemat ea bine — îi merge tot ca la neoameni; de atunci a dat și boala în boi. Intâi a zăcut Plăvan, da Plăvan a scăpat. Căprian tot mai gogeste. Dar Duman! . . unde a mai văzut ea bou așa țapoș și grebănos! . . Nu-i a bine . . . Tocmai pe acesta să-l în-genuche boala? . .

Li pareă rău acum, c'a rupt din hacul Aniței.

Și multă vreme s'a sbătut ea în vălmășagul acestor gânduri chinuitoare.

În ziua aceea a veghiat până târziu; ne-contentit cercă pe la șopron, întorcând bou când pe-o coastă, când pe alta.

Ce nu i-a făcut, ca doar' l-ar scăpă? . .

— Vezi să nu te fure somnul. Cum îi simți că dă să moară... taie-l. Ține parale

și-i păcat de Dumnezeu să piară mortăciune, să-l mâncați mai bine voi, tot nu-s de tot atunci în pagubă...

Adoarme cu gândul la bou. Peste noapte a muncit'o un vis urât :

Toți umblă s'o fure, casele ard, tâlharii scot de prin hambare și ea-i singură, părăsită de toți... Năucă de durere, rămâne împietrită în mijlocul odăii. N'are putere nici să se miște. Cată cu spaimă la para ce tremură în juru-i, nu poate măcar să se ferească.

Prin sulurile de flacări zărește grajdul... boul se zvârcolește a moarte!... Iadul își revarsă blestemele asupra-i?...

— O să te ajungă lacrămile celor amăgiți...

Abea a putut îngână cuvântul *Doamne*.

O clipă uită tot, gândindu-se numai la bou...

— Dacă-l tai, folosesc măcar carnea.

Se smucește cu voinicie din înlănțuiala aceea necunoscută și repezindu-se la masă iea cuțitul. Intinde apoi mâna ca și cum ar căta să ferească aripile de foc ce dădeau s'o cuprindă și iese busna afară.

Răcoreala bruscă a nopții îi ușurează capul de acele vedenii înspăimântătoare.

Iși venise în fire.

Intuneric beznă. De sus curge de pare că n'are să mai sfârșiască. Liniște adâncă... câte un câne de mai hămăia în depărtare.

Stă așa drept, de părea că-i înfiptă în pământ; simțea răceala fulgilor de zăpadă ce i se topiau pe față.

Curtea, stogurile, casele înămețite, păreau mormane de omăt, strivite sub greutatea nopții.

Tresare... la picioarele ei, se mișcă ceva; Bubi — cățelul — mai să se înece în troian; se gudură în juru-i. Ieșise odată cu dânsa.

Toate acestea o mai desmeteciră din năuceală.

Așa în neștire pășia înapoi spre casă.

Prin capul ei tehuier se îmbulziau crâmpene de gânduri...

În odaie întunerec și tăcere.

Poate ar fi râs de nebunia ei, dar mintea îi eră aiurea... Visase că-i arde casa și-n casă i-s copiii... dânsa însă lasă toate la o parte

ș'aleargă să taie boul!... Pentru cine muncește ea atunci?

— *Pentru dracu...*

A dat un țipăt sfâșietor și împleticindu-se păticește, de cade mototol în mijlocul odăei. Cuvintele acelea, printr'o împreunare stranie de sunete, i s'au părut zise de glasul amenințător al Aniței.

Se ivise geană de ziuă. Hargații tot dormiau. Pe-afară nici un sgomot?

Cum a ajuns pe dușamele? Capul îi ardea de par'că-ar fi fost pârjolit pe pirosții. Nu-și amintește de nimic.

Prin zarea acelu revărsat de ziuă, se vedeă cum se lasă a lene pusderiea de fulgi.

Nedumerită, stă în brânci cătând amețită în juru-i. Se munciă să înțeleagă cum de-a ajuns acolo. Iși aduce aminte de bou.

— *Poate a murit!*

Gândul acesta o face să sară arsă. Se luminase la minte ca prin minune. Fără să se mai gândiască c'afară-i frig, dă fuga în spre șopron. Câinii se gudurau în jurul ei. Nu luă înse nimic în samă. Ninsoarea cădeă într'una, așezându-se pături, pături...

Rupeà cu anevoie troianul.

Descheatà la piept, ca scoasă din fire, înotà prin omăt, lăsând în urmă-i o dâră adâncă. — Câinii cât colea după dânsa.

Ajunge la șopron. Cum vântul îl bătuse de din față, așternuse pân'pe la jumătatea lui o velință de omăt. Boul erà întins cu capul în spre fund. Până la gât erà și el acoperit de zăpadă. Ochii mari, rămăsese deschiși, sticlind printre genele lungi, tremurate de adierea vântului.

Păreà că-i viu.

În dorința mare de-al ști că trăește, la prima ochire, i s'a părut că suflă. Când s'a aplecat însă bine în spre dânsul dela pipăit, a văzut că-i înghețat de veci. Cât pe ce să dea un răcnet desperat. O idee însă i-a fulgerat prin minte. În colț zărește o sapă. Se răpede de pune mâna pe dânsa.

Haidăul de pază sforăia ca de pe ceea lume, ridicând regulat în cadența răsufărilor lui tari, pătura groasă de zăpadă ce-l învălià.

Privește întâi la bou, apoi cată la om.

O clipă rămâne cu sapa în mâni, gândind pe cine-ar trebui să loviască întâi.

Picioarele i se afundau adânc în fâșchiea din grajd. Umblă cu anevoie.

Pripită, de teamă să n'o surprindă cineva, începe a isbi cu putere în gâtul bouului, care înghețase bocnă.

Bucățile de carne săriau în toate părțile, pocnind în pereții de scânduri. Iși oprise suflarea lovind într'una. Dacă vede că nu merge, se lasă în genunchi, apucă sapa de colțuri și începe a hârșcăi ca și cu fereștrăul. O trecuse nădușelele. Aburiă ca un cazan pus la fiert. Numai într'un sfârc se mai ținea capul. Încă o isbitură, și-l deslipește de trup. Bucățile ce sărise punctau salteaua de zăpadă ici și colea.

Răsuflă mai liber: tot nu pierde atâta, isbutise. Are mâncare pentru hargăți pân'în post. Face un vânt sapei ș'o aruncă în pod. Intorcându-se cu mânie spre haidăul care dormia, îl lovește cu călcăiul în frunte.

— Hei!.. măi badiule, așa-i că-mi rămâneà boul mortăciune cu tine?.. scoală dugleșule...

Omul, buimac, duce mânila la ochi, ridicându-se greoiu. În mindirul de omăt rămâne o urmă adâncă ce aburește abundant.

— Păi bine c'a dat D-zeu de v'ați ni-
merit măcar Domniea-voastră...

— D-zeu !.. mh...

Și încruntându-se îl isbește puternic cu
palma peste gură.

Omul, cuprins de-un ușor tremur de frică,
face un pas înapoi. Omătul ce-i acoperia
jumătatea corpului, sguduit, se desface în
pale și cade jos, lăsând pe suman urme
negre de păreà peticit.

— Jupoe-l...

Ea se-ntoarce în spre casă. Câinii rămân
în fața hambarului. Curtea erà în deștep-
tare. Oamenii somnoroși mișunau care-n
cotro. Pășește mărinos. Fusta îi erà udă
de omăt pân' pe la glesne, păreà o flean-
dură muiată, cum se târà pe dâra ruptă
prin troian.

Zimbià triumfător, un zimbet de batjo-
cură, sfidător. Iși duceà țațoșă trupul scurt
și gras. În totul aveà aerul omului trium-
fător, fudulia aceea obraznică a celui care
ajunge...

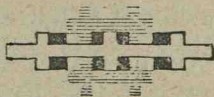
Argații i se închinau în drum. Un băe-
țandru voloneț, rumen la față, se spală cu
omăt. Ea se oprește în fața lui.

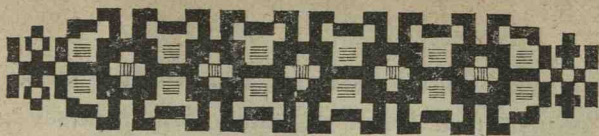
— Ei, Costache, bucură-te, scapi la fruct,
am tăeat boul...

— Mai bine... se-ndreptă.

Și băetul e vesel că l-a luat în seamă cu-
coana...

Pusderia de fulgi cădeà tot mai leneș, mai
răsleț. Timpul se linișteà ; lumina pătrundià
revărsatul, asvârlind fășăile întunericului peste
coama zărilor.

TRISTITIA

Cârlanii pășteau prin curătură. Noi băeții jucam oina încolo mai la o margine. Cum ne vânzoliam așa după minge, auzim un tremur în turmă și cât ai gândi deodată cârdul tot apucă năvăloaca la vale. Eră o frământare și o trăn-cățială de tălânci, de par'că ar fi dat lupu. Chiuim și șuerăm colea din putere, de vuiuă văile. Cârlanii se făcuse roată în jurul nostru și behăind a primejdie, cătau spărios la deal. Câni rămăsese bătând la un măcieș stufos. Punem mâna pe bătă, mai clocotim odată înfundătura, c'un chiuit sănătos ș'o luăm în spre tufar.

Câni prinsăse la inimă și dădeau mai amarnic. — Cu cât ne apropiam, auziam tot mai deslușit un gemăt înfundat, gemătul

jiganiei bolnave strânse la cotiură, plânsul înduişitor al fiarei îngenunchiate, răpuse.

Călcam cam cu sială.

Da la urmă, teama ni s'a prefăcut în milă:

Sub măcieş sta trântită o lupoaică bolnavă, cogemite haită. Slabă şi risipită de eră mai mult umbra de dânsa. Ochii ei înroşiţi abea mai luminau din fundul capului, ca din fundul niştor prăbuşituri. Ciolanele îi spărgeau pielea lăptoasă şi feştelită. Stă tolănită cu capul pe labe şi gemea a moarte, se bocia aşa de cu durere, că ne-a pătruns la suflel. Am ferit câinii şi ne-am dat mai aproape. Ea cercă să se scoale, siliă buzele într'un rânjit obosit, dar n'avea putere, rămânea sdrobotă, risipită sub măcieş . . .

Pulpile îi erau rupte şi supte de viermi. Rănille înegreau murdar, sângerând cătran pe iarba verde. Viermii forfotiau şi se-ncălicau în de ei, sugeau fometos, muşcau cu îndârjire din trupul lupoaicei şi ea nu putea de cât să schelălăe în gemete dureroase, să se întindă la pământ ca şarpele pălit în cap.

Unul spune s'o ucidem cu ciomegile, da eu mă întorc şi le zic că-i păcat s'o făr-

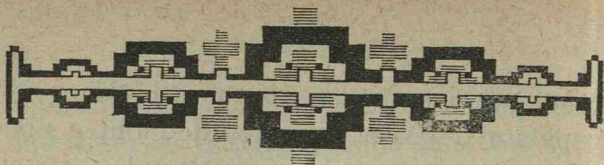
măm așa cu nemilă, ci mai cu cale e să căpătăm o pușcă: moartea de glonț e mai ușoară, lasă c'a îndurat ea destul.

Am adus pădurarul s'o înapuște.

Când a pălit'o plumbul, a sărit ca-n po-dele și-apoi a căzut grămadă, apucând cu gura din pământ. Mormăiala i s'a oprit în gâtlej.

Unii au răs, dar pe mine m'a cuprins jalea și nu m'am putut ține să nu lăcrămez. Nu știu cum, mă durea când mă gândiam la biata jiganie, tare odată de puneà boul jos și acum să se stingă ea așa de pe picioare, clipeală cu clipeală, mâncată de viermi de vie!...

NECULAI MOCANAȘU

Așa-i când e să nu fie...

L-a mânat necuratul pesemne în ziua acrea la târg. Plecase de demunecate cu mai mulți din sat. Erà vesel; tot drumul a dus'o într'un haz, pare că n'ar fi făcut a bine. Femeea chiar i-a zis:

— Mai lasă și tu bre din răs, că mai sunt zile.

Iarmarocul vine într'un hârtop lângă bariera orașului. De pe dâmb se vede totul... departe, colo-n fundul văgăunei, mișună mulțime de lume. Râsete, schelălăituri, strigăte, mulțimea de glasuri, toate acestea, amestecate în cântecul jalnic al cerșitorilor, întretăiate de acordurile tari, ascuțite și ne-regulate ale scripcelor, îmbrobodiau bâlciul

într'o fierbere forfotitoare. — Deasupra plutia o duhoare caldă...

Un scamator strigă cât îl ținea gura, făcând felurite ghidușii. Un comedian iese încărcat de vre-o cinci băeți : care pe umere, care pe mâni, care pe genunchi. Cu toții strigau, chemau norodul, scoțind țipete asurzitoare. Țăranii căscau gura crucindu-se de câte le vedeau ochii. — «Aiștiea-s din țara neamțului... curat diavoli»... Culmea minunei eră când băeți au început a înghiți foc și cuțite și-a trage apoi cordele și bol-duri de prin nas. — «Numai că au mașină în pânțece, că altfel de unde ar scoate atâtea marafeturi»...

Se oblicește prin norod, că la comedie e un sdrahon de om, de nu-i găsești păreche, cât un gelat și că stăpânul a juruit o sută de franci celui ce l-ar trânti.

— Haideți și noi măi nevastă.

Așa-i când te paște păcatul.

Femeea nu se da intrată în ruptul capului, îi spunea ei inima că n'are să fie a bine dusu lor în comedie.

A fost o desamăgire pentru toată lumea : de unde se așteptau să vadă un mahal de

român, colo . . . găsesc un prichindel, un păcat de om, mărunțel de să-l dai la pământ c'un stupit.

Lupta se începe.

Tare nu erà el neamțu, dar avea meșteșug la trântă. S'a pârândat o mulțime de lume. . . flăcăi sdraveni, gospodari voinici... pe toți i-a dat tăval.

De-odată se scoală și Mocănașu și lepădând sumanul din spete, sare în cercul de luptă. Lacrimi pe capul bieteii neveste.

— E frumos pentru un gospodar ca el?..

Mocănașu înaintează falnic spre luptător.

Cela dă să-l iea cu vorba și când întinde piciorul să-i pue piedică, acesta-i trântește un gurguiu de opincă în pulpă și-l iea la brațe.

Neamțu se făcuse vânăt.

Mulțimea bate din palme, râde și strigă. Mocănașu prinde pe neamț c'o mână de piept și lăsându-se pe spete, îl iea în tălpi și-l dă peste cap.

— «Cu meștejug o fi el trânta nemțească da-i mai sănătoasă cea ciobănească» . . .

Nu se mai auzià nimic, sgomot ca-n iad.

Lumea s'arăta bucuroasă. Mult eră să-și bată joc șoacățu de norod?

Mocănașu biruitor, caută măreț în juru-i, scuturându-și pletele de țărână.

Directorul comediei vine în mijlocul arenei, bate învingătorul pe spate și-n fața tuturor scoate o hârtie și i-o dă.

Toată ziua aceea a chefuit, cinstind pe cine-i ieșia în cale. Nevestei i-a cumpărat de rochie, iar băeților le-au luat pălăriuți, covrigi și acadele.

Sara târziu tare s'a întors acasă . . .

II

Banii ceea trebuie să fi fost cu păcat. Rău face omul că să bucură la paraua nemuncită.

Pare c'ar fi dat un foc, așa nu s'a ales nimic din atâta mândreță de găspodărie. Când lumea nu-și mai află capul de treabă, Mocănașu la crășmă. Copii îi ajunsesse pe ușile oamenilor. Femeia alungată, bătută, dormea în sat.

Iși sărise din minți, devenise zurbagiu ;

de la toată nimica săriă la bătae, nu rămăsese om neîncolțit de el.

Chiar a doua zi de bălcu, cum stăteau la masă, așa nitam-nisam se oprește din mâncat și întorcându-se cătră nevastă îi zice cu veselie.

— Bre... da știi tu că eu îs tare ?..

De atunci a văzut dânsa că bărbatu-su își ieșise din sărite, dar' nu voiă să-și creadă simțirilor, se amăgea singură cu gândul că-i părere numai.

Așteaptă ea o zi, așteaptă două, bărbatu-su nu se mai dà la treabă, umblă numai lela, povestind și copiilor isprava de la iarmaroc.

Nenorocirile se țin lanț; de încep a cădea pe capul creștinului, apoi curg gârlă :

Lui Mocănașu îi vine în gând să se aleagă primar...

Hoinăria toată ziua, milogind încrederea sătenilor.

— Par'că primarul vostru de azi e mai voinic decât mine ?..

În mintea lui începuse a se amesteca pu-

terea cu vrednicia. Eră de ajuns ca cineva să fie zdravă, ca să aibă orice drept.

Se miră el cum de nu-i trăznise ideea asta mai din timp. Găsise o comoară pierdută de mult...

— Patru ani de zile am slujit *gubernul*, da eu palmă n'am mâncat, nu-mi suflă nimeni în borș așa cu nna cu două. Ați văzut cum am dat vălătuc pe soacăț ?

Era de ajuns să-l înceapă a lăuda unul, c'apoi el prindea la curaj ș'adăpă întreg satul...

Ș'a irosit el așa tot avutul.

În ajunul alegerii își vinde și juncănașii ce-i mai rămăsese. A doua zi s'a sculat dimineață tare, cum de mult nu mai făcuse... În ziua aceea nu s'a mai sfădit cu nevasta. Se îmbrăcase cu boanda cea nouă : cămeșa curată, inflorită se rotia în jurul trupului ca o rochie. Îțarii de lână țigae, se încrețiau pe vână, rotunjindu-i piciorul de părea că-i tăiat în fildeș.

Banii de pe juncani i-a împărțit toți.

A cinstit și-a mulțumit toată lumea. Așa pe la un prânz, se întâlnește cu Moroșanu, primarul vechiu și fârtat de alegere. Cela

nu-și cată de nevoie, s'apucă și-i zice luător în răs :

— Dă... de gătit văd că te-ai gătit...

Mocănașu să și răpede de-l înșfacă. L-a ținut o bucată de vreme numai în pumni, pe urmă îl lasă grămadă jos, scăldat tot în sânge.

Era sigur de izbândă ; lumea întreagă a văzut câtu-i de tare...

Stă răsticnit — picior peste picior — în pragul primăriei. Mulțimea de țărani mișună în bătătură, grăind în șoapte.

Intr'o odae tăcută, din tictacul ceasornicului, alcătuim cântecul ce ne place, îi auzim clar toate întorsăturile, ori îl potrivim pe-un glas ce ne farmecă, făcându-l să ne șoptiască vorbe măgulitoare.

In dorința lui nebună de a-și împlini gândul, murmurul acela surd, îngânat de gloată, se încheaga în cuvintele : *să-l alegem*.

Sara nu s'a găsit decât un vot cu numele lui Mocănașu — ș'acela pus de el.

Năuc de neîncredere, pune mâna pe-o laiță și-ncepe-a înproșca norodul. Pe mulți i-a toropit la pământ. De atunci a rămas și el

de tot neom. Nu treceà zi lăsată de D-zeu, ca Mocășanu să nu facă un bont.

Ii mersăse numele de boinicul satului.

Pe Vidru îl înconjură, de el numai se mai sieà. Acesta era amestecul a două firi deosebite : Voinic, da chibzuit, îndrăsneț și pornit către mânia, dar totul încătușat de judecată.

Aveà și el povestea lui. Poate chiar numele vestit ce-l căpătase, mai oprià pe Mocășanu de nu-l încolția :

Odată cică vătavul îi închide boii la curte. Vidru se duce la stăpâni să-i ceară. Când intră în casă, boierul sare înciudat, de cât mâniea lui D-zeu ; îi pune înainte o mulțime de stricăciuni, așa că nu s'ar fi plătit cu tot avutu lui.

Vidru se face galben. Vedeà el că cio-coiul ș'a pus ochii pe boișorii lui, se uită numai prostit înainte...

— Plătești atât ?..

— Nu.

Boierul scăpără, tremurând de ciudă ; sare de-odată și să aruncă să-l palmuiască. Cela îl prinde de subsiori și ridicându-l în sus, îl

depărtează puțin de trup, cătând cu milă la boțul de carne, cum se svârcoliă dând din mâni și din picioare.

O clipă se întrebă dacă n'ar fi bine să-l isbiască în pământ, de să-l facă una cu dușameaua.

Iși trage măsurile însă și abătându-l pe-o canapea, îi îngână la ureche:

— Astâmpără-te cucoane, că te bat . . .

Grecul fumegă și-n pripa de-a înjură, împrășca numai bale, vorbele nu se mai auziau.

— Imi dai boii? . . .

Boierul ca să poată șterge pata, îi dă pe lângă boi și-o țidulă de patru care de lemne.

— Da să taci . . . de-oi auzi ceva, are să fie rău. Tu ești voinic. Fă să nu ieasă vorbă în sat . . .

Tace omul cât tace, dar la pahar, tot să răsufle, măcar cât de cât: E destul să afle unul, c'apoi umple satul. La sptămăna și copii știa patarania de la curte.

Cu Mocănașu, Vidru era văr bun.

De o bucată de vreme nu se mai puteau îngrădi amândoi. Nu era chip să se întâlnească, făr'ca Vidru să nu-l i-a la dojenit,

punându-l la cale cum e mai bine. Măcănașu, cam smuncit din botez cum era, apucă mai bine pe alt drum, înconjurându-l cât putea, se temeă de desnodământ: În învăl-mășeagul gândurilor, se vedeau încăerați; lupta e la cuțite, în minte-le fie-care se vedeă triumfător. Fățiș nu se priviau niciodată, de teamă să nu-și ghicească gândurile. Ideea înfrângerii îi ținea pe loc. Indoială amară le ucidea mâniea în sufltet, silindu-i să-și înădușe pornirile, arătându-se nepăsători.

III

E în toiul verei . . .

Sătenii duc la măcinat. Moara vine hăt în gura Văei. Carele încărcate cu pâne, tremură pe roate sub povara greutatei. Spițele trosnesc, de când de când să se sfarme. Scârțitul ascuțit, înțepător de-ți trece prin auz, se pierde în natura seacă, pârlită în razele dogoritoare ale soarelui. Boii rupți de oboseală gâfâe, împingând cu anevoe la jug. Limbele le-atârână în jos, prelingându-se de pe ele sfoare de bale, ce cad lungindu-se pe stratul de colb. Printre genele

lungi, albite de praf, se întrevede privirea lor blândă, galeșe și obosită. Pe delături căraușii cu pălăriile lor largi în bouri, pășesc lenos. hăulind din când în când. Iuștele aruncate peste umăr șerpuesc în urma lor, tăind dăre cotite prin învâlișul gros ce îmbracă drumul. Merg alături, tovarăși la bine și la nevoe, brumați de colb, înconjurați de roiuri de musculițe, ce li se bagă în suflet, înaintând cu toții în atmosfera focoasă și înădușitoare. Din când în când oamenii ridică capul în sus, străbătând cu vederea zarea de foc, inundată de raze. Drumul e lung și greu! Sudoarea le brobonește fața și nici măcar o adieare, nici un freamăt, numai scârțâitul ascuțit al roatelor mai taie natura asta de foc, uscată în dogoreala soarelui...

Intr'un timp ajung. Carele tremurând pe roate, trag unul câte unul, îmgrămădindu-se în bătătura morei.

Fumul se ridică în rotocoale mari, perind în golul fără margini. Și ticăitul acela regulat al mașinei, răsună de-ți luă auzul.

Mișcare, vuet, strigăte, amestec de glasuri și îmbulzială mare. Prin ușa deschisă

se vede curaua cum șerpuește într'o dungă neagră.

Mai dela vale, într'un băltoc, niște rațe măcăiau într'una și bătând din aripi, înproșcau cu mâl în toate părțile.

Câțiva porci mușluiau pe supt care.

Vidru dejugă. Pune fânul pe proțap să-și mai șteargă boii gura și pornește în spre moară. Nu intră în lăuntru, stă înfipt în ușă și cum eră înalt, băteà cu capul pragul de sus: spetele lui late mai astupă deschiderea.

Moara o țineà un neamț bătrân și ogârjit. Se luase cu o femeie din sat, care făcea pe merticărița. Gura ei se întreceà cu huruiala morei.

De-afară se auziau sbucniturile ei de răs, pline de veselie și de vieață.

Stà la coș de luà vama.

Pentru fiecare risipià o căutătură galeșă și-o vorbă bună. De un timp s'aveà de bine cu Mocănașu, care de după alegere, nu mai dăduse prin sat. Cu ea își trăea veacul. Neamțu se făcea că nu mai bagă în seamă. — Cu Mocănașu nu se pune nimeni în cărcă.

Cum dă Vidru cu ochii de dânsul se face foc.

— Femeea și copiii Ț'au ajuns pe ușile oamenilor și tu bâjbâi pe sub poalele muerilor, trândav ce ești; Țipă creștinului măseaua în gură de treabă și tu razimi gardurile... rușine.

Oamenii rămân înmărmuriți. Mocănașu, cum ședeà lungit de ceea parte a scării de la coș, își trage mâna încet din poala merțicăriței și se scoală binișor în picioare. Erà alb ca hârtia. E de temut atunci când se mânie. Nu-i om să-i steè înainte.

Pășia încet, privind Țintă înainte și după ce-a călcat podul, se lasă pe scară de astă-laltă parte, treaptă cu treaptă, tremurând de mânie.

Vidru îngălbinește. Sfârșitul trebuie să fie spăimântător.

— Pentru binele tău măi ticălosule, e păcat de Dumnezeu să chinuești sufletele celea, ești și tu om doară...

— Povățuește-te pe tine, n'am nevoie de sfaturi: mai batjocurit aici în fața lumii, tot aici am să te și bat.

Ca un vultur s'a repezit la Vidru. Din-

tr'o dată l-a doborât la pământ. Așezându-se pe pieptul lui, numai se întoarce spre norod și strigă :

— Ei... să-mi aducă o vadră de vin, s'o beau pe gorunul acesta...

Vidru nici nu mișcă, numai icniă din când în când. Lumea înmărmurise.

Sus soarele plângea cu lacrimi de foc.

Si ștejarul cade sub isbiturile securei...

Merticărița se arată în prag.

— Să vie cineva să-l scoată, din mânilor mele, nu mă tem nici de Dumnezeu, îmi bat joc de tot, și cu fiarele mă pot lupta de-acum...

Apoi întorcându-se spre fața lui Vidru, care gemea sub el, pornește într'un hohot de râs. Isbindu-l cu pumnul între ochi, se uită cu mulțumire la sângele ce-i țâșniă pe nas și pe gură.

Râdea prostește. O bucurie dobitocească îi îmbujoră fața.

— Ci lasă-l odată Mocănașule.

— Pentru că zici tu, nu de alta...

Merticărița ascunde un zimbet de satisfacere. Mocănașu sare ușor, pareă întinerit; dă după merticărița în moară.

— Lasă Neculai... avem să mai dăm ochi noi vreodată.

— Ce-ai zis ?

— Am eu ac și pentru cojocul tău...

Mocănașu pornește iar într'o sbucnire hohotitoare, de nu se mai auziă huruiala morei.

Vidru să clătină pe picioare de vlăguit ce eră. Lacrimile-i curgeau în tăcere spălându-i sângele de pe obraz.

A lăsat sacii și carul în seama unui om din satu lui și dânsul o iea pe jos spre casă.

Din urmă îl ajungea ticăitul regulat al morei. Rațele strigau într'una, bătând din aripi, păreau că râd și ele de rușinea pățită de el. Vuetul își iea cursul. In urmă rămâne mișcare multă, strigăte și îmbulzială...

Șase săptămâni a bolit Vidru după asta.

IV.

E în miezul nopței și în puterea iernei...

Natura amorțită de frig ațipise. O răceală de marmură încinsese cuprinsul. Totul pare mort... Tăcere ca în pustiu. Luna numai înbujorată de iarnă, tremură înfrigurată,

gonind fără popas bolta albastră a cerului. Tăria pare scobită într'un bob de smarald. Casele zac sub nămeți. Satul aduce c'o mulțime de mormane de omăt, triste și ele în pustiul acesta, alintate doară de razele lunei.

E clar ca ziua. Dela casă la casă cotesc pârții prin troian. Drumul mare ce taie satul dealungul e bătut bine. Din când în când lemnele trosnesc puternic, despiciând liniștea de cristal a nopții. Ger de crăpau oule corbului.

În zarea drumului despre crâșmă se vede viind un om. Zăpada, strânsă și ea de ger, scârțâia sub picioarele lui de pare că umblă pe pucioasă râșnită.

Aerul e tare, sec de te îneacă...

Neculai Mocănașu se întorcea dela crâșmă. Iarna îl adusese în sat, se lehemetuse și dânsul de atâta umblat în poghiazuri. De și cam urluit la cap, totuși călcătura-i era sigură. Din gură-i ieșiau aburi groși. Trăsese căciula pe urechi. Gulerul sumanului era ridicat în sus de îi acoperea ceafa și obrajii până pe la tâmple. Ochii îi scăpărau ca două fulgere. Iși vârâse mânila una în mâneca altea și pășia dârz înainte. Pustiul

se mai înviorează: flutură prin el o aburială de viață și scârțâitul ce-l făceau opincile în omăt, sfărmă liniștea de cristal a nopții. Lucrurile cele mai de rând, luau înfățișări plăcute sub privirea curată a lunei.

Cu capul adus puțin în piept, mergea țeapăn, ținând drumul tot înainte, fără-a se abate câtuși de puțin din linia dreaptă a zărei. Gardurile așterneau în tot lungul lor dungi de umbră, lipind astfel pe zăpada albă brăe de păcură.

Alături cu drumul e râpa. Nu era el Mocănașu om de-a fricei, dar ori cum când a auzit pași dinspre prăbușitură, tot, s'a sfiit un moment, cătând cu neliniște spre locul de unde venia sgomotul. Dă un pas înlături, rămâind tot cu mâinile vârâte una în mâneca ceilalte. Inclinandu-și mai mult capul în piept, se silește să vadă bine ce-i. Înaintează spre dânsul un om trupeș, cu mersul înfipt și grabnic. Nu-l poate cunoaște de departe: un fior de spaimă i-a străbătut prin corp. Deodată crede că-i vr'un duh spurcat ce rătăcește sub înfățișare de om.

Dușmanii sunt față în față...

— Ei măi Neculai, nu ț'am spus c'avem să mai dăm noi ochii amândoi?

Și mâna lui Vidru mai răpede ca gândul, lunecă sub cojoc de scoate barda și isbește pe Mocănașu drept în frunte.

Ce-i o muche de bardă în capul unui taur!...

Rămăsăse crescut în loc, mugind numai înăbușit, ochii lui fumegau ca jaratecul, scânteind de pare ca să sboare din orbite. Îndesindu-și mai mult bărbiea în piept, dă să se năpustiască în spre dușman, acesta întoarce barda de-l isbește cu tăișul.

— Ehe... de mult te coc eu măi badeo...

Mocănașu căzuse în genunchi. Fața-i eră una de sânge. Cătă să-și înăbușe gemătele. Văitându-se, ar arătă că-i slab de fire, că se teme și el doar nu-i muere. Sprijină podul mânei stângi în pământ, dând să se ridice. Sângele forfotia din rană. Vidru îi mai dă un ascuțiș de bardă drept în moalele capului.

— Ț'am spus că am eu ac și pentru cojocul tău...

Vidru dă un pas îndărăt privind cu mulțumire. Mocănașu căzuse răpus. Nici-o vorbă, nici un țipăt măcar... nemic. La urmă a scos

un scrâșnit pe care în zadar căută să și-l înădușe în gât. Căderea greoaie a trupului face de se durdue pământul. Câteva hâr-căituri înecate în sânge și încremenește de veci.

Un zimbet dobitocesc flutură pe buzile lui Vidru. Ii mai răpede câte-va ascuțișuri de bardă în cap, în față... apoi pleacă pripit. lunecând prin umbra gardurilor.

Aici vroia s'ajungă, să-l omoare cu mâna lui, să-l priviască-n față cum își dă sufletul și dușmanul să vadă că el își răsbună.

Ii pareă rău că nu s'a luptat mai mult. Nu trebuia să dea cu ascuțișul. Mai bine eră de-i sdrobiă capul ca la șarpe. S'a temut însă de neisbândă, prea l-a văzut încordându-se la întâia pălitură. Mulțumirea mare a lui ar fi fost de-i cerea dușmanul iertare, să-l fi văzut în genunchi, târându-se la picioare și când s'ar fi rugat mai cu foc, atunci să-l fi trăsrit cu ascuțișul în frunte...

Tăcerea își reea stăpânirea. Amorțită de ger natura doarme dusă. Numai luna mai trăește în pustiul acesta de case înămețite; tremurând în cercuri luminoase, lunecă tot

mai mult pe bolta albastră a cerului, de
pare că s'ar prelinge un strop de lacrimă,
pe marginea unui castron scobit într'un bob
de smarald.

LEGE!..

Petruț erà frumos și Atalida tânără de s'o frâangi în genunchi. Crescuse de-a puterea cea mai la un loc. Acelaș soare le-a scâldat copilăria, în acelaș sat ș'au legănat cele dintăi visuri, aceleași unghere le-au tăinuit nebuniile.

Ș'au fost dragi de copii...

Omar își iubià fata, întinerià la vederea Atalidei, ar fi trecut prin pară, de dorul dragului său odor.

Și fata creșteà ca din apă.

— Ghiaurul are ochiul spurcat și graiul blăstămat de momitor; o minte crudă se încurcă lesne: ferește pasărea din drumul lațului...

Omar își păzià fata de-o vreme; erà temător foc.

Petruț tânișă de dorul Atalidei.

Cu vrâsta, îndrogostiții ajung tot mai străini. O prăpastie adâncă îi despărția : — legea. Tocmai hăt în urmă, când erau și ei mari, dragă doamne, bagă de samă brazda care făcea hat între dragostea lor.

Atalida ajunsese fată de măritat, iar lui Petruț numai mireasa îi mai lipsia.

Vremea-și rostogolește sulul ei, învălăducind zilnic din pânza vieții noastre. Intre păturile valului, stau ascunse amintirile trecutului. Când îți vine dor de copilărie, desfaci sulul, ș'atunci încep a răsări în cale bucuriile de altădată : — flori uscate, numai mirosul lor doar' de mai grăește a primăvară.

Atalidei tot nu-i piereă din gând Petruț. Așa pe apucate, când putea să se furișeze de privirea tătâni-su, tot se mai lăsa în voea nebuniilor de altădată. Intr'o îmbrățișare simțiau tot trecutul, o sărutare le spunea toată povestea prostiilor duse. Erau fericiți când se puteau regăsi iar copii.

Și știeau că se vor despărți, dar nu-nțelegau cum vor putea trăi așa stingheri, de parte unul de altul.

Omar făcea un vis frumos din viitorul

Atalidei : De mult s'a pus el la cale cū gândul, s'a sfătuit așa singur, că de cum o da în toamnă, să porniască la *ai lui*, să-și pue ochiul pe un flăcău frumos și voinic și să-l aducă de bărbat pentru fată-sa. Aici au cu ce trăi din belșug. Gospodăria lor are să fie o mândreță!.. El le va veghiă fericirea trăind din bucuria lor. Omar când eră în apele lui, chiar zicea lumei :

— Ei bre ghiaur!.. Aici am văzut lumina întâi, aici am să închid ochii.

Și chipul lui atunci se posomoră ; gândurile — potop, potop, îi vânzoliau mintea ; se cunoștea cum tâmplele i se zbăteau în năvala sângelui.

Rătăcit de-ai lui, trăia străin. O mulțime de amintiri îl legau de locul acesta : Nevastă-sa eră îngropată aici și el nu-și va lăsa locul unde a petrecut cel mai frumos timp, pentru un dor nebun de-a se ținea de turma lui Mahomet.

— Odată și-odată, tot coranul are să domniască în lume. Ai noștri poate au greșit ceva în fața profetului de 'i-au urgisit atât de mult ; va veni însă vremea ispășirii păcatelor și atunci tot iartaganul va stăpâni

pământul. Când gloatele de sub umbra steagului verde, s'or răspândi peste țări în valuri cotropitoare, mă vor găsi aici, soldat credincios și îndărătnic, țaraș nestrămutat, după care vor cunoaște până unde au fost întinse undele stăpânirii lor odată. — De ce m'aș mai duce? Pământul nu ni-i dat oare nouă?..

Și aici ochii lui Omar se deschid mari, mari de să cuprindă în vederea lor întreg universul.

* * *

Palmira eră roabă în casa turcului: bătrână de-și prăpădise răbușul zilelor și mai credincioasă decât un câne. Ținuse în brațe pe Omar și-a ridicat pe Atalida fată mare, de-ar putea să se prindă în horă fără păcat.

Omar eră dus; pe Atalida o lăsase în sama Palmirei. Ia plecare a zis bătrânei:

— Tu să deschizi ochii în patru. Am numai o fată și mi-e dragă. Ghiauru-i spurcat la căutătură, iar graiul i-i blestemat de momitor. Lesne se încurcă o minte crudă: fe-rește pasărea din drumul lațului.

O lună de zile nu s'a mai auzit nimic

de el. A fost un raiu timpul acesta pentru Atalida; roaba o lăsa în voe, tată-su de parte, iar dânsa putea să soarbă în liniște din dulcele pahar al dragostei.

În marginea livezei, mai la deal de ogradă, era o căsoae veche: acolo se întâlnea fata cu Petruț. Loc sfânt, cuiabarul iubitei celei mai nevinovate. Luna ar fi putut mărturisi de curăția dragostei lor; de multe ori le-a zimbit prin ferăstruică, binecuvântându-i cu bogăția razelor ei bălai.

Bucuria nu ține mult și Omar se întoarce c'un turc tânăr, frumos la chip, dar aspru la căutătură. Fata se teme de privirea lui bătoasă, poncișă, plină de groază. Nici nu-i trecea prin gând de ce se urzia contra ei. Credea că-i un oaspete și nimic mai mult.

Îi era dor de Petruț; el are căutătura blândă și graiu domol, tânguios. Ce frumos zice el *Atalida!*

Într'o sară Palmira s'apucă de-i spune că, oaspele are să-i fie bărbat. Bine nu întâlnește dânsa rostul vorbelor acestea, dar simte că bine n'are să-i fie; cade la grije, ar fi vrut să se jeluiască lui Petruț. Are

să găsiască el un sfat și pentru dânsa, că știe multe.

Odată, așa pe înserate, se furișază dela masă și se duce în livadă: trimesese veste lui Petruț s'o aștepte.

Tristă întâlnire! . .

Atalida plângea, iar Petruț o mângâia, bocindu-se și el ca după mort. Niciodată glasul nu i-a fost mai duios, iar îmbrățișările mai pline de foc.

Dragoste făr' de parte . . .

De sus, luna plângea și ea de milă, stropindu-i cu raze curate, mângâetoare.

Omar vedeà lipsa Atalidei dela masă. Palmira ridică din umeri la întrebările lui.

Turcul îngrijat pornește s'o caute. Nicăeri nu da peste dânsa. Sângele i se ridicase nebun în cap, întunecându-i mințile, la gândul că Atalida lui ar umblă cu vr'un ghiaur.

Mânia profetului se îndreaptă și asupra lui? . . .

Dă fuga-n livadă. Când se uită pe feres-truică, vede pe îndrăgostiți.

Atalida cu pieptul desfăcut, Petruț cu capul în poala ei. Le aude suspinele pline de

durere. Năuc, pripit, neștiind ce să facă întâiu, aleargă de trânteste clampa pe dinafară. Din lăuntru, s'a auzit țipătul de spaimă al Atalidei.

— Cățeaua . . . noi umblăm să stârpim șarpii și ea-i încâlzește la sân.

Omar pleacă ca o vijelie înapoi, în spre casă.

Atalida, smulgându-și părul, se sbăteă în toate părțile, se isbeă de pereți, răcnind de desperare. Petruț rămăsese prostit, înfipt în mijlocul casei.

Multă vreme nu trece la mijloc și numai s'aude durduiala pașilor lui Omar.

— De nu poți spârcui omida, nu-i înlesni cel puțin puezirea . . .

Atalida gemeă, sgârieă pereții cu unghiile, vaitându-se de ar fi înduioșat și moartea. Părea o fiară prinsă la strâmtoare.

O pârâitură ușoară: Omar ridicase cocosușul puștei.

Fata pălește, rămâne locului, cată cu groază împrejur și dând cu ochiii de Petruț, buimac de nedumerire, aleargă de se pune drept el, dosindu-l.

La lumina lunei, prin ferestruica căsoaei, zărește strălucind șa puștei.

Sănu-i, tot descheiat, săltă în bătaile spăriate ale inimei.

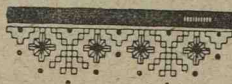
Bubuitura răsună puternic în noapte; vuetul trece într'un clocot prelung, străbătând adâncul văilor și lunecând apoi peste coama dealurilor. Atalida se svârle în sus ca o fiară pălită și înăbușind cade mototol jos. Se sbăteă ca un pește svârlit pe uscat. Răgâiturile se înecau în gălgâiala sângelui. Svârcolindu-se a moarte, ridică odată mâna în sus, așa ca pentru a feri măcar pe Petruț de urgia tătâni-su.

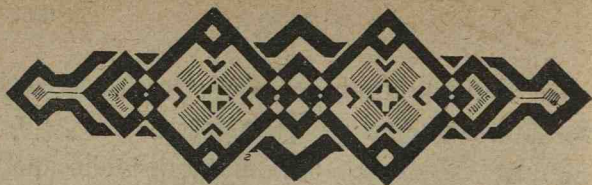
Încă o detunătură spintecă tăcerea nopții:

Cei doi îndrăgostiți ș'or duce *dincolo* iubirea lor nevinovată.

Ingrozită, luna dă după nour, aruncă peste pământ umbrele nopței, ascunzând priveliștea înfiorătoare.

Tocmai într'un târziu, își arată chipul sprehuiat printr'o crăpătură și cată cu spaimă din înaltul cerului.

CURIOZITATE

Eră în spre sară. Satul prinde a se trezi, din piroteala obositoare a zilei de vară. Pe dealuri lumea contenise din treabă și se pregătea de ducă în spre casă. Numai vitele pășteau mai cu temeibucuroase c'au scăpat de muscă. Atmosfera ajunge tot mai de suferit, răcorită de îngânarea jilavă a însărării.

Nevasta nu-și vedeà capul de treabă : Făcuse foc afară în ogradă și pregătià de ale mâncării pentru cei de la câmp. Mai la o parte, nn dulău stà cu botul pe labe, privind cu jind la mămăliga ce forfotià în ceaun. Femeia alergà în toate părțile, ca doar' ar da de capătul tuturor nevoilor. Copilul și-l lăsase în albiuță pe prispă : Plo-

dul își frământă buzele în neștire ; dădea din mânuți, deschizind și închizind pumnișorii în aer. Ochii mici, rotunzi, cu luminele nelimpezite încă bine, căutau nehotărât în sus.

Pe lângă albiuță se primblă un curcan. În mersul lui liniștit și grav, în pașii regu-lați și cu măsură, eră ceva deosebit, înalt. În toate apucăturile lui, ceva filosofic, me-ditativ. Se opriă dinaintea copilului, ridică încet capul, își strângea moțul și se aplecă în spre covățică.

Părea că-i vine greu să priviască cu amân-doi ochii în spre un punct și-atunci, cu o aleasă delicateță curcănească, plecă iar capul pe-o ureche și se uită chiorăș. Mușchii feței lui se strângeau de-o atenție încordată, atenție topită într'o curiozitate torturătoare. Privia nedumerit în ochii copilului, așa de micuți, atât de frumoși. Fătul însă, neștiutor de gân-durile admiratorului, făcea haz : râdea cu mulțumire, bătea din mânuțe, cercând să prindă capul curcanului în palme. Pasărea păstră aerul ei de observator serios, și nu luă în samă cercările micuțului. Părea un astronom ce se muncește ca din golul al-băstriu al cerului, să întrupeze un nou

astru. Privirea lui se aprindea tot mai tare, luminată de dorul arzător al iscodirei și... încet... încet și cu hotărâre, pleacă iar capul în spre fața copilului și ciocnește — un ciocnit în plin — de-i scoate un ochiu.

Pe când copilul, cu fața scaldată-n sânge țipă, alătura curcanul întorcea ochiul în toate părțile cu piscul, desamăgit în cercetările lui : nu s'așteptă la un gogoloș de carne însângerată.

Câtă durere pentru o curiozitate zadar-nică !...

Mama, în plânsul copilului, aleargă.

Curcanul, nepăsător și nătâng ca vremea, se depărtă ștergându-și ciocul de pământ.

Și totuși par'că era o răsbunare. Câte jigării nu chinuește omul, împins de deșertul dor de-a pătrunde tainele naturei !

Noaptea svârle peste pământ flendurile ei de umbră, îmbrăcându-l tot mai în întuneric.

NOTE DE DRUM ȘI IMPREȘIUNI

DIN TREACAT

(Insemnări găsite prin hârtiile unui învățător)

I

15 Noembrie 1895.

Mântuisem școala. Bucuros, plin de vi-
suri, mă duceam sprinten să-mi fac
datoria către cei mulți, către neamul meu.

Cum stam ghemuit pe o bancă, străin,
— numai cu lumea mea de închipuiri, —
mă ridic și ivesc capul prin fereastra va-
gonului. Curentul mă lovește în față, de
par'că mi-ar fi aruncat cineva o mână de
apă rece în ochi. Aerul, spintecat de tren,
vâjâia vajnic pe alătura, de părea că trecem
printr'o apă mare. Mi-afund privirea în în-
tuneric; copacii și șarampoii fugeau ca niște
năluce speriate.

La o cotitură, fumul dă de partea mea,
de-mi îneacă suflarea.

Inchid geamul.

Ce plictiseală e-n vagon! Totul îi învăluit într'o lumină slabă și murdară. Lipesc tâmpla de perețele de lemn, închid ochii și mă las în voea gândului.

Huruitul ușor, prelung și monoton al roatelor, e-nterupt de un tâcăit sec, supărător. Mașina găfâie înădușit, ostenită de-atâta cale. În amestecul acesta de sunete, mintea bate drumurile.

.....

Neștiutor, fără nici o grije de traiu, mă răsfațam pe malul înverzit al nepăsătoarei copilării. Ca prin ceață numai zăriam furtunoasele valuri ale vieții. Acum pe neașteptate, m'am simțit luat de subsuori, purtat oleacă în vânt, ș'apoi aruncat în clocotul spumegos al frământărilor năvalnice. De-aici începe lupta, sfortșarea de-a scăpă din vârtej, de-a te trage din îmbulzeala talazurilor. Cel care înoată mai bine, acela ajunge mai de grabă la mal. Câți nu se îneacă mai înainte de-a atinge țermul!...

Mi-i drag meșteșugul meu. E ceva nobil, măreț, în misiunea unui învățător. Nimic nu-i mai omenesc, de cât să faci bine. să

lupți pentru luminarea norodului, să lucrezi pentru fericirea gloatelor. Să ridici poporul din bezna neștiinței, să pui umărul la carul nevoei lui și să-l scoți din nămolul sărăciei, din păcătoșia în care se bălăcește de-atâta amar de vreme!—Dorul acesta mi-a mângâeat în totdeauna sufletul. E măgulitor să știi că poți fi o pârghie pentru ridicarea neamului tău, să fii și tu unul din acei care aprind o lumânare în întunerecul îngrozitor de la sate; să scoți lumea la limpezeală, la o vieață omenească, s'o îndemni la un traiu mai acătăre!... — Ș'apoi sărbătorirea biruinței: Se simți suflând vântul curat și binefăcător al libertății, să vezi poporul curățit de glodul veninos în care trăia, miasmele otrăvitoare nimicite, — să se facă o lumină mare, mare de tot, așa ca să plesniască ochii tuturor cucuvaelor, care cobesc vlaguirea neamului nostru.

Trenul flueră. Gândurile sperieate s'adun acasă. Ne apropiem de stație. Mașina o mai slăbește din goană; roatele scârție sonor; poposim. Prin fereștrile mici, feștelite și asudate, văd gara cu luminile ei palide.

Noaptea trebuiã s'o fac în reședința județului unde eram numit învățaror.

— Numai c'o băncuță dom'le...

Mă sui în trăsură și-i spun să mă ducă la un otel mai de-a doua mână. Intunerec besnă. La lumina sărăcăcioasă a felinarelor, albesc casele josuțe, înădușite de greutatea strivitoare a întunericului.

Drumul numai hârtopuri. Trăsura o ține într'un hurducat.

M'am învoit cu birjarul, să mă ducă a doua zi demunecate la satul C... unde eram rânduit învățator.

Cu greu am închis ochii în sara aceea.

16 Noembrie 1895.

Noaptea se topiã în lumina zorilor, ce se iviau de după zarea dealului. Intunericul dădea tot mai înapoi, dinaintea strălucirii soarelui biruitor.

Dimineața-i rece. Strâng paltonul bine la piept și-mi fac loc într'un colț al trăsurei. Căii odihniți merg iute și cu poftă. Nourii vineți, scămoșiți și destrămați, plutesc greoi în cuprinsul cerului. Un vântuleț rece, tomnatec, târnuește toate murdăriile acestea,

curăță bolta din spre răsărit, măturând drumul craiului pribeag.

Încă un șir de căsuțe și ies din oraș, dau afară în câmp, unde se deschide orizontul larg, încăpător, încins de colanul dealurilor împădurite.

Liber! Cătușele internatului sdrobite! Ochiul pismătareț al pedagogului rămăsese departe. Sunt singur stăpân pe capul meu. Respir cât pot aerul sănătos și împuternicitor al dimineții. Intru în lume. Fie-care pai își are umbra lui; voiu aveà și eu partea mea. Rămâi cu bine școală, în lături director și repetitoare. Uf! — ce mutre nesuferite... Cum puteau să ne ție închiși între patru ziduri, când lumea-i așa de largă, slobodă și frumoasă!..

Visez o școală liberă, unde pe lângă preceptele seci, fără noimă a pedagogilor din toate vremurile, să se învețe a iubi omenirea. O școală unde să se cultive inima, unde să se îmbunătățească sufletul, o școală în plin aer, fără program și fără local: O insulă călătoare de elevi. Să treci din sat în sat, să ți-se arate buba de care suferă țăranul și leacul prielnic, să cunoști mora-

vurile și păcatele omului. Să te farmeci de priveliștele fără seamăn ale țării tale, să te deprinzi a-i cunoaște comorile, ca pe urmă s'o poți iubi mai mult, mai inteligent. Să oftezi pe ruinele vechilor monumente risipite în întinsul țării și să te întărești întru nădejdea unui viitor mai surâzător. Să ieși în lume oțelit, pregătit de luptă. Sfaturile dascalilor gânditori, vor căpăta vieață, rost de a fi și bună înțelegere, nu vor mai rămâne precepte aspre, fără nici o noimă.

Dâri adânci, încrucișându-se ciudat, tae în toate părțile mindirul de glod ce învâlește drumul. Grunzii tari, crăpați, strânși de bătaea vântului svântător al toamnei, rămân încremeniți în deosebite forme. Prin mijlocul râului de nămol uscat, așa cam de-o lărgime de băț, șerpuește șușănița bătucită de umblătura drumeților și a căraușilor.

Trăsura sboară; vizitiul flueră.

Ingenunchiat pe pernă, cu coatele sprinjinite în poclitul lăsat, mă uit înapoia drumului. Hliza bătucită, întinsă ca o curea, vînată de rosătura roatelor înșinate, pare că-i tăeată în plumb.

Inchid ochii de zăresc abea printre gene și mă las uitărei. Cum stau întors, privesc drumul ce fuge grăbit de sub roatele trăsurei. Strâng tot mai mult genele. Calea se pierde mai întâi într'un nesfârșit număr de fire așezate unu lângă altul, de pare un războiu întins. Cu cât strâng mai tare din ochi, firile s'apropie, se pierd ca 'ntr'o pânză străvezie, pân se topesc într'o apă ce curge șoptitor în urmă. Grunzii se prefac în valuri întărtate; drumul se schimbă în vad. Vântul mă bate din spate, fâșie desmerdător pe la urechile mele și trece tot înaintea desvăluind valurile năvalnice. Am simțirea omului ce plutește împotriva mersului apei.

La un hop trăsură se hurducă și mă trezește din lumea închipuirii. Valurile rămân tot grunzii sgrunțuroși și crăpați, de samână cu sganca uscată a unei răni copleșitoare.

Desculțe, cu sumăelile strânse la gât, sgribulite de frig, țărancele trec la târg cu de vânzare.

Ogoarele despoiate de podoaba verei, se

lăsau triste din zarea culmelor ce mărgineau drumul. Tufușoare de spini uscați, desprinse din rădăcină fug târâș, mânate de suflarea adierei. Sâșâitul ce-l fac în mers te umple de jale.

Priveliștea-i întristătoare: Mă duc cu mintea la o pasăre care odinioară a fost minunat de frumoasă, dar acum tânjește abătută, că dușmanii i-au smuls bogăția penelor, de-au lăsat-o golașă în vraștea vântului.

Ajung în dreptul a două care. În cel de dinainte, cu spatele în spre boi, stă o fată rumenă. Picioarele curate, roșii de frig, ies de sub rochia de cit întinsă bine. În mână țineă un hlujan de popușoi. Cu celălalt căeră un băetan îndesățel. Mâna dreaptă o trecuse după grumazul bouului de către om, cu cea stângă îl țineă de gușa gătuită la mijloc de jug. Lipise obrazul de părul moale călduț și gâdilitor de pe greabăn. Se uită cu drag la fată; drept noi conțenesc din vorbă.

Trăsura cotește pe după o limbă de deal. Drumul se așterne înainte, îngustându-se și pierind în zare.

Ne oprim la un șipot.

Caii erau însetați; răsuflau puternic, aburind din belșug. Ulucile se întindeau cap la cap, prelingându-și pe margini apa prisoselnică. Glodul ținea o bucată bună dinaintea ciușmelei. Neastâmpărați, caii bat din picioare și-și întind boturile în spre apă. Vizitiul spune că nu-i bine să adăpi caii când-îs aprinși de cale. Imi povestește pățanii de la drum, sucindu-și tacticos țigara.

Eu îmbrățiș zarea, în privirea mea însetată de întindere și libertate. În urechi îmi sună bolborosala apei ce scăpătă din șipot. Mă gândesc că n'ar strică să-mi răcoresc o leacă față. Dau pe de la deal de uluce, că eră mai sbicit. Înțâpenesc genuchiul drept într'o leoasă de piatră, cu mâna stângă prind de burluiul ciușmelei, iar cu cealaltă mă sprijin în gardina treucei. Întind gura și-apuc de sfoara de apă ce curgea din țavă. Cursul tăeat în cale, mă împrășcă, umplându-mi față de boabe mari, răcoroase. Am băut și m'am spălat bine.

Mă simțiam mulțumit, ușor, când aduceam pumnul plin cu apă și mi-l aruncam în față. Gândești mai cu înlesnire, vezi mai departe,

lucrurile par mai mândre, după o asemenea scăldătoare.

Mai la vale de ciuşmea, se întinde un câmp întreg de varză. Frunzile mari carnoase și crețe, îmbrățișă căpățâna plină, miezoasă, plesnită în creștet de îndesată. Câmpu-i de un verde închis, tare, un verde întunecat ce batea mai mult în vânt.

Drumul duce înainte, suind povârnișul unui deluț împădurit. De departe îmi vine fășăitul vântulețului ce se strecoară printre crengile desfrunzite.

Întâlnesc din mers o cărucioara târâtă de două văcuțe slabe și pipernicite. Un țăran înalt, deșirat, tras la față și îngrijurat, duce de funia juncelor. În car de sub o plapomă veche și spălăcită, se ivește fața topită a unei bolnave. La căpătâiu cu privirea înlăcrimată, stă cu smerenie o fetiță. Icoană înduieșetoare a durerii, a desnădejdei...

— Săracele sate! — tare le mai seacă boala și sărăciea...

Face vizitiul cu întristare.

— Is pline spitalele.

— Bună treabă au mai făcut și stăpânii noștri! Au calicit și istovit norodul, pentru

ca la moarte, să lese strânsura spitalelor, cică să facă pomană...

Mă gândesc la țărani, la turma aceasta de oameni răbdători și blajini, furați de toți nespălații, trăind din ura străinilor și din nepăsarea celor dela cârmă.

De departe zăresc un sat.

Caii erau numai apă și suflau din greu. Locul eră învăgăunat, lăsat mult afund. În mijlocul saltelei de grunzi uscați și crăpați, încremeniți în felurite feluri anapoda, luminează un băltog. L'am asamuit unui ochiu mare, sticlos, însprâncenat de glod. Umezeala se întindea departe, slăbind din ce în ce, până pierăa cu totul în îngrămădiala de bolovani uscați, alburii.

După ce trec mai încolo, arunc o căutătură înapoi. Drumul ce fugea în urmă, păreă un balaur mare, sborșit, iar băltogul ochiu lui neadormit.

Ajungem satul:

Intâi o căsuță mică, dărăpănată, dată cu humă; câteva borte în părete țin loc de geam; ușa-i îngustă și joasă. Un colț de acoperământ eră luat de vânt; căpriorii

afumați, rămași goi, păreau niște dungi negre de stirigie.

Caii merg la pas, intrăm tot mai mult în inima satului. Casele se întrec în micime și păcătoșie. Ca în bătae de joc, din mijlocul acestor mormane de lut și de răgoz, cuibarul sărăciei și al boalei, se ridică curtea boierească, înconjurată de zid înspinat, naltă, cu înfățișarea trufașă. Privește parcă înfruntător la căsuțele sătenilor, umile ca și ei, zdrobite sub greutatea vremii și a disprețului celor ajunși.

— Mare lipsă...

— E sat clăcășesc, oamenii lucrează cu palmele la boer.

De după o geană de nour, s'arată soarele trist, șters, cu razele reci, ostenite. Vântul mătură frunzele și paele împrăștiate pe drum, trecând înainte ca un fior rece.

Cătu-i de tristă venirea iernei!

Mă ridic în picioare și privesc înainte. O căruță cu două femei, veniă de să zgudue pământul. Una țineă hățurile și cealaltă bătea cu o nua dealungul cailor. Săracele dobitoace, cine știe ce păcat ispășau!..

Câtu-s de stângace femeile, când ies din bucătărie !

Cum stăteau din bătut, stăteau și caii din mers.

— Hi... mă rog...

Zice în răs vizitiul, ca să le pilduiască. Femeile, roșii la față, mai aprinse decât caii, înăbușau de ciudă și de ferbințeală.

La o cotitură îmi răsare înainte, fără veste, un alt sat.

— Aici -s C...

Tremur de emoțiune. Putea-voi să-mi duc bine la capăt sarcina ? Nu știu dacă soldații, în momentul de-a începe lupta, or fi mai mișcați. Răspunderea pasului ce fac, mă-ncurcă deocamdată, un timp am rătăcit toate ideile ce mă stăpâneau.

Vederea-i încântătoare. Satu-i părăduit pe un umăr de deal. Casele se lasă de amândouă clinele dâmbului, bătând pământu negru, despuiat de minunățiile verei.

În suflet mi se liniștește răscoala grijeilor. Ajung tot mai stăpân pe mine. Un gând îmbucător îmi înseninează mintea :

Voi fi în mijlocul copiilor, vlăstarele vii-

torului, învăluit de privirile lor dornice de lumină !..

II.

18 Noembrie, 1895.

Ce răsărit măreț ! E o răzbunare a zilei de eri. Pretutindeni mișcare și viață. Soarele sue falnic bolta cerului : un crai blând bun și surâzător, ce vine să împartă bunuri în lume și să împace dușmăniile dintre oameni.

Satul, dinspre revărsat, e încins de un colan de dealuri mai năltulețe, plantate cu vie. Boncănia la ce-o fac butnarii cu circuitul poloboacelor, umple văile. Dincolo de zăgazul dealurilor vine satul T... care face parte din comuna C... Drumul în spre satul megieș tae costișa, făcându-și loc printre vii, până trece zarea.

Mă duceam să înscriu copiii la școală. Ca tovarăș aveam pe vătăjel : un bătrân adus puțin de spate, guraliv și vesel.

— Cum-îți zice moșule ?

— Geantău.

— Mh, poznaș nume !

Bătrânul râde cu chef și cum mustățile i-s tușinate, îi șade foc de urât.

— Așa-i că ți-i dișanț de numele meu?

— Mi-i cam de-a mirarea.

— Mie din bătrâni îmi zicea Petrilă; de mic însă am fost în slujbe de-acestea domnești, și pentru că umblu cu tașca la șold de port *hârtii*, m'a poreclit lumea Geantău — și văd eu că Geantău am să intru și-n pământ.

Vorbele din urmă abea se mai înțelegeau din incurile râsului lui hăzos.

Căldura se-nteția. Suișul colnicului mă obosise. Din dric arunc privirea înapoi; satul rămăsese în vale, părăduit pe-amândouă clinile umărului de deal. Oamenii întârziați ieșiau grăbiți de prin ogrăzile lor și se îndreptau în spre țarină, ori suiau poteca la vii. Femeile, din prag, aruncau fărături păsărilor. Cuprinsul eră trezit de boncănia la butnarilor de pe la vii. Muștele, înviorate de căldura soarelui, bâzâiau besmetice în toate părțile. Prin dosul gardurilor tot mai jilăvia bruma căzută de cu noapte.

Eră minunat de frumos...

Alături cu drumul otăvia o față de arie

și cum pe zare suflă un vântuleț ușor, colțișorii aceia delicați, își tremurau trupșorul fraged în boarea alintătoare. M'a cuprins mila gândindu-mă că în curând va flueră turbatul vânt al iernei, peste pajiștea crudă, plăpândă.

Ajungem în satul T... Pe-alătura de drum, codrul de holeră, cimofai și bozii, pălit de toamnă, tânjiă.

— Are să ne mergă bine, *domnișorule*.

— De ce?

— Ne iese cu plin.

Vătăjelul oftează, rânjind șiret:

O nevastă aduce apă: femee frumoasă, plinuța la trup, ademenitoare. Eră desfăcută la gât, un gât rotund și alb, împreurat de-o risipă de boabe de hurmuz. Avea ochii vioi, iscoditori de te făceau să-ți rătăcești cărările.

Incovoiată puțin de coromâsla ce-i curmă umărul, treceă ușurică, neluătoare în samă. Șoldurile i se arătau bine sub creții mărunți ai fustei. Prinsese poala de dinainte a rochiei în brâu. Abureala vântului, îi tremură cămeșa albă, lipindu-i-o de pulpe. Gri-

meaua legată mai slobod, fâlfâia și ea pe spinare.

Moșneagul meu a tușit pe drept dânsa :

Un copil stă călare pe-un gard, lovind c'o trestie în pari. Cocoșii se îngânau. Eră o armonie plăcută, redeșteptătoare.

Intâlnesc pe primar: un țăran voinic, gros în ceafă și bine legat. Cătu-i de ne-acasă la el, în haine nemțești! Umerii largi, se opun cu îndărătnicie la strângerea surtucului. Mânicile scurte lasă să se vadă niște pumni boccii, cărnoși, îmbuibăți de sânge. Mișcări stângace; se muncește mult să pară *delicat* în apucături.

— Cum vi se pare satul?

— Priviliștile-s tare frumoase, numai casele îmi par prea păcătoase, cocioabe, nu alta.

— Da eu nu le zic?—măi, faceți-vă case *sistematice*. Avem doar' și ordin la primăre, ne-au trimis planuri, d'apoi dacă nu vreau să înțeleagă!

— Auzi tu, frate?! .

— Iaca eu mi-am făcut . . .

— Ei, dac'ar putea fi toți primari!

După ce mai schimbăm câte-va vorbe, pornesc înainte cu vătăjelul.

— De unde începem cu înscrierea, moșule?

— Las' că te duc eu unde-s mai mulți, să fie cu noroc, văd eu că-ți plac băeții.

Intrăm într'o casă.

Ședeau creștinii la masă : nouă la număr.

Bărbatul cu nevasta alături, copiii roată împrejur, amestecătură de băeți și fete unul după altul, voloneți și rumeni.

— Bună masă.

— Poftim la dânsa.

— Numa dacă ne-am adus de-acasă, ai?

— Ba ferit-a sfântul, unde merge miea nu se bagă de seamă suta. Unde-i mâncare pentru nouă, ospătează și-al zecilea. — Mai îndesați-vă, mări și faceți loc și *domnului*, c'aista-i popa vostru.

O mămăligă mare de-o palmă-n gardină, aburiă pe masă. Românul bărăniă că numai decât s'apuc ceva.

Inceputul m'a-nbucurat. Un colț unde vieața-și arată în toată splendoarea puterea-i creatoare. Un popor cu atâta trăinicie nu moare . . .

O! să intri în inima mulțimei, să faci bine, s'arunci o vorbă de îndemn!

Mă simțiam bine în casa aceea curățică, plină de-atâta bucurie. Visam la viitorul nostru: aluatul lumei noi e minunat, numai maiștri de s'ar folosi înțălăpțește de el.

Câinii ne petreceau dela casă la casă, ducându-ne în lătratu lor. Mersese vestea în sat că umblă *domnu* după băeți de școală, — atât le-a trebuit copiilor, să umple tufele. Nu mai după ce treceam departe, dacă priviam înapoi, vedeam câte-un cap ivindu-se speriat dintre bozi, ori de după vre-o grămadă de hălăgiugă. Fugeau ca de cătănie. Auzise și ei că la școală se bate, alta nimic — și de bătae fug și vitele.

Cu mare greu înduplecam câte pe unul mai îndrăzneț, să se apropie: tremurà ca mlada, abea mișcă picioarele, par'că-l trăgeam cu cangea.

— *Mamă . . . aista are să ne bată?* . .

Mă-întorc surprins. Un plodan ca de vre-o șase ani, se ascunsese între faldurii rochiei mâni-sa și ivindu-se din când în când, întrebă într'u-una: — «*Mamă . . . aista are să ne bată?*» . .

Atunci gândesc:

Nu, n'am venit ca să vă bat, am venit să vă deschid mintea, să vedeți pământul pe care călcați, drumul pe unde trebuie să mergeți, pentru ca s'ajungeți la bine. Am venit între voi, pentru îndreptarea voastră. Am să vă învăț a cunoaște pe cei trei prieteni cu tragere de inimă pentru noi și prin mijlocirea căror am putut străbate prin greul vremurilor, de-am ajuns unde suntem. Prietenii noștri dragi, sunt: *Limba*, *Pământul* și *Legea*. Cu cât îi veți cunoaște mai de aproape, cu atât aveți să-i iubiți mai mult. Să ne încredem lor și nu vom pieri în ciuda nenumăraților dușmani care ne sapă groapa.

Trec mai departe.

Casa e mică; o fereastră de numai bine s'ar strecură o mătă prin ea; acoperământul putred, luat o parte de vânt. Înlăuntru aerul e înădușitor. Nevasta strânge în grabă de prin casă, să nu fie așa ca la neoameni. Copiii alergase după sobă, ivind numai câte unul capul prin firidă: chipuri slăbuțe ofilite, ruinate de boală și de lipsă; ochii blajini, lipsiți de focul acela scânteietor al

tinereții, stinși mai înainte de vreme. Sărăciea își rânjiă dinții, rânzând parcă de iluziile mele.

— Nu dați vr'un copil la școală ?

— I-am da cu dragă inimă, vai de mine, cine se ferește de carte, da cu ce să-i îmbrăcăm la o vreme de iarnă ? — Acasă, ca acasă, îi mai dosești după horn. Suntem săraci, domnișorule ! Munca-i ieftină și din dări nu ne mai slăbesc. Ei, de-am aveă pământ !

Și pe buzele femeii trece un surâs trist.

Câtu-s de dureroase poveștile sărăciei. Și doar pământul i-atât de neapător ! Să n'aibă un suflet loc pentru hrană și-ncă în mijlocul oamenilor, în mijlocul acestor po-doabe ale făpturei dumnezeeești, e mai mult decât dureros. Lasă oricâte vite pe-un lan și ele vor paște toate, se vor hrăni cum or puteă. Pe când omul ! Ei, dar să tăcem, că ne merge numele de răsvrătitori, de tulburători al *ordinei sociale*.

Când să ies, îmi rotesc ochii așa prin casă : Laița acoperită de borfe sdrențuite. În părete câteva icoane întunecate de fum. Subpatul e plin de bostani și de popușoi.

O mătă lungindu-se în mers, păşeşte pe dunga brâului sobei.

Sub horn zăresc un copil ce tremură cuprins de friguri. Mă apropii. El caută la mine sperios, nerăspunzind la nici-o întrebare. Tremură într'una, lipindu-se de horn.

Am ieşit sdrobit. Soarele, craiul blând şi milostiv, aruncă lumină şi căldură din belşug.

Ne-abatem pe la o portiţă :

— Copii de şcoală aveţi ?

— Nu ne-a dat D-zeu nici mai mărunţei—
face nevasta din prag.

Bărbată-su lasă toporul la trunchiu şi s'apropie de noi, potrivindu-şi părul.

— Nu vrea să-mi facă nevasta copii domnişorule.

— Mă rog, unul din doi trebuie să fie de vină...

Câinii ne ţineau de urât.

Din colţul unei prispe ne priveşte un copil. Trec pârleazul la el. Mititeluţul îmi trimite o căutătură bolnăvicioasă, ostenită. Era galben ca turta de ceară şi umflat în pânţece. Buza de jos îi atârna, arătând un şir de dinţi albi şi răruţi. Stă nemişcat, lăsându-se în voea tuturor desmerdărilor. Nici un semn de bu-

curie, acelaș chip întristat, înourat de timpuriu, cu căutătura bolnăvicioasă și ostenită.

Înainte noastră, dintr'o ogradă, veniă un bocet de te durea la inimă. Am auzit cuvintele : «Niculiță, dragul mamei, unde ești să te dee mama la școală?» Plânsetul nu încetă, ajungea din ce în ce mai desperat. De departe zăresc o femeie sbătându-se în brațele bărbat-su; își smulgea părul și plângea de-ți rupea inima. Când să trecem pe-acolo, ea se oprește din plâns, s'ogoe din sbucium și apropiindu-se de pârleaz, ne-nbie în casă. Bărbat-su mă roagă și el.

Eram obosit. Văzusem multe! Ș'apoi aș fi vrut s'aflu povestea jelaniei femeii. Am intrat. Omul se ținea bine. În toate părțile eră curat ca la o fată mare vrednică.

Geantău îmi șoptește la ureche : — «O avut numai un copil și-acela i-a murit; când i se pomenește de băet, n'o mai poți opri din bocet. De când o auzit c'are să vie școală aici în sat, o duce numai într'un plâns».

Omul ne-a adus o cofiță de vin, iar femeea a scoborât din pod clădărei și nuci.

— Crescuse mărișor acu, umblă cu vițeei. Din ce i s'o fi iscat, nu știu, da așa pe la Sfânt' Ilie, băetul meu prinde a gogi. A bolit pân'acu în toamnă. Se cojise pielea pe trupu lui, de-ai fi gândit că are solzi. Picură toată ziua și mai nu mănca. Răsăria din somn și cerea hojma apă. Din babe spuneau că i-i făcut. L-am descântat, l-am oblojit,—degeaba! Unii m'au învățat să fierb șarpe și să-i dau să bee zamă, — nu i-a trecut nici cu asta.

În ziua de Sfânta Cruce, băetul meu n'a vrut să iee nici năfură în gură. Pirotia în firidă. Câte-o dată ridică puțin capul, holbă ochii mari, sticloși, ș'apoi numa-i închideă încet, slăbind tot mai mult de șale, până venia cu fruntea de genunchi. Eu stam acolo unde ești mata. Femeea nu-și ce făcea prin casă. Mă uit la copil și-l văd cu privirile înlăcrimate : căută cu înduioșare la mă-sa ; trăgea de moarte și nu putea închide ochii de mila ei. Eu dacă văd că se chinuește cu dusul, zic nevastei : Simină, du-te la o cofă de apă. Dânsa sărută copilul și-i zice ogbindindu-i-se în lumini : Să nu mori Niculiță, că moare și mama după

tine. Copilul prinde-a plânge și se apucă de gâtul mâni-sa înecându-se în suspine. Eu o dau în lături și ieau băetul în brațe. Am făcut semn femeii să ieasă afară. S'a dus sub ochii mei, a trecut ca o umbră, s'a stins ca un bob de spumă...

Mă durea capul și-mi vuiiau urechile de atâta durere ce-i între oameni. Mai pe urmă am dat peste case mai cu noroc. Am umblat până sara prin sat cu înscrierea. Pe noapte m'am întors la C...

III

24 Noembrie 1895.

Prin toate satele comunei mele aceleași priveliști : pe unde mai bine, pe unde mai rău, dar eu nu prăpădesc nădejdea, are să fie bine, vom vedea. Am deschis școala. Băeții au alergat din toate părțile. Ingheșuală mare. Eram vesel : In mijlocul unei pusderii de copii, străpuns de căldura atâtor priviri setoase de lumină ! — Ce bine-i să muncești la ridicarea neamului tău !...

Casa pentru școală e proastă : o cocioabă a obștiei. Băeții nu încap toți, mai stau și

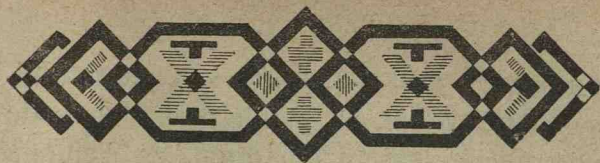
prin tindă. Fereștile-s mici, întunecate de streșina putredă ce dă să cadă.

În mulțimea de căutături nevinovate, mi-am cetit sentința : Legat pentru totdeauna de-o datorie sfântă, măreață dar de grea : *apostolatul...*

Să rămâi rece la toate momelile vieții, să te înjugi la carul nevoei ; să duci în spinare nepăsarea proastă a autorităților, să înfrunți obraznicia umilitoare a celor mari ; să-nduri lipsa, batjocura, în fine totul, — pentru popor, pentr'un ideal !...

Înnainte...

PLAJA MAMAIA

(Impresiuni de vară)

I.

PLECAREA DIN CONSTANȚA.

Lumea grăbită și plină de înviorare vine pe toate drumurile și se strânge grămadă sub umbrarele haltelor.

Flueratul trenului îndeamnă mai mult încă, pe întârziații care se văd iuțind pașii.

— La Mamaia...

În îmbulzeala de câteva minute, oamenii își strâng mâna, se chiamă pe nume și vagoanele comode, cu obloanele largi lăsate, pare că duc un convoi de lume desrobotă.

— La Mamaia orizontul se rotește larg și cufundat în albastru.

— Acolo cerul și cu apa sunt tot una. Trenul pare obosit și el de căldura care

toropește orașul și-n sforțarea și năduful lui, se silește să iee cât mai în grabă lumea de prin micile stațiuni din drum, ca s'ajungă odată afară, pe culmea de sus, unde se simte cum vine boarea răcoroasă din necuprinsul mării.

Lumea nerăbdătoare, abea așteaptă să scape din zăduful orașului.

S'aud trompetele de la cazărmi, mașina șueră și ea prelung și trenul se oprește în capul drumului de la Anadolchioi, pentru ca sa iee pe ultimii drumeți.

La dreapta se văd câteva mori de vânt, care-și rostogolesc domol aripele de pânză, scârțâind strident din toate încheeturile.

S'ar părea că sânt niște monștri rămași din alte vremuri, care gem și-și frâng mădu-larele de strâmtoarea și viața nouă, care-i înconjoară ca o amenințare.

De pe movila Avrat-Tepe, țipă și bat din palme o ceată de ștregari.

Trompetele asurzesc, mașina sfâșie cu șuerul zarva copiilor și trenul lasă orașul cu sgomotul și căldura lui și intră triumfător și răcorit, printre lanuri coapte și plantațiuni prăfuite.

— La Mamaia...

Marea împăcată și imensă, oprește în desfășurarea ei închise, privirile tuturor.

E numai o simplă clătinare de unde și năluciri de raze oglindite.

Boarea proaspătă îți umple răsuflarea și-ți răcorește obraji; adierea aceasta de viață, îți inundă grumajii și-ți încinge tot trupul de înviorare și tresărire.

Imensitatea mării se desface în cingătoarea orizontului, tot mai covârșitoare.

Trenul hurue acum străbătător chiar pe malul apei, lăsând de o parte și de alta hornuri roșcate de cărămidă și dărămăturile sinistre ale unei tăbăcării părăsite.

Plaja Mamaia crestează oglinda apelor ca o trambă de borangic înșirată la soare.

Feeria își începe încântarea și farmecul.

Duna de nisip înnaintează printre ape, așternând drum moale trenului. Marea își plescăe și-și prelinge undele clătinate, iar lacul adormit pare trăsniț sub săgetarea sfărâmată a razelor de sus.

De amândouă părțile oglindiri de apă.

Un moment simți groaza unei prăbușiri neașteptate și tresari de clătinarea acestei

punți înguste, care pare că trosnește de asupra abisului.

Trenul lunecă printre ape, duduind pe drumul moale de nisip.

Înainte se arată însăilarea ușoară și surprinzătoare a băilor.

Liniile acelea sprintene, care se încrucișează și amăgesc ochii ca o mreajă de păianjen, par împletite acolo ca prin vrajă, pentru ca să facă sălaș zeitelor mării.

Trenul se oprește și pe ușile vagoanelor deschise, se revarsă lumea ca o inundare de capete.

Coridoarele băilor duc mulțimea la cabine.

Cât ai gândi și marea se umple de scăldători.

E o continuă explozie de apă împrăștiată, de țipete și de înviore.

De sus soarele bun și darnic, râde de atâtea gânganii și de bucuria lui, strălucește și cuprinsul și fața apelor.

II.

INSULA OVIDIU.

Duna se întinde între mare și lacul Siut-Ghiol.

Din dreptul băilor se vede în lac insula Ovidiu.

Se zice că poetul surghiunit și trist, găsea adesea ori liniște și împăcare sufletului, privind din insulă minunea dimprejur.

Apele lacului sunt clare și cumiști.

Ne-am suit într'o barcă și am spus să ne ducă la insulă.

Unda era caldă și din mers clăbuceam apa cu mânele.

Prin limpedele apei se vedeă prundișul de la fund.

La răstimpuri săgetau pe delături pești de toate mărimile. Mrenele iuți și jucăușe, se așvârliau la suprafața apei și străluceau în bătaia soarelui, ca niște platoșe sucite în raze.

Luntrea noastră tăia apa ușor și-n cumiștenia care amuțise cuprinsul, s'auzia numai lopăitul lopeților.

Plaja rămăsese departe și cu cât intram

în umbra răchișilor mari, crescute pe insulă, cu atît se răcorià și cuprinsul.

Stufărișul fâșie mătășos și ascuțit de atingerea luntrii, care-și face loc ca să se apropie bine de mal.

Vegetațiunea din insulă este îmbelșugată și îneacă mirosul cu prisosul de sevă și abundență.

Am sărit cu toții pe mal și ne-am strecurat câte unul pe o potecuță bătută de pescari.

În mijlocul insulei, am dat peste niște grădinari care lucrau la răzoare.

Ici colea câte un buștean trântit la pămînt, pareà împletit aproape în buruienile agățătoare, încâlcite și grase.

Un bloc de granit rotunjit, abea se mai conturează din mucegaiul îngrămădit pe el de vreme.

Pe o lature a pietrei se mai cunosc chiar urmele unor slove latinești.

Se zice că insula aceasta se va luà în curând sub îngrijirea publică și se va transforma într'un parc și loc de excursiune ca o întregire a frumuseței de la Mamaia.

Nicăiri în lume nu e un colț așa de po-

trivit, unde natura să fi întrunit mai multă podoabă.

Rămâne acum ca omul să completeze această operă rară.

Inceputul s'a făcut cu mult noroc, căci băile au toată grația și surprinderea împrejurimilor.

Va fi o luptă de întrecere.

Ocârmuitorii și artiștii care vor duce lucrările înnainte, vor fi puși un moment la încercare, căci natura a întrecut aici orice închipuire, cu forța ei de creațiune.

În adevăr, locul acestă eră poate singura răsplată, pentru înstrăinatul Ovidiu, care să-l facă să-și uite plânsul.

Natura, a cărei metamorfoză misterioasă a cântat' o poetul cu atâta pompă, i-a rămas singură credincioasă, din toți pe cari-i preamărise în versuri elegantul poet al Romei.

Natura s'a împodobit aici ca de sărbătoare, pentru ca să primiască pe surghiunitul cel strălucit, pe cântărețul genial al ei.

Și noi vedeam cu ochii minții pe Ovidiu, cum părăsiă în diminețele de toamnă metropola Tomis și strângându-și toga la gât, se strecură posomorât și învins printre ne-

gustorii greci gălăgioși și de acolo se îndreptă spre insula lui favorită.

În drumul șerpuit și în paragină, întâlnește Schiți bărboși și murdari, trece pe lângă locuințe vârate în pământ și din pragul acestor vizunii îl petreceau din ochi uimite trogloditele plodicioase și nespălate.

Ajuns în insulă, Ovidiu își strângea mai bine toga la gât și așezându-se obosit pe piatra lui, cercetă îndelung cu ochii orizontul mării, în așteptarea unei corăbii care să-i aducă iertarea lui August.

Târziu, descurajat, își luă tableta lui și scria o «Tristă» pentru cei rămași în Roma.

Ne-am întors cu luntrea grăbiți, ducând în suflet senzația omului părăsit și înstrăinat.

III.

PLAJA.

Duna te amăgește și te îndeamnă.

Când te uiți în lungul ei, imensitatea apelor pare că dă să înece panglica aceasta galbenă și s'o desprindă de la celălalt capăt. Un moment ai amăgirea că șuvița

fermecată plutește aruncată în placul undelor, de-ai crede că-i părul despletit al unei gigante bălaie, care s'a cufundat o clipă în mare.

Trenul nu merge de cât până la băi, și pentru ca să tăem duna în lung mai departe, am luat o trăsură.

Drumul prin nisip îți dă senzația unei dulci și continue inervări, un fel de gâdilire ușoară a subsuorilor și a genunchilor.

Trăsura noastră merge la pas, iar noi câțiva alergăm greoi și nesiguri prin valurile de pulbere de aur.

Duna aceasta e formată din nisipul adus de valuri și îngrămădit pe vremuri la intrarea golfului, care azi a rămas loc închis, despărțit de mare.

Un caprițiu al naturei meștere și uriașe.

Lacul Siut-Ghiol are izvoare mari și fiind mai sus decât marea, își varsă apele în ea printr'un prival îngust, încolo, departe, înspre răsărit de băi.

Sărătura fostului golf de mare s'a spălat prin continua primenire a apelor din

isvoare și azi avem un lac dulce, lacul de lapte, cum îl numesc turcii în limba lor.

Impărecherea e minunată.

Deoparte lacul dulce, ridicat sus, limpede și liniștit, cu pește cunoscut și cu stufăriș pe delături, — iar pe astălaltă parte, mai jos, marea covârșitoare și întunecată, înegrește orizontul cu adâncul apelor ei tainice.

Nisipul dunei spălat în unda valurilor și adunat acolo decând nu poate ține minte omul, s'arată curat și molcuț, ca un leagăn imens, primenit din proaspăt.

Când vezi așternutul acesta neașteptat, nu poți să te opui dorinței de a te rostogoli leneș, măcinând în mâni prăfuirea aurului risipit.

Cum dam cu ochii de un deluț de nisip, o luam fuga pe întrecute și îl urcam mai mult în brânci.

Picioarele lunecau, degetele noastre se înfingeau în coama făinoasă și înghesuindu-ne la deal, mulți se rostogoliau în urmă, strângând în pumni nisipul de care se agățase ca de o mântuire.

De sus vezi tot lungul dunei.

În urmă, departe, rămâne înseilarea fericită a băilor, cu mișunarea furnicarului de scâldători.

Înainte vezi cum bentița tremurată a dunei se prinde de țărniș, ca într'o copcă.

Deoparte și de alta apa cumințită și fără sfârșit.

Cuprinsul tot, abea încape strălucirea soarelui și sănătatea care se revarsă din toate părțile.

O clipă de extaz numai și coama movilei noastre se prăbușește la vale, odată cu rostogolirea sgomotoasă a tuturor.

Nebuniile și bucuria covârșesc împrejurimea.

Nisipul spălat și uscat, curge de pe noi la cea mai ușoară atingere.

Ne scuturăm hainele și părul, mai strănutăm și adunându-ne pălăriile aruncate, pornim tot mai înainte, pe când trăsura în pasul cailor vine după noi.

În drum întâlnim mame cu copii anemici și slabi, pe care-i primblă desculți prin nisip și le face de joc cu scoici colorate frumos și cu melcuți întortochiați.

Duna pare o seră nesfârșită, în care s'ar

putea preface și întări sănătatea celor bicisnici.

Pe malul mării, pe nisipul bătut și umed, fug cu pas mărunț și iute păsările delicate și sprintene.

Pe deasupra apei vâslesc în bătea soarelui, pescarii cu aripele albe și lungi.

IV.

LA MOARĂ.

Timpu trece nebăgat în seamă și prânzu s'apropie tulburător.

Părăsim hârjoana și nisipul și urcăm în trăsura.

Lăsăm duna să se ducă singură până la celălalt țărm și noi facem la stânga, pe la capul lacului, ca să luăm masa la cârciuma de la moara de apă.

Zăgazul care îndreaptă apa în spre scocul morei, e o înjghebare trecătoare, încât când îl vezi cum se burdușește la mijloc, de de-abea oprește năvala ridicată a cursului, grăbești și fără foame mersul, de frică să nu plesniască hamzalele lacului, ca cercurile slabe ale unei buți prea pline.

Fiorul ține câțiva pași numai și zăgazul lărgit se întărește puternic, de-oparte și de alta, cu înrădăcinarea a două perdele de răchiți bătrâne, care adumbresc și întunecă drumul.

Huruitul morei și sbaterea apei în scoc, umplu toată împrejurimea.

Intrarea în băătura morii, se face sub bolta nestrăbătută de răchiți.

Trăsura își face loc cu greu printre carele îngrămădite.

Câțiva dulăi, deprinși cu oaspeții, se încearcă să latre mai mult de obicei.

Stăpânul morei e un armean cum se cade, care face treburi frumoase aici.

Am fost întâmpinați cu multă luare aminte.

Unul din excursioniști era cunoscut de gazdă și știa mai dinnainte ce e bun în partea locului.

Lucrurile s'au pus la cale numai din ochi și prin semne.

Noi, cei mai străini, n'am înțeles ce se urzește.

Am văzut doar atât că tovarășul nostru

cheamă pe stăpân așa mai la o parte și-i spune râzând :

— Domnule Agopcian, ce zici, aruncăm... și-i face un semn meșteșugit cu mâna, așa... la dreapta și la stânga... de 'pare c'ar fi potrivit o plasă gata de asvârlit în apă.

Armeanul râde și dă din cap cu înțeles.

Un chemat pe nume numai și din moară se arată un vlăjgan albit de făină.

Prânzul s'a alcătuit repede.

Dintr'o asvârlitură de plasă, s'a scos pește pentru un oaspăț destul de bogat.

Plătica grasă sfârâia pe grătar, pe când cârciumarul întindea masa sub umbrarul unor salcâmi stufoși.

Vin bun, salamură de pește dulce și cât ai gândi, s'a întins masa cu chef și voe bună.

Lipsia numai... crâșmărița...

În cuprinsul de afară, domniă huruitul morei, cu sbaterea apelor năvălite în scoc și strigătele răslețe ale celor veniți la măcinat.

V.

DE PE DEAL.

Cu apropierea sărei ne gătim de ducă.
Din spre mare începuse a suflă o boare
mai rece.

Ne hotărâsem să ne întoarcem la Con-
stanța pe șoseaua care mărginește lacul pe
deladeal, căci ar fi fost greu să străbatem
duna prin întuneric.

Trăsura ridică dealul de la moară și ne
scoate pe tăpșanul de la Mamaia.

Soarele scăpătase după dealuri.

Cuprinsul se înegură de înserare și de
fiori umezi.

Drumul duce înnainte printre sămănături
frumoase.

Din mersul trăsuri ne aruncăm ochii în
urmă.

Priveliștea îți copleșea vederea.

De pe deal se vedeă marea imensă și
înăsprită.

Și prin valurile stârnite, se întinde între
două capuri, duna îngustă, de părea că-i o
trâmbă de borangic uitată pe noapte afară.

De nicăiri nu se arată tabloul mai întreg, ca de aici.

Tot colțul acesta fermecat ți-se desface sub ochi.

Duna se-nseamnă printre ape ca o fășie perdută, tremurată în lung de săltatul valurilor.

Când vezi marea încordată și neagră, cum năzuie covârșitoare și se-ntinde lacomă pe plajă, crezi că e pornită să spele jucăria aceasta a naturei, s'o sfășie ca pe o panglică agățată numai de maluri, să treacă tumultoasă înaintea și să-și mai revadă încă odată golful cel pierdut și cutropit de ape străine.

Depart, în celălalt capăt al dunei, în spre oraș, se estompează șters în inserarea răcorită, mreaja fermecată a băilor.

Prin înnegurare se zărește fumul dela un tren, care duce pe ultimii vizitatori.

În insula Ovidiu, din lacul liniștit și sombru, se vede vâlvătaia unui foc de uscături.

Marea se întărtă tot mai mult, clăbucindu-și coama valurilor din tot largul, așa că spuma aruncată, pare niște solzi albi, a unui monstru de mare sborșit, gata de năvală.

Am trecut prin satul Cogealac, locuit acum de o colonie de germani gospodari, de unde am eșit la șosea.

Seara căzuse deabinelea.

Calea pietruită coboară și albește în bătaia ochiului.

Marea se mai ivește pe la unele colțuri, s'arată tot mai întunecată, până se confundă cu orizontul înnegrit.

VI.

LEGENDA «MAMAEI».

Pe valea dela Canara trăsura mergea în pasul oprit al cailor.

Prin întunericul ce împânzise cuprinsul, abea se vedeau drumeții, ca să se ferească în de ei.

Unele căruțe treceau mânate nebunește, de mai să dee în roatele trăsorii noastre.

Drumeții mai cu chef, cântau și chiuiiau, lovind în cai, ca să se întreacă din mers.

Dela cărciuma din Canara se aude un sdrângănit de दौरا și versul prelungit și plâns al unui cântăreț turc.

Aglà ciogiuc, aglă¹⁾

Aglă Mamaia . . .

Am rămas cu toții nedumeriți de frântura aceasta de vers, care după cât înțelegeam noi turcește, trebuiă să aibă legătură cu duna noastră fermecată.

Am tras în bătătura hanului și ne-am apropiat de cântăreț.

Dairaua zornăia de bătătura degetului, întărind plânsul cuvintelor lungite și tremurate.

Turcul slab, spânatec și cu ochii imobili, căscă gura larg și sbăteă cuvintele între fălci, de parcă se frigea cu ele, până când la urmă le termină cu un ison prelung, de ai fi crezut că le dă drumul din cimpoi.

Aglă ciogiuc, Aglă

Aglă Mamaia...

În jurul cântărețului erau strânși căruțași tătari, lucrători de la carieră și țărani veniți de la muncă.

Ne-am dat pe lângă un turc care o rupea românește și care ne spionă din ochi, cu intenția vădită de a se arăta de folos.

1) Plângi copilă, plângi

Plângi pe Mamaia . . .

— Ce zici de cântecul acesta bre ciorbagiu ?

— Asta frumos este !

— Ce-i cu vorba Mamaia ?

— Asta... Mamaia...

— Care Mamaie ?

— Mamaia — numai una este — care altă Mamaie ? Mamaia unde merge boierii la scădat...

— Și ce zice cântecul de Mamaia ?

— Asta vechi cântec este de la bătrâni.

— Și cum vine pe românește ?

— Ei, Mamaia este frumos numai pe turcește... eu nu știu să spun tot așa de frumos, pe românește...

— Spune atâta cât știi...

— Mamaia este o creștină... ea a fost nevasta unui bei dela Moldova. Beiul acela s'a bătut cu Turcii și eră voinic tare. El ținea tunul în brațe și da foc. Da turcii tot l-a bătut pe el și l-a prins și l-a rupt în bucăți cu cămilele.

Nevasta lui s'a bătut și ea cu Turcii și la urmă a fost roabă.

Pașa dela Silistra, când s'a întors înapoi

cu oastea, a luat și pe nevasta aceea de beiu de Moldovan.

Ce-a vrut el, n'a vrut la ea.

Ea aveà o fetiță de lapte.

Asta Moldovancă erà creștin tare și scuipà la Turci.

Pașa a lăsat-o aici, unde este Constanța, cu parale multe și cu slugi tot Moldovani.

Fata ei a crescut mare și trăià cu mă-sa și nu se despărțià una de alta.

Ea la mă-sa a ei ziceà *Mamaia* — asta vorbă Moldovenească este, tu știi la tine, că ești Moldovan... și pe fata, Dina — Constan-dina chemà.

Fata erà frumos și mama erà creștin bun.

Alah iubià mult casa lor.

Fata erà balană și cu păr ca aurul ; ma-maia ei erà tristă și bună.

Toți oameni și Turcii și creștinii, da respect mare la ele.

Când veniau dela biserică, turcii eșiau în drum și desmerdà la fată : — Ghiuzel Kius-tanda... Și Grecii lacomi ziceau : — Psihimu Cuștanda...

Orașul tot erà numai o vorbă ; la toate părțile ai auzit :

— Kiustenda și Cuștanda.

Noi când mergem la târg, zicem mergem la Kiustenge. Și voi moldovenii ziceți azi mai frumos Constanța, tot după cum a chemat fata lui beiful dela Moldova.

Da pașa ceta dela Silistra, tare a dorit la el pe roaba care a lăsat aici, pe femeia beifului.

El vinea câte odată și era bun și aducea dar la moldovanca... cât aur și cercei este la Stambul, tot..

Dar moldovanca poartă haine negre și este trist tare și face cruce multă la Dumnezeu.

Pașa înciudat este peste tot.

El vrea acuma să fure pe Mamaia, dacă a văzut că ea nu se lasă singură.

Casa la moldovanca era pe mal lângă mare.

Fata nu este afară, Mamaea este și spală lână acolo la apă.

Eră ziuă și cald mult.

Nimeni nu este, numai moldovanca spalată la apa pe mal.

A venit atunci tâlhari cu luntre de la

pașă, a prins și a suit la ei pe Mamaia și a fugit.

Moldovanca atunci tare strigat, că este la tâlhari.

Fata cea bălan și bun la Alah, a fugit din casă și când s'a văzut la mă-sa, tare tipat : — Mamaia... Mamaia...

Și ea mititel și frumos a sărit la apă, să prindă la luntre.

Moldovanca tare speriat din luntre că îneacă fata și ea atunci face cruce la Alah al ei...

Fata în loc de apă, găsește la mare o punte de nisip, care duce tot drumul până la alt mal.

Moldovanca atunci nu mai este.

Fata plânge și fuge pe nisip, care a crescut sub picioarele a ei și nu știe ce să creadă la ea.

Oamenii din târg vin aici la mare și văd minunea cea mare și pe Kiustenge plângând.

Ei întreabă la dânsa cu mirare : — Kiustenge ce cauți tu acolo la mare ? Da' Kiustenge, mititel și frumos, plânge tare : — Mamaia... Mamaia... — Vezi... moldovanca a făcut cruce la Alah al ei și Alah ca s'o

scape și pe ea de rușine, a prefăcut'o în punte de nisip și a așternut'o ca drum între ape, ca să nu se înece fata...

Mamaia... a făcut Alah și minune mare este...

Turcește, cântec frumos, — amă românește nu este frumos.

Și turcul nostru încălzit se întoarce la cântăreț.

— Hai, Mustafa, mai zi odată, că domnule are să dea cafea la noi...

Dairaua tresaltă și zornăe, pe când cântăreții se bocesc în tremurări prelungite.... Am plătit cafelele la toți și am plecat goniți de noapte.

Din urmă ne ajungeau frânturile cântecului plâns.

Aglà, ciogiuc, aglà

Aglà Mamaia...

Emoțiunea ne stinsese glasul și îndemnam caii numai din bici, cu graba oamenilor care duc acasă o comoară.

TABLA DE MATERII

	Pag.
Hatmanul Hotnog	5
Captiv	18
Un vis.	22
Costea	30
Tare.	37
Răsbunarea lui Timuș	41
Înstreinat.	48
Struggle For Life	56
Nenoroc	60
Prima lecție	77
Mărturisire	82
Goana	96
Vara	100
Fatalis	117
De credință	121
Amintire	128
Poveste	134
Vierul	142
Bani.	152
Tristitia	161
Neculai Mocanașu.	164
Lege	184
Curiozitate	192
Din treacăt	197
Plaja Mamaia	223

VERIFICAT
2007

AUTORII CONTIMPORANI

ALDEA-SANDU C. — În urma plugului.	1.50	MANOLACHE D. I. — Fete	1.50
— Drum și popas.	1.25	NESTOR URECHE. — În Bucegi	1.50
— Două Neamuri.	1.50	PAPAHAGI N. și JULES BRUN Moșneag de la Munte	1.50
BELDICEANU N. N. — Chipuri de la mahala.	1.50	PAUL AUGUSTIN. — Între So-meș și Prut	1.50
BASSARABESCU I. A. — Vulturii I. BĂRSEANUL. — Popasuri Vână-torești	1.50	PETRESCU-PETREA N. — Ilie Marin	1.50
CHENDI IL. — Preludii	2.50	POP VASILE. — Ris și plâns	1.50
COATU N. GR. — Din viața ță-rânească.	1.—	— Domnița Viorica	2.—
CUNȚAN MARIA. — Poesii	1.25	— Cum iubește o fată	1.50
CARAIVAN V. — La sezătoare.	1.50	— Prin vraja dragostei	1.50
Valuri alinate de Carmen Syl-va (Traducere de COSBUC GEORGE).	1.50	POPOVICI C. AUREL. — Vorbe înțelepte	1.50
DUNĂREANU N. — Cbinuții	1.50	ROSETTI R. D. (Max). — Între Capșa și Palat.	2.—
EMILGAR-GĂRLEANU EM. — Bătrâni	1.50	Rutenisarea Bucovinei	3.50
— Cea dintâi durere	1.50	SADOVEANU M. — Povestiri	1.50
FLAMMARION C. — Tainele ce-ru-lui (tr. d. H. G. Lecca).	1.50	— Șoimii (roman istoric)	1.50
GORUN ION. — Taina a șasea	1.50	— Dureri innăbușite	2.—
GRIGOROVITZA EM. — Chipuri și graiuri din Bucovina	2.50	— Crișma lui moș-Precu.	2.—
HODOȘ CONSTANȚA — Frumos și Ștefan-cel-Mare și Mihai-Viteazul ca întemeiat.	1.50	— Povestiri din război.	2.—
IORGA N. — Cuvinte adevărate	2.50	— Floare-ofilită	2.—
— Drumuri și orașe din Ro-mânia	2.50	— Amint. căpr. Gheorghită	2.—
— Sate și mănăstiri din Ro-mânia	2.50	— Mormintul unui copil.	2.—
— Pe drumuri depărtate.	1.50	— La noi, în viișoară.	2.—
— Neamul românesc în Bu-covina	2.50	— Insemn. lui Neculai Manea	2.—
— Gînduri și sfaturi ale unui om ca oricare altul.	1.50	— Julius Maupassant (trad.)	2.—
— Ștefan-cel-Mare și Mihai-Viteazul ca întemeiat.	1.50	— Vremuri de bejenie.	2.—
— bis. Romîn. din Ardeal	—50	SCROB C. — Rouă și brumă	1.50
— Istoria Românilor în chi-puri și icoane	2.50	SCURTU AUREL. — Călăuza sta-țiunilor Balneare și Climate-riche din România.	1.50
— Prin Bulgaria la Con-stantinopole	2.50	SLAVICI I. — Vatra părăsită	2.—
IOSIF St. O — Din zile mari	2.—	— Nuvele vol. I	1.50
— Credințe.	1.50	— Din Bătrîni.	2.50
LECCA G. H. — Poesii.	1.50	— Nuvele vol. II	1.50
		TEODORU A. GH. — Din viața marinarului	1.50
		VOINEȘTI-BRĂTESCU I. — Nu-vele și schițe	1.50
		VLAHUȚĂ AL. — Clipe de liniște	1.50
		DAUȘ L. — Doamna Oltea	1.50
		BĂRȘAN ZAHARIA — Poezii	1.50
		GOGA OCTAVIAN. — Poezii	1.
		ADAM ION. — Pe lângă vatră	1.50

Toate aceste cărți se găsesc de vânzare la toate librăriile din țară și la Institutul de Arte Grafice și Editură „Minerva“, București, B-dul Academiei 3, — Edgar Quinet 4.

Din autorii clasici se găsesc și în ediție de lueș afară de „Geniu Pustiu“ și „Poesii Postume“ cu prețul lei 3 volumul.

VERIFICAT

BIBLIOTECA
CENTRALĂ

VERIFICAT